

Tampereen yliopisto

Jääkiekkoilevien nuorten tulevaisuusorientaatio

Männikkö Lassi

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteellinen tiedekunta

Opettajankoulutuslaitos, Hämeenlinna

Jääkiekkoilevien nuorten tulevaisuusorientaatio

Marraskuu 2006

Tutkimukseni oli kvalitatiivinen tapaustutkimus, jonka tarkoituksena oli tutkia jääkiekkoilevien nuorten tulevaisuusorientaatiota. Tutkimukseen osallistui neljä Järvenpään Haukkojen C-91 jääkiekkjoukkueen pelaajaa. Nuoret olivat haastatteluhetkellä 14–15-vuotiaita. Nuoret oli valittu tutkimukseen tavoitteellisen asenteensa vuoksi jääkiekkoa kohtaan. Tutkimuksen tarkoituksena oli osaltaan vastata jääkiekkoilijoiden heikkoon koulutustasoon. Tästä syystä käsittelin tutkimuksessa nuorten jääkiekkoilijoiden suhtautumisesta opiskeluun ja jääkiekkoon. Opiskelun ja jääkiekon lisäksi tutkimuksessa käsiteltiin tulevaisuuden kohtaamista ja tulevaisuuden visioita. Käsittelin tutkimuksessa myös tulevaisuuskasvatusta, jonka merkitys tulevaisuuden kohtaamisessa on merkittävä. Tulevaisuuskasvatus voisi olla yksi ratkaisu vastaamaan koulukasvatuksessa tulevaisuuden tuomaan haasteeseen.

Tutkimuksen aineisto kerättiin keväällä 2006, jolloin kaikki nuoret pelasivat vielä Järvenpään Haukoissa. Aineisto koostuu neljästä avoimesta haastattelusta, joiden kesto oli noin yksi tunti. Tutkijan roolini lisäksi toimin tutkimukseen osallistuneiden nuorten valmentajana keväällä 2006.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että nuoret tiedostavat opiskelun tärkeyden ja merkityksellisyyden tulevaisuutta rakentaessa. Tästä huolimatta tutkimuksessa tuli esiin nuoria, jotka rakentavat tulevaisuuttaan jääkiekon varaan sen arvaamattomuudesta huolimatta. Tutkimuksessa tuli ilmi, että osa tutkimuksessa esiintyneistä nuorista piti jääkiekkoa ja sen mahdollisesti tuomaa ammatillisuutta tärkeimpänä asiana heidän nykyhetkessä. Jääkiekon konkreettisuuden ja siinä tehtyjen ratkaisujen vuoksi nuoret kokivat, että nykyhetkessä tehdyt ratkaisut ja valinnat jääkiekossa ovat huomattavasti merkityksellisempiä kuin vastaavat valinnat opiskelun suhteen. Tämän vuoksi nuoret olivat suunnitelleet huomattavasti enemmän tulevaisuuttaan jääkiekon kautta. Jääkiekkoilun arvaamattomuuden vuoksi nuoret pitivät opiskelua tärkeänä, mutta motivaatio opiskeluun oli osalla heikkoa. Nuoret olivat kuitenkin sisäistäneet osaltaan vanhempien ja valmentajien korostamat mahdolliset yllättävät ongelmat jääkiekossa.

Tutkittavien yhdenmukaisuuksista huolimatta tutkimus osoitti, että nuoret poikkeavat toisistaan hyvin paljon. Tutkimus toi esiin neljä toisistaan riippumatonta esimerkkiä jääkiekkoilevista nuorista.

1	Aluksi	1
	1.1 Tulevaisuuskasvatus koulukasvatuksessa	3
	1.2 Käsitteiden määrittelyä	6
	1.3 Tulevaisuusajattelun ja tulevaisuustietoisuuden yhteydet	7
2	Tutkimustehtävä.....	8
3	Tieto tulevaisuudesta ja tulevaisuusajattelu	9
	3.1 Tulevaisuusajattelun määrittely	9
	3.1.1 Menneisyyden merkitys tulevaisuusajattelussa	9
	3.1.2 Nykyisyyden merkitys tulevaisuusajattelussa	10
	3.2 Tulevaisuusajattelu merkittävänä osana tulevaisuuden rakentamista	11
	3.2.1 Tulevaisuusajattelu tulevaisuuden visioiden perustana	11
	3.2.2 Tulevaisuusajattelun ulottuvuudet	13
	3.2.3 Visiot, tärkeä osa tulevaisuusajattelua	14
	3.3 Toiminta nykyisyydessä ja tulevaisuustietoisuus	16
	3.4 Tulevaisuusvalmius	20
	3.4.1 Tulevaisuusvalmiuden tiedollinen näkökulma	22
	3.4.2 Tiedot tulevaisuutta koskevan tiedon hankkimiseksi ja arvioimiseksi	23
	3.4.3 Toiminta nykyisyydessä tulevaisuuden muovaamiseksi ja valmiudet siihen ...	25
	3.4.4 Tulevaisuuden kohtaaminen ja tulevaisuudessa eläminen	26
	3.5 Arvojen merkitys tulevaisuusvalmiudessa	27
4	Tutkimuksen toteuttaminen.....	30
	4.1 Tutkimuksen aineisto ja sen kerääminen	30
	4.1.1 Fenomenologia	30
	4.1.2 Haastattelu ja kuvaus aineiston keräämisestä	31
	4.2 Tutkimuksen luotettavuudesta	32
	4.3 Aineiston analysointimenetelmät ja kuvaus aineiston analysoinnista	33
	4.4 Tutkimuksen lähestymistavat	34
5	Jääkiekon rooli nuorten elämässä	35
	5.1 Nuorten visiot jääkiekosta	36
	5.2 NHL – tavoite vai unelma	39
	5.3 Jääkiekko osana elämää	43
	5.4 Tapausten koonti	44
6	Opiskelun merkitys tulevaisuudelle.....	46
	6.1 Opiskelun merkitys tulevaisuutta rakentaessa	48

6.2	Tavoitteet opiskelussa	51
6.3	Tapausten koonti	53
7	Tulevaisuuden kohtaaminen	55
7.1	Menneisyyden potentiaalit tulevaisuuden rakentamisessa.....	56
7.2	Tulevaisuus täynnä mahdollisuuksia ja uhkakuvia.....	60
7.3	Tulevaisuuden suunnitelmallisuus ja suunnitelmien jaksollisuus.....	63
7.4	Opiskelun ja jääkiekon yhdistäminen lähitulevaisuudessa	66
7.5	Tapausten koonti	70
7.6	Tutkimuksen johtopäätöksiä.....	72
	Lähteet	74

1 Aluksi

Tulevaisuus käsitteenä on liitetty yhä useammin kasvatuksen keskusteluihin ja tätä työtä tehdessäni huomasin kuinka lähes jokaisessa kasvatusalan julkaisussa viitattiin tavalla tai toisella tulevaisuuteen ja siihen varautumiseen. Tulevaisuuskäsitettä tarkastellessani huomasin, että yhä useammassa eri tieteen alan teoksessa oli tulevaisuus merkittävästi esillä. Tulevaisuutta ei siis pidetä niinkään ennustajan itse oikeutena vaan siihen on alettu vastaamaan tosissaan. Nyky-yhteiskunnan kehitysvauhti on tällä hetkellä niin hurjaa, että ihmisten on aloitettava ottaa kehitys tosissaan ja aloitettava omalta kohdalta vaikuttamaan tulevaisuuteen. Tulevaisuus täytyy siis ottaa omiin käsiin eikä olla vain sen vietävänä. Tulevaisuuden merkitys ei ole jäänyt huomaamatta myöskään kasvattajilta. Huolimatta eri aikakausien ja kulttuurien erityispiirteistä on kasvatuksen tavoitteena aina ollut tulevaisuus ja sen hallitseminen. Tämä on näkynyt kasvattajien ja kouluttajien yrityksenä ennakoida tulevaisuutta ja siinä tarvittavia erityistaitoja ja tietoja. Tulevaisuuden kanssa ajallisen jatkumon muodostavat niin nykyisyys kuin menneisyys. Ilkka Niiniluoto (1999, 2) käsittelee tulevaisuuskäsitettä ja sen tuomia mahdollisuuksia nyky-yhteiskunnassa:

Matkallaan tulevaisuuteen ihmiskunta on juuri nyt purjehtimassa kohti uutta vuosituhatta. Tieteeltä ja teknologialta odotetaan yhä uusia keksintöjä, jotka tekevät matkan vauhdikkaammaksi, turvallisemmaksi ja viihtyisämmäksi. Tieteellisen tutkimuksen tulisi myös kyetä kertomaan meille, missä oikeastaan olemme, keitä olemme, mistä olemme tulossa ja mihin nykyisellä kurssilla olemme menossa.

Maaailman tulevaisuus aukeaa eteemme avoimena - täynnä mahdollisuuksia, joiden toteutumista ei voi varmuudella ennakoida. Siksi myös tieteen edellytykset tulevaisuudesta tietämiseen ovat rajalliset. Silti tulevaisuuden tutkimusta voidaan harjoittaa tulevaisuuden luotaamisena: ihmiskuntaa kuljettavasta laivastosta on lähetettävä tiedusteluveneitä kartoittamaan vaihtoehtoisia kulkureittejä. Tällä tavoin tiede voi antaa meille perusteita tehdä harkittuja valintoja yhteisen tulevaisuutemme suhteen. (Niiniluoto 1999, 2)

Yhteiskunnalliset vaatimukset nuoria kohtaan ovat jatkuvasti kiristyneet. Tämän seurauksena tulevaisuustutkimus ja tulevaisuus-käsitteenä ovat saaneet osakseen yhä laajempaa

mielenkiintoa. Kehitys etenee yhä kiihtyvällä vauhdilla, joten ihmisten on varauduttava siihen kokoajan paremmin. Toisaalta jokaisen on opittava elämään epävarmuuden tilassa ja sopeuduttava tulevaan muutokseen. Haastavaksi kasvattajille tämän tekee se, että kukaan ei voi antaa valmiita ohjeita miten tulee suhtautua jatkuvaan murroksen luomaan epävarmuuden tilaan. Jokaisen ihmisen on itse luotava omat keinot joilla kohdata tulevaisuuden tuoma jatkuva epävarmuus. Yhä useampi tulevaisuustutkija puhuu tulevaisuuskasvatuksen puolesta, jonka avulla nuorille pyrittäisiin antamaan keinoja kohdata tulevaisuus. Yhteiskunnassa tapahtuvan jatkuvan murroksen seurauksena tulevaisuutta on yhä vaikeampi hallita.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää 15-vuotiaiden jääkiekkoilijoiden tulevaisuusorientaatiota ja tapaa, jolla he käsittelevät yhtäältä opiskelua ja toisaalta harrastustaan eli jääkiekkoa. Tutkimuksessa olen tutkinut keinoja, joilla jääkiekkoa harrastavat 15-vuotiaat pojat vaikuttavat omaan tulevaisuuteensa ja jäsentävät sitä.

Toimin tätä tutkimusta tehdessäni Järvenpään Haukkojen C-91 jääkiekkjoukkueen vastuvalmentajana. Haastatellut pojat pelaavat samassa joukkueessa. Joukkue harjoittelee keskimäärin neljä kertaa, sekä pelaa yhdestä kahteen ottelua viikossa. Joukkueella on siis viidestä kuuteen tapahtumaa viikossa. Haastatelluilta pojilta kuluu yhteen tapahtumaan aikaa noin kolme tuntia. Yksi harjoitus- tai ottelutapahtuma sisältää matkojen lisäksi alku- ja loppuverryttelyn sekä varsinaisen jääharjoituksen. Pelaajat ovat tällä hetkellä kilpakiekon kynnyksellä, jossa jääkiekko koetaan jo tavoitteellisena harrastuksena. Tämä vuoksi kaikki joukkueen pelaajat ovat jo hieman seuloutuneet, sillä heikosti motivoituneet pelaajat ovat jo lopettaneet jääkiekkoilun. Olen valmentanut tutkimuksessa mukana olleita poikia kaksi vuotta, jonka vuoksi haastatteluaiheistoon saattaa vaikuttaa pelaaja-valmentaja asetelma. Haastattelujen ilmapiiri oli hyvä ja suhteellisen vapautunut. Uskon, että pojat vastasivat kysymyksiini rehellisesti. Ennen haastatteluja korostin luottamuksellisuutta ja tutkijan enkä valmentajan asemaani.

Itselläni on pelaajataustaa noin kymmenen vuoden ajalta. Oman pelaamiseni lopetin 17-vuotiaana ja tämän jälkeen olen toiminut valmentajana viiden vuoden ajan. Oman urani loppuvaiheessa pelaamiseni on ollut tavoitteellista. Olin mukana muun muassa kahdella 15-vuotiaiden maajoukkueleirillä. Tämän vuoksi omakohtainen kokemukseni on melko lähellä haastateltavia nuoria. Omakohtaisten kokemusteni mukaan erityisesti peruskoulun viimeisellä luokalla ja lukiossa opiskelun ja jääkiekkoilun yhteensovittaminen oli toisinaan melko haasteellista.

Tutkimusaiheeni muotoutuikin omakohtaisten kokemusten pohjalta. Olen seurannut niin pelaajana kuin valmentajanakin yläkouluikäisten poikien toimintaa kuuden vuoden ajan. Tämä kokemus on luonut pohjaa ja aavistuksia yläkouluikäisten jääkiekkoilevien nuorten

odotuksista ja toiminnasta tulevaisuutta ajatellen. Lisäksi olen seurannut läheltä muutaman SM-liigapelaajan urakehitystä ja jääkiekon ulkopuolista opiskelua ja tulevaisuussuuntautuneisuutta. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää keinoja, joilla nuoret valmistautuvat tulevaisuuteen. Tutkimuksen tarkoituksena on myös selvittää nuorten odotuksia ja ajatuksia tulevaisuudesta. Näin ollen tutkimuksessa käsitellään paljon myös tulevaisuusajattelua.

Teoreettisen osan (luvut 1 ja 3) tarkoituksena on luoda lukijalle viitekehys, jossa selvennetään tulevaisuuskasvatuksen käsitteistöä ja moninaisuutta. Tutkimuksen teoreettinen osa koostuu aihetta käsittelevästä kirjallisuudesta ja tutkimuksista. Tutkimuksen empiirinen osa on jaettu kolmeen eri lukuun (luvut 5, 6 ja 7). Näissä kolmessa luvussa käsitellään nuorten visioita kunkin luvun aiheiden puitteissa. Erityisesti empiriaosassa perehdytään nuorten ajatuksiin opiskelusta ja jääkiekosta. Tutkimuksen tulosten yhteenveto-osassa (luku 7) pohditaan miten tutkimuksessa mukana olleiden nuorten visioiden pohjalta olisi mahdollista tukea nuorten tulevaisuuskuvaan ja sitä kautta myös tulevaisuusvalmiuden rakentumista.

1.1 Tulevaisuuskasvatus koulukasvatuksessa

Tulevaisuuden merkitys kasvatuksellisissa keskusteluissa on kautta aikojen ollut suuri. Kasvatus on tavoitteellista toimintaa, jonka tavoitteet on asetettu yhteiskunnallista tulevaisuutta silmällä pitäen. Viime vuosikymmenien aikana kasvatuksen tavoitteena on ollut tulevaisuuden hallitseminen ja tulevaisuuden muutoksien ennakoiminen. (Haapala 2002, 5.) Tulevaisuuskasvatuksessa korostetaan tulevaisuutta ja sen huomioimista käsiteltäessä mitä tahansa koulukasvatuksen sisältöaluetta. Tulevaisuusnäkökulman korostaminen erottaa tulevaisuuskasvatuksen omaksi kasvatukselliseksi suuntaukseksi ja on suuntauksen erityispiirre suhteessa muihin koulukasvatuksen sisältöalueisiin. On siis tärkeää määritellä, mitä oleellisia erityispiirteitä tämä termi tulevaisuus tuo eri oppiaineiden sisältöihin. Lisäksi on tärkeää määritellä se miten tulevaisuutta tutkiva tiede, tulevaisuuden tutkimus, on lähtökohtana tulevaisuuskasvatukselle. Tulevaisuuskasvatuksen voi ymmärtää myös ajattelutavaksi, joka korostaa tulevaisuuden merkitystä. (Haapala 2002, 125.)

Länsimaissa vallalla olevan käsityksen mukaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden ymmärretään olevan sidoksissa toisiinsa. Postmodernistinen käsitys ajasta jatkaa tätä ajan lineaarisuuden kehittelyä yhä pidemmälle. Sen mukaan ilmiöt hahmotetaan ja niitä selitetään nimenomaan niiden alkuperästä ja kehityksestä käsin. Historiasta tulee kollektiiviyksikkö, joka toteutuu ajassa, kun taas tulevaisuus koetaan odotushorisontiksi, joka

alkaa hallita nykyaikaa ja jolta odotetaan yhä enemmän ja parempaa. Nykyään ei enää haeta esikuvaa menneestä vaan suuntaudutaan tulevaan. Tällöin nykyaika kokemuksellisesti ohenee ja muuttuu ohimenokaudeksi tulevaisuuteen edettäessä. Modernista on tullut siis väliaikaista. (Kotkavirta & Sironen 1986, 10–12.) Tämä postmoderninen ajattelumalli on myös pohjalla tulevaisuuskasvatuksen ajattelutapaa tarkasteltaessa. Tulevaisuusolottuvuuden korostaminen ja ajatus siitä, että tietoisuus tulevaisuudesta on yhteydessä toimintamme kautta nykyisyyteen ovat lähtökohtia tulevaisuuskasvatukselle. Tulevaisuuskasvatuksen lähtökohtia jotka perustuvat postmodernistiseen ajatteluun on kuitenkin syytä tarkentaa kahdella tavalla. Ensinnäkin on syytä huomata, että tietoisuudella tulevaisuudesta ei tarkoiteta sitä, että tulevaisuus vaikuttaisi nykyisyyteen, koska tulevaisuudesta voidaan tehdä vain arvioita, eikä näin ollen voida pitävästi todistaa päätöksiä joita on tehty tulevaisuuden perusteella (Ketonen 1981, 2). Toiseksi on syytä kasvatuksen näkökulmasta huomata, että vaikka kasvatusta ymmärretään menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden vuoropuheluksi, niin nykyisyyden uhraaminen tulevaisuudelle ei ole hyväksi oppimiselle (Siljander 1988, 42). On tärkeää huomata, että nykyisyyden merkitys pedagogisessa vuorovaikutuksessa on merkittävä, eikä tulevaisuuskasvatuksen tarkoituksena ole heikentää tätä tilannetta (Mikkonen 2000, 15).

Lineaarisen ajattelutavan aikaulottuvuudesta menneisyys on selkein ja ymmärrettävin. Menneisyydestä on mahdollisuus saada faktat, joihin ei enää pysty millään tavoin vaikuttamaan. Toki menneisyyden tutkimisen tekee vaikeaksi se, että sen voi tulkita monin eri tavoin, mutta kaikesta huolimatta menneisyys on vaivattomin aikaulottuvuus tutkia ja se on tiedettävissä. (Mannermaa 1991, 51–52.) Nykyhetki sen sijaan on käsitteenä huomattavasti hankalalampi määritellä. Ensinnäkin nykyhetki voidaan ajatella menneisyyden ja tulevaisuuden rajapintana. Toisaalta se voidaan määritellä aikaväliksi kulloisenkin tilanteen mukaan. Nykyhetken merkitys tietoisuudessa on kuitenkin toimia menneen ja tulevan välittäjänä. Yhtäältä tulevaisuus sellaisena kuin me sen ymmärrämme, on menneisyydessä tehtyjen päätösten ja toimien summa. (Rubin 1995, 27–28.) Voidaan sanoa, että nykyisyys on piste joka yhdistää menneisyyden ja tulevan. Loppujen lopuksi nykyisyys on ainoa hetki, joka on osa tietoisuutta. Nykyisyyttä on kuitenkin turha määritellä tämän tarkemmin. (Hirsjärvi & Remes 1987, 154.) Tämän työn osalta merkittävämpää on tapa millä tavoin nuoret kohtaavat nykyisyyden suhteessa tulevaan ja menneeseen. Erityisesti tulevaisuuden konkreettisuus nykyhetkessä on todettu ongelmalliseksi koulukasvatuksessa. Nuoret on vaikea vakuuttaa nykyhetken valintojen merkityksestä tulevaisuuteen.

Tulevaisuus voi tarkoittaa hyvinkin erilaisia ajanjaksoja riippuen ajasta, paikasta, yhteiskunnasta tai kulttuurista, jossa käsitettä käytetään. Yhteistä kuitenkin näille erilaisille tulevaisuudeksi kutsutuille ajanjaksoille on se, että niistä ei voida saada objektiivista tietoa

ennen kuin ne ovat nykyisyyttä. Näin ollen tulevaisuudesta ei voida saada tosiasioita. (Ketonen 1981, 2.) Selvimmin tulevaisuuden erottaa kahdesta muusta aikaulottuvuudesta tietämisen ongelma.

Menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus ovat siis erittäin kiinteästi yhteydessä toisiinsa puhuttaessa tulevaisuusajattelusta. Tulevaisuusajattelu perustuu menneisyydestä ja nykyhetkestä saataviin tietoihin, joiden perusteella muodostetaan visioita tulevaisuudesta. Tulevaisuuskasvatuksesta ja sen problematiikasta puhuttaessa menneisyyden ja nykyisyyden mahdollisimman objektiivinen tarkastelu ja siihen pyrkiminen, on hyvä lähtökohta tulevaisuuskasvatukselle ja sen hyödyntämiselle. (Mikkonen 2000, 16.)

Tulevaisuuskasvatuksesta on löydettävissä useita samoja piirteitä yhteen tiettyyn aihealueeseen painottuneiden suuntausten kanssa sekä sisällöllisesti, taustateoreettisesti että menetelmällisesti. Tyypillistä näille suuntauksille on ollut niiden muuttuminen ja muotoutuminen yhteiskunnan ja ympäröivän maailman tarpeiden ja kiinnostusten muuttuessa. Osa suuntauksista on saanut alkuinnostuksen jälkeen tuulta purjeidensa alle ja ne ovat saaneet pysyvän jalansijan koulukasvatuksessa (esim. ympäristökasvatus). Osa taas on hiipunut vähitellen, menettäen kiinnostavuutensa (esim. rauhankasvatus) tai muuttanut hieman omaa painotusalueitaan ja nimeään (kuten suvaitsevaisuuskasvatuksesta monikulttuurisuuskasvatukseen). Pitkäsen (1994, 48) mukaan nuoria tulisi kasvattaa tulevaisuusvalmiuteen, ottaen eri suuntauksien lisäksi opetukseen mukaan myös tulevaisuuskasvatusta.

Edellä mainitulle kasvatussuuntauksille on yhteistä visio paremmasta tulevaisuudesta. Tulevaisuuskasvatuksen näkökulmasta ongelmana on, että visio paremmasta tulevaisuudesta on sidottu johonkin tiettyyn suuntaukseen (esim. ympäristökasvatus). Tulevaisuuskasvatus voidaankin nähdä asettavan ´sateenvarjon` näiden kaikkien suuntausten ylle, sillä kaikille yhteinen päämäärä on parempi tulevaisuus. Tiettyyn tavoitteeseen päästäkseen suurin muutos on saatava aikaan asennepuolella. Asenteellisuus onkin näiden suuntausten yhteinen nimittäjä. Suuntaukset ovat lähtökohdiltaan hyvin pitkälle asennekasvatusta. Asenteiden muuttaminen on kokonaisvaltainen prosessi, mikä tulee ottaa huomioon kaikissa suuntauksissa. Tämä kokonaisvaltaisuus korostuu myös tulevaisuuskasvatuksessa. (Haapala 2002, 127–128.) Asenteiden muuttaminen onkin tiettyyn spesifiin aiheeseen kohdistuvassa kasvatuksessa tärkein asia. Esimerkiksi ympäristökasvatuksen asennemuutokseen vaikutti useat huonot uutiset maailman tilan huononemisesta. Nyt voidaankin ajatella, että kumpi ympäristöön olisi alettu kiinnittämään huomiota jo viisikymmentä vuotta sitten. Onkin huomioitava, että ihminen oppii useita asioita kantapään kautta. Voidaankin kysyä, että onko aika jo kypsä tulevaisuuskasvatukselle?

Koulukasvatusta kohtaan on esitetty viime aikoina voimakasta kritiikkiä siitä kuinka koulu ei pysty vastaamaan niihin haasteisiin, joihin muuttuvassa yhteiskunnassa pitäisi. Perusopetuslaki ja Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004 ovat huomioineet laajasti tulevaisuusnäkökulman, mutta tarkemmin tutkittaessa todellisuus koulukasvatuksessa on toinen. Moni opettaja opettaa nuoria edelleen hyvin oppiainekeskeisesti, jolloin elämänhallinnan ja tulevaisuuden kannalta tärkeät asiat jäävät usein pieneen osaan. Toivotaankin, että tulevaisuusnäkökulma tuotaisiin yksityiskohtaisemmin mukaan jo nykyhetkeen. Tämä auttaisi nuoria kohtaamaan tulevaisuuden haasteet. Tulevaisuustutkimuksen tavoitteena onkin saada tulevaisuusajattelu mukaan voimakkaammin koulukasvatuksen piiriin. (Haapala 2002, 5-6.)

1.2 Käsitteiden määrittelyä

Tulevaisuustutkimuksessa käytettyjä keskeisiä käsitteitä ovat tulevaisuusajattelu, tulevaisuustietoisuus ja tulevaisuuskasvatus. Tulevaisuusajattelun avulla pyritään saamaan tietoa, joka koskisi tulevaisuutta. Tulevaisuusajattelun tiedonhankinta perustuu menneisyyden ja nykyhetken kokemuksiin. Näiden pohjalta pyritään luomaan visioita tulevaisuudesta. Tulevaisuusajattelun avulla on tarkoitus ennakoida asioita, joita mahdollisesti tulee kohtaamaan ja luoda tulevaisuuden kuvia siitä, mitä tulevaisuudeltaan haluaa. Tulevaisuusorientaatio on luonteenomaista ihmiselle. Ihmiset luovat tulevaisuuden suunnitelmia omasta ja ympäristönsä tulevaisuudesta. (Haapala 2002, 7.)

Tulevaisuustietoisuus tarkoittaa tiedostettua ymmärrystä siitä, miten jokapäiväiset päätökset ovat läheisesti yhteydessä tulevaisuuden muotoutumiseen. Se on samalla näkökulma sekä menneeseen että tulevaan. Tulevaisuustietoisuus vaatii pohjaksi tiedollisia ja eettisiä valmiuksia. (Remes & Rubin 1996, 14.) Tulevaisuustietoisuus paraneekin iän myötä. Tulevaisuus siis motivoi kaikkea mitä juuri tälläkin hetkellä teemme. Tietoisuudessamme olevat menneisyyden ainekset taas vaikuttavat siihen millaisia odotuksia lataamme tulevaisuuden suhteen. Menneisyydellä on siis vahva vaikutus tulevaisuuteemme. Yhteiskunnallisesti ajatellen edellä mainittu nostaa historian opiskelun aivan uutteen valoon. (Pitkänen 1994, 52–53.) Tulevaisuusajattelua korostaessa historiallisen katsauksen tekeminen voikin olla erittäin mielekästä. Tulevaisuusajattelu ja tulevaisuustietoisuus luovat perustan eri asioiden tulevaisuusnäkökulmaiselle tarkastelulle.

Termiä tulevaisuuskasvatus käytettäessä tulee huomioida, että tulevaisuuskasvatus

on sekä tulevaisuuteen opeteltavien asioiden opettelua että erilaisten tietojen, taitojen ja valmiuksien opettelua tulevaisuutta varten. Tulevaisuuskasvatuskäsitettä on käytetty myös tähän asti suurimmassa suomenkielisessä suuntausta tutkineessa kehittämishankkeessa (Remes & Rubin 1996) ja näin ollen se on vakiinnuttanut paikkansa suomalaisessa kasvatustieteessä. (Mikkonen 2000, 8.) Näiden syiden vuoksi tässä tutkimuksessa käytetään käsitettä tulevaisuuskasvatus.

1.3 Tulevaisuusajattelun ja tulevaisuustietoisuuden yhteydet

Tulevaisuusajattelu ja tulevaisuustietoisuus ovat läheisessä yhteydessä toisiinsa. Tulevaisuustietoisuuden lisääntyminen vaatii tulevaisuusajattelua, sillä tietoisuus siitä mitä yksilön on yleensä mahdollista tehdä, vaatii tulevaisuusajattelua (Rubin 1995, 3). Tulevaisuustietoisuudella voidaan kehittää tulevaisuusajattelua, sillä kukaan ei voi kovin mielekkäästi ajatella tulevaisuutta, mikäli tulevaisuudesta ei ole mitään tietoisuutta. Tulevaisuustietoisuus luo luonnollisesti motivaatiota tulevaisuusajattelulle. Tulevaisuusajattelun piirteitä voi kuitenkin esiintyä monessa muodossa ilman tulevaisuustietoisuutta, mutta tulevaisuuskasvatuksen näkökulmasta sitä ei pidetä kovin merkityksellisenä. Toisaalta voidaan kyseenalaistaa, onko tulevaisuustietoisuutta ilman tulevaisuusajattelua. Tulevaisuustietoisuus on arvorationaalista tietoisuutta, jonka pitäisi tulla esille nykyhetken valinta- ja päätöksentekotilanteessa. Eri vaihtoehtojen hahmottelemiseen, arvottamiseen ja kehityslinjojen tarkasteluun tarvitaan aina välineeksi tulevaisuusajattelun taitoja. Tilanteessa, jossa ei ole kuin yksi vaihtoehto valittavaksi, tulee tulevaisuustietoisuus esiin siinä, että sen merkitys tulevaisuutta ajatellen ymmärretään. On kuitenkin huomattava, että tämän yhdenkin kehityslinjan tarkastelu vaatii tulevaisuusajattelua. Näin ollen voidaan perustellusti väittää, että laadukas tulevaisuusajattelu perustuu tulevaisuustietoisuuteen eikä tulevaisuustietoisuutta ole ilman tulevaisuusajattelua. (Mikkonen 2000, 27–28.)

2 Tutkimustehtävä

Tutkimukseni on kvalitatiivinen tapaustutkimus. Tutkin 15-vuotiaiden jääkiekkoilijoiden tulevaisuusorientaatiota. Tutkimuksen ainostona on neljä noin tunnin pituista nauhoitettua haastattelua, joissa nuoret kertovat omista tulevaisuuden toiveistaan ja odotuksistaan. Tutkimuksen tarkoituksena on luoda ymmärrystä ja keinoja nuorten tulevaisuusajattelun ymmärtämiseksi ja parantamiseksi. Tämän vuoksi tutkimuksessa käsitellään myös tulevaisuuskasvatusta osana koulukasvatusta, koska koulukasvatus ei läheskään aina pysty vastaamaan nuorten tarpeisiin tulevaisuuden kohtaamiseksi.

Tulevaisuusorientaatiolla tarkoitan jokaisen ihmisen luontaista taipumusta suunnitella ja valmistautua tulevaisuuteen. Tämä vaatii ihmiseltä tulevaisuusajattelua ja tätä kautta myös tulevaisuustietoisuutta. Tästä muodostuukin tutkimuksen ensimmäinen ongelma-alue, nuorten tulevaisuusajattelu, jota jäsennetään seuraavien kysymysten avulla:

- Mistä aiheista koostuvat nuorten tulevaisuuden visiot?
- Kuinka paljon nuoret rakentavat elämäänsä jääkiekon varaan?
- Minkälaiset visiot nuorilla opiskelun suhteen?

Tulevaisuusajattelu luo tulevaisuustietoutta ja tämä valmistaa nuorta tulevaisuuden varalle. Nuorten tulevaisuusvalmius on merkittävässä osassa, kun nuoret joutuvat peruskoulun jälkeen suunnittelemaan tulevaa jatko-opiskelupaikkaa. Toinen tutkimusongelma muodostuukin tulevaisuusvalmiuden ympärille. Nuorten tulevaisuusvalmiutta jäsennetään seuraavien kysymysten avulla:

- Millä tavoin nuoret suhtautuvat tulevaisuuden kohtaamiseen?
- Kuinka kriittisesti nuoret jääkiekkoilijat suhtautuvat tulevaisuuden visioihinsa?

Nuorten visiot etenkin jääkiekkoa kohtaan saattavat olla emotionaalisesti erittäin voimakkaasti latautuneita. Tämä tuo tutkimukseen mielenkiintoisen lisävärin, sillä usein nuorten mielipiteet ja ajatukset eivät mene yksiin tekojen kanssa. Tämän vuoksi nuorten tulevaisuusvalmius ja tulevaisuusajattelu ovat koetuksella tunteiden ja järjen ristipaineessa. Huolimatta siitä, että haastatellut nuoret jääkiekkoilijat ovat saman ikäisiä, heidän tulevaisuusajattelutaidot eivät ole kehitykseltään samanlaisia. Seuraavassa luvussa käsitelen teoreettisesta näkökulmasta nuorten tulevaisuusorientaatiota.

3 Tieto tulevaisuudesta ja tulevaisuusajattelu

3.1 Tulevaisuusajattelun määrittely

Suomalaisen koulutuksen tulevaisuuden kuvia tutkineet Sirkka Hirsjärvi ja Pirkko Remes (1987, 120) ovat luonnehtineet tulevaisuusajattelua kattavasti. He ovat soveltaneet määritelmässään luetteloja, jonka Botkin ym. (1981) laativat kokonaisvaltaisen ajattelun kuvaamiseksi.

- 1) Tulevaisuusajattelulle on tärkeää, että sen avulla pystytään laatimaan suunnitelmia tulevaisuuden varalle ja seurata niitä ja niiden kehittymistä, reagoiden nopeasti mahdollisiin ongelmiin.
- 2) Tulevaisuusajattelun avulla voidaan arvioida nykyisyydessä tehtyjen valintojen ja päätösten seurauksia tulevaisuutta silmällä pitäen.
- 3) Tulevaisuusajatteluun kuuluu myös systeemijattelun ja vaihtoehtoja luovan ajattelun taito. Kyky nähdä asioiden kokonaisuus ja kokonaisuuden muodostavat osat ja niiden moninaiset riippuvuussuhteet. (Hirsjärvi & Remes 1987, 120.)

3.1.1 Menneisyyden merkitys tulevaisuusajattelussa

Ihminen miettii tulevaisuutta hyvin pitkälti menneisyyden kautta. Menneisyyden perusteella ihminen luo visioita tulevaisuuden mahdollisuuksista, uhkakuvista ja toiveista. Kun menneisyydestä saatu tieto suhteutetaan nykyisyyteen ja tähän lisätään sekä toiveet että odotukset, on mahdollisuus alkaa hahmottelemaan tulevaa kehitystä. Historian ainekset taas vaikuttavat merkittävästi siihen, mitä odotamme tulevaisuudelta. (Mikkonen 2000, 16.)

Menneisyyden merkitys tulevaisuuden kannalta on merkittävä. Yksilö tai yhteisö, joka ei tunne omaa historiaansa, ei pysty tekemään tulevaisuutta koskevia suunnitelmia eikä pysty saamaan kokonaiskuvaa nykyisyydestä. Menneisyyden merkitys ei kuitenkaan ole aivan näin yksioikoinen, sillä menneisyyden luonne ja määrä vaikuttavat tulevaan eri tavoin eri ajankohtina. On kuitenkin selvää, että jos ihmiseltä viedään menneisyys, hänen tulevaisuusorientaationsa vaurioituu ja hän vieraantuu. Ihminen tai kokonainen kansakunta ilman menneisyyttä on irrallaan omasta kohtalostaan ja uskoo sattumanvaraisuuteen ymmärtämättä elämässä mielekkäitä kokonaisuuksia. Tätä kansakuntien kykenemättömyyttä on politiikassa käytetty hyväksi erityisesti itsevaltioiden toimesta, jolloin kansaa on helppoa

hallita ja johtaa harhaan. (Rubin 1995, 27–28.)

Menneisyyden merkitys tulevaisuudelle on huomattava, mutta menneisyys on myös osattava suhteuttaa todellisuuteen olemassa olevalla ajanhetkellä. Mannermaan (1991, 54–56) mukaan nykyisyyttä voidaan pitää eri asiana kuin todellisuutta. Hän korostaa potentiaalisuutta todellisuuden ulottuvuutena eli sitä mitä on tapahtunut, ja sitä joka olisi voinut nyt tapahtua eri olosuhteissa. Nykyisyydessä olevat reunaehdot määrittelevät sen kuinka mahdollisuuksia voidaan käyttää. Näin ollen todellisuus on rikkaampi kuin nykyisyys. Luovuuden lähteenä tulisikin käyttää todellisuuden antamia mahdollisuuksia, joita liian usein sivuutetaan ilman sen suurempaa huomiota. (Mannermaa 1991, 54–56.)

3.1.2 Nykyisyyden merkitys tulevaisuusajattelussa

Tieteelliseen tietoonkaan ei voi silmittömästi luottaa, sillä sekin perustuu loppujen lopuksi menneisyyden kokemusperäiseen tietoon. Tulevaisuutta koskevan mahdollisen tiedon paikkaansapitävyyttä punnittaessa on syytä huomioida, että kaikki empiriaan pohjautuva tieto approksimaation varaista ja epätäydellisesti verifioituvaa. Toisaalta voidaan sanoa, että kaikki tieteellinen tieto on tietoa tulevaisuudesta. Jopa nykyisyyttä kuvaileviin yksittäisiin tosiasioihinkin liittyy tulevaisuutta koskeva aspekti. Nämä tosiasiat osoittavat ehtoja ja rajoituksia sille, millä tavoin maailma voi muuttua ja kuinka nopeasti. (Ketonen 1981, 2–3.) Markovic tuo kuitenkin esiin näkökulman, jossa hänen mukaansa tulevaisuudesta voidaan puhua objektiivisena asiana, kun tarkoitetaan nykyhetken sisältyvää mahdollisuuksien moninaisuutta (Mannermaa 1991, 54).

Mikkosen (2000, 17) mukaan moninaisuuteen sisältyvät:

- 1) *mennyt todellisuus, mikä sisältää historiallisen menneisyyden sekä potentiaalisen menneisyyden*
- 2) *todellisuus, joka sisältää nykyisyyden ja potentiaaliset nykyisyydet*
- 3) *todennäköinen tulevaisuus ja potentiaaliset tulevaisuudet.*

Moninaisuuden korostamisella halutaan tuoda esiin se, että kokemamme nykyhetki ei ole lähtökohta tulevaisuuden rakentamiselle, vaan sen lisäksi tämän hetken todellisuudessa on useita muita potentiaaleja, jotka voivat olla lähtökohtina aivan toisenlaiselle tulevaisuudelle. Voidaan ajatella, että sama koskee menneisyyttäkin, tosin vain hypoteettisesti. (Mikkonen 2000, 17.) Menneisyyteen liittyvien faktojen perusteella on olemassa tietynlainen menneisyys. Sen erityistä luonnetta kuvaavat sanat visionäärinen, näkemyksellinen,

arvorationaalinen, merkityksiä antava tieto, jolla on merkitystä nykyhetkessä tulevaisuuden mahdollisuuksien aukaisemisen ja ymmärtämisen kannalta. Tämän tiedostetun historiallisen menneisyyden lisäksi myös sinä ajankohtana todellisuudessa on ollut useita potentiaalisia lähtökohtia, joiden pohjalta olisi voinut muodostua aivan toisenlainen nykyisyys. Tätä tutkii kontrafaktuaalinen historian tutkimuksen suuntaus. (Malaska 1993, 7.)

Todellisuuden sisältävät potentiaalit ja niiden tarkastelu avaa paljon uusia näkökulmia tulevaisuuden tutkimuksen kannalta. Tietoisuus menneisyyden sisältämistä potentiaaleista avaa yksilölle uusia keinoja ajatella tulevaisuutta ja sen tuomia mahdollisuuksia. Osaltaan useat potentiaalit luovat myös haasteita valita tiettyinä ajankohtina oikeat mahdollisuudet.

3.2 Tulevaisuusajattelu merkittävänä osana tulevaisuuden rakentamista

Vietämme suuren osa ajastamme miettien tulevaisuutta. Pyrimme kartoittamaan meidän omat unelmamme ja tavoitteemme. Tavoitteemme antaa elämällemme suunnan ja sitä kautta myös motivaation. Koska tulevaisuudesta ei ole varmaa tietoa, tarvitsemme siihen tulevaisuusajattelua. Ilman valmistautumista tulevaisuuteen, ei ihmiskunnalla olisi tulevaisuutta. Tulevaisuuden haaste eli tietämättömyys on osaltaan vaikuttamassa omaan ajatteluun. Sivuumme asioita, jotka eivät ole omasta mielestämme kiinnostavia, esimerkiksi ekologiset, poliittiset tai maailmantaloudelliset asiat ovat etäisiä monille ihmisille. Kaukaiset asiat sivuutetaan usein kommenteilla joissa viitataan siihen, että hoitakoot ne ihmiset nämä asiat, jotka niistä jotain tietävät. Tyypillistä ihmiselle on mielipiteet, mitä tulevaisuudelta ei haluta. Ihmisten on kuitenkin tärkeä tiedostaa, että ei ole vain yhtä mahdollista tulevaisuutta vaan tulevaisuuksia ja niiden tuomia useita potentiaaleja. (Hicks 1994a, 9-10.)

3.2.1 Tulevaisuusajattelu tulevaisuuden visioiden perustana

Tulevaisuusajattelu on tapa, jonka avulla visio tulevaisuudesta luodaan. Erityisesti nuorten täytyy oppia ajattelemaan tulevaisuutta eteenpäin, sillä maailma tulee muuttumaan vielä nopeammin kuin se nyt muuttuu. Tulevaisuuden haasteet johtavat siihen, että nuorten tulee ajatella tulevaisuutta jo hyvin nuorena. Tulevaisuuden hahmotteleminen joko subjektiivisesti tai ymmärtäen se objektiivisesti nykyisyyteen sisällytettynä mahdollisuuksina vaatii juuri

tulevaisuusajattelua. Tulevaisuusajattelu tulee nähdä luontevaksi osaksi elämäämme, joten siihen valmistautuminen ja varautuminen on yhä suurempi osa nykyisyyttämme. Tulevaisuutta voidaan verrata autolla ajamiseen. Mitä nopeampaa auto kulkee, sitä pidemmälle tulee ajajan ennakoida tulevat mutkat. (Masini 1993, 2-3.)

Rubin (1996, 14) korostaa omassa määritelmässään lisäksi tulevaisuusajattelun tapaa kommunikoida niin oman itsemme kuin samalla oman ympäristömmekin kanssa. Nämä kommunikaatiovalmiudet nousevat tarpeelliseksi yrittäessämme pysyä kokoajan kehittyvän ja muuttuvan maailman mukana. (Rubin 1996, 14–15.) Näistä lähtökohdista tulevaisuusajattelu nähdään tässä työssä tulevan tiedon kannalta välttämättömäksi välineeksi hankkia tulevaisuutta koskevaa tietoa niin opiskelun kuin harrastuksenkin kohdalla.

Ajattelun ja sen osatekijöiden jäsentäminen on mahdollista useilla eri tavoilla. Tulevaisuusajattelun osalta yksi mahdollisuus on jäsentää ajattelua ja osatekijöitä analyyttisten, luovien ja soveltavien ajattelutaitojen kokonaisuudeksi, joita käytetään tiedollisen aineksen tulevaisuusnäkökulmaiseen jäsentämiseen. Tätä jäsenystä on mahdollista soveltaa myös kaikkiin tulevaisuutta koskeviin sisältöihin tai aineksiin. Tulevaisuuskasvatuksen keskeiset tekijät on jäsennetty osuvasti erilaisiksi ajattelun muodoiksi, joihin siis tulevaisuuskasvatus perustuu. Näitä ajattelun muotoja ovat looginen ajattelu, kriittinen ajattelu, luova ja soveltava ajattelu sekä filosofinen ajattelu. Mikäli lasta ei kannusteta kyseenalaistamaan ja pyörittelemään erilaisia ajatuksia, luopuu hän niistä ajan mittaan. Näin ollen lapsi luopuu tulevaisuuden kannalta elintärkeästä luovasta ajattelusta. Looginen ja luova ajattelu luovat pohjaa tulevaisuusajattelulle. Mitä luovempaa ajattelu on, sitä monipuolisempi on tulevaisuuden visioiden kirjo. Kriittinen ajattelu pitää taas nuoren tai muiden ihmisten tekemät visiot ainakin joillakin realistisina ja näin ollen mielekkäinä. Visioiden kriittisellä arvioimisella ei ole lapsella mitään kiirettä. Mitä pidempään lapsi kyselee ja kyseenalaistaa aikuisten mielestä selviä asioita, sitä luovempaa lapsen ajattelu tulevaisuudessa on. Filosofinen ajattelu luo taas visioille perusteluja, loogisuutta ja eettistä huomioimista. Perusteltujen visioiden luominen vaatii tiedollista ainesta, jota tulevaisuusajattelun taitojen, edellä mainittujen osa-alueiden avulla jäsennetään. (Fisher 1990, xi–xii.)

Hirsjärvi ja Remes (1987, 120) ovat määritelleet aiemmin tulevaisuusajattelun sisältöjä interaktiivista eli kokonaisvaltaista ajattelua kuvaavien piirteiden perusteella. Interaktiivinen ajattelu onkin ymmärretty kokonaisvaltaiseksi ajattelun ja hahmottamisen kautta tapahtuvaksi asioiden ja ilmiöiden analysoimiseksi ja arvioinniksi, joka voi aiheuttaa muutosta, uudistuksia, ongelmien muotoilua uudelleen – ja uudelleenasettelua (Botkin, Elmandjra & Malitza 1981, 25). Tulevaisuusajattelun tärkeimpiä piirteitä on luoda

tulevaisuutta koskevia visioita ja laatia niiden mukaan suunnitelmia, sekä reagoida odottamattomiin muutoksiin ja näin muokata omia visioita. Ongelmien ja niiden tunnusmerkkien havaitseminen varhaisessa vaiheessa on tärkeää mielekkäiden suunnitelmien tekemisessä. Tärkeää on myös arvioida jo tehtyjä päätöksiä ja niiden vaikutuksia ja seurauksia erityisesti pitkällä tähtäimellä. (Hirsjärvi ja Remes 1987, 120-122.)

3.2.2 Tulevaisuusajattelun ulottuvuudet

Tulevaisuusajattelulle kuten lähes kaikelle muullekin taidolle voidaan muodostaa kehitystasoja. Seuraavan taitotason saavuttaneet ihmiset pystyvät laatimaan suunnitelmia ja seuraamaan miten ne kehittyvät. Edistyneisyyttä osoittaa myös varhainen puuttuminen epäkohtiin, jotka ovat suunnitelmissa. Kuten jo edellä mainitsin, tämä ymmärretään tulevaisuustietoisuudeksi. (Mikkonen 2000, 20.)

Mielenkiintoiseksi tulevaisuuskasvatuksen tekee se, että tarkoituksena ei ole ainoastaan sopeuttaa nuoria jo vallitseviin käytänteisiin vaan tarkoituksena on, että nuori ottaa tulevaisuuden haltuunsa ja muokkaa sitä itse aktiivisesti. Nuorelta – tulevaisuuden aikuiselta – täytyy löytyä kykyä käsitellä ja tutkiskella tulevaisuutta. Nuorilta odotetaan tulevaisuusnäkökulman huomioonottamista, tulevaisuusajattelua ja tulevaisuustietoisuutta. (Haapala 2002, 10.)

Bjerstedt (1986, 22–24) nostaa esiin neljä ulottuvuutta joiden puitteissa tulevaisuusajattelu on määriteltävissä. Nämä ulottuvuudet ovat yksilön aikaperspektiivin ekstensio, yksilön perusasentoituminen tulevaisuuteen optimismiin ja pessimismiin välillä, yksilön usko vaikuttaa tulevaisuuteen ja yksilön käsitys itsestään tulevaisuuden toimijana. Samantyyppisiä ajatuksia löytyy myös Remeksen (1993a, 4–5) määritelmästä tulevaisuusvalmiuskäsitteestä, minkä määrittelyssä hän tukeutuukin vahvasti Bjerstedtiin. Tässä työssä tulevaisuusajattelua ei nähdä aivan Bjerstedtin määrittelemässä laajuudessa vaan enemmänkin tulevaisuusajattelu nähdään kyvyksi tehdä tulevaisuuden visioita ja nähdä tulevaisuus luonnollisena nykyisyyden jatkumona. Bjerstedtin neljästä ulottuvuudesta nimenomaan tulevaisuusajattelun kannalta oleellinen asia on aikaperspektiivin ekstensio. Myöhemmin tässä työssä tulevaisuustietoisuutta käsiteltäessä esiin nousee myös Bjerstedtin määritelmä ihmisen käsityksestä olla tulevaisuuden toimijana ja se miten yksilö kokee itsensä ja omat mahdollisuutensa osana tulevaisuutta. Tutkimuksessa sivutaan myös jääkiekon ja koulutuksen suhdetta tulevaisuuden rakentamisessa. Erityistä huomiota tässä työssä kiinnitetään nuorten suhtautumisen koulutukseen.

Yksi tärkeimmistä tulevaisuusajattelun piirteistä on kyky laatia useita suunnitelmia tulevaisuuden varalle. Tulevaisuuksien potentiaalia ja visioiden rationaalisuutta oman arvomaailman pohjalta on tärkeä punnita, sillä epämääräisten haihattelujen varaan ei tulevaisuutta, ainakaan jääkiekon osalta kannata rakentaa. Myös ”yhden kortin varaan” rakennettu tulevaisuus saattaa olla kohtalokasta. Tämän tyylinen tulevaisuuden rakentaminen saattaa olla tyypillistä henkilöille, joiden harrastus tai kiinnostuksen kohde säätelee päivittäistä elämää muodostaen jopa elämäntavan. Erityisesti tässä tutkimuksessa tulen käsittelemään jääkiekkoilijoiden tulevaisuusajattelua ja heidän suunnitelmiaan tulevaisuuden varalle.

3.2.3 Visiot, tärkeä osa tulevaisuusajattelua

Näkemyksellinen tulevaisuusajattelu vaatii mielikuvitusta, luovuutta ja ideointikykyä, joiden avulla omista kokemuksista luodaan visioita omasta tulevaisuudesta. Tulevaisuudessa ihmisiltä odotetaan yhä enemmän erikoistaitoja. Tämän seurauksena myös ihmisten tulee pystyä ajattelemaan yli erikoisalojen rajojen ratkaistakseen tulevaisuuden monisäikeisiä ongelmia. (Hirsjärvi ja Remes 1987, 121)

Visio sanana tarkoittaa harhakuva, ja visiot ovatkin luotuja mielikuvia tulevaisuudessa vallitsevista tilanteista, asioista ja olosuhteista (Hicks & Holden 1995, 24). Näitä näkemyksiä tulevaisuudesta voidaan kutsua tulevaisuudenkuviksi tai tulevaisuuskuvaiksi. Keskeistä kuitenkin on, että näillä termeillä voidaan kuvata näkemyksiä siitä, millaiseksi esimerkiksi tietokoneen rooli muuttuu tulevan vuosikymmenen aikana. Vision merkitys ajallisesti voidaan nähdä kaksisuuntaisesti. Toisaalta ihminen luo nykyisyyden perusteella mielikuvia tulevaisuudesta ja sen kehityksestä toimimalla myös sen perusteella. Toisaalta taas ihmiselle on taipumus pitää kiinni näkemyksestään, jonka hän on luonut menneisyydessä ja rakentamalla tulevaisuutensa siten sen mukaan. Karrikoiden voidaan todeta, että tulevaisuuden voi siis kohdata kahdella eri tavalla, joko rakentaen siitä sellaisena kuin on aiemmin päättänyt tai sopeutua tulevaisuuden käytänteisiin omien visioiden kautta joita aiemmin on muodostanut. (Huusko & Haapala 2000, 90.)

Visioita voidaan luokitella monella eri tavalla. Yksi tunnettu luokittelu on Hicks & Holdenin (1995, 23–25), jossa he ovat jakaneet visiot kolmeen eri kategoriaan. Heidän mukaansa voidaan luoda visioita siitä millaiseksi haluaisimme tulevaisuutemme, millainen tulevaisuus voisi olla tai millaiseksi tulevaisuus todennäköisesti muodostuu. Toinen yleinen useiden käyttämä tapa on luoda visioita, jotka toteutuessaan ovat mieluisimpia, kohtalaisia ja

pahimpia vaihtoehtoja. Tätä luokittelua käytti esimerkiksi Masini (1993, 9). Hyvänä esimerkkinä toimivat ylioppilaskirjoitusten tulokset ja niiden odottelu. Opiskelija miettii monenlaisia asioita ennen kuin lopulliset tulokset tulevat noin kolmen kuukauden päästä kirjoituksista. Hän pyrkii miettimään todennäköisiä vaihtoehtoja selvittääkseen odotusten tuomasta epävarmuudesta. Tässä käy usein toteen Tofflerin (1972) määritelmä, jossa opiskelijat tyytyvät suuntaamaan katseensa pidemmälle tulevaisuuteen ja pakenemaan tai selittämään mahdollisia mainittavan arvoisia arvosanoja.

Visioista puhuttaessa ja niitä arvioitaessa on otettava huomioon se, kenen visioista on kysymys ja etuja kyseessä oleva visio toteuttaa. Erityisesti toivotuimmat visiot pohjaavat aina arvoihin. Visioiden kautta on mahdollista pohtia erilaisten arvovalintojen vaikutusta tulevaisuuteen. Tämä mahdollistaa myös erilaisten kehityslinjojen arvioinnin ja tulevaisuuden näkökulmasta ratkaisujen arvottamisen. Tätä kautta visiot ovat yhteydessä toimiimme ja valintoihimme nykyisyydessä. (Hicks & Holden 1995, 23-25.) Koulukasvatuksen tehtävänä on selkiyttää nuorten omia arvoja saada nuoret niistä myös tietoisiksi. Koulukasvatuksessa tärkeään rooliin nousee myös omien visioiden kriittinen tarkastelu ja arvottaminen. Koulukasvatusta on kuitenkin useaan otteeseen arvosteltu oppiainekeskeisyydestä, jolloin keinot elämänhallintaa koskien ovat heikot. Tämän työn tarkoituksena on selvittää osaltaan sitä, että millä tavoin nuoret jääkiekkoilijat arvottavat omia visioita.

Tulevaisuusajattelun ulottuvuuksien, paikka ja aika, mukaan visiot voidaan luokitella etäisyyteen perustuen henkilökohtaisiin, paikallisiin, kansallisiin ja maailmanlaajuisiin visioihin tai tulevaisuudentutkimuksen määritelmän mukaan ajallisesti lähitulevaisuuden (5-10 vuotta), vähän pidemmän aikavälin (10–20 vuotta) ja pitkän aikavälin (20–50 vuotta) visioihin. (Hicks 1994, 11.) Tässä työssä ovat nuorten visiot tulevaisuudesta keskittyneet lähinnä lähitulevaisuuden visioihin. Lisäksi tulevaisuuden visiot ovat ainoastaan henkilökohtaisia visioita. Nuorten haastatteluissa pääpaino oli lähinnä opiskeluun ja jääkiekkoon liittyvissä asioissa ja niiden yhteensovittamisessa nykyisyydessä ja tulevaisuudessa.

Keskeistä tulevaisuusajattelun taitojen kehittämisessä on sekä nykyinen että historiallinen tieto, sillä menneisyyttä tutkimalla opitaan ymmärtämään ajankulun syyseuraussuhteita. Tämä luo pohjan tulevaisuusorientoituneelle systeemiajattelulle. (Niiniluoto 1999, 8.) Systeemiajattelun onnistumista voidaan arvioida vision perusteltavuudella ja loogisuudella. Tämän vuoksi tulokselliseen tulevaisuusajatteluun pyrittäessä jo harjoitteluvaiheessa visioiden tulisi olla loogisia, järjestelmällisiä ja perusteltavia, sillä viltimmätkin suunnitelmat tulisivat olla perusteltavissa. (Rubin 1995, 5.) Tulevaisuusajattelun taitojen rikastuttamiseksi on mahdollista ottaa käyttöön useita

tulevaisuudentutkimuksen piirissä käytettyjä keinoja visioiden luomiseksi ja tulevaisuuden hahmottamiseksi. Näitä ovat esimerkiksi utopiat, skenaarioajattelu ja trendiajattelu (Mannermaa 1988, 79-82). Koulukasvatuksessa visioiden luomista on perusteltua harjoitella omana sisältöalueena, jotta nuorille kehittyisi joitain malleja siitä, miten loogisia, syy-seuraussuhteita kuvaavia ja perusteltuja visioita on mahdollista luoda. Koulukasvatuksessa on mahdollisuus kehittää tulevaisuusajattelun taitoja ottamalla huomioon eri oppiaineiden opintosisällöissä tulevaisuusulottuvuus. (Mikkonen 2000, 22.) Tässä työssä haastateltavien jääkiekkoilevien nuorten jokapäiväisessä harjoittelussa tulevaisuusulottuvuus on konkreettisemmin esillä kuin koulukasvatuksessa. Päivittäinen kova harjoittelu ja sen jaksaminen tuo väistämättä tulevaisuusulottuvuuden mukaan. Erityisesti jääkiekon tulevaisuuden utopiat ovat konkreettisesti läsnä harjoittelussa. Huolimatta siitä, että NHL on monelle suuri unelma, on lähes kaikilla nuorillakin jääkiekkoilijoilla tieto keinoista, joiden avulla sinne voi päästä. Näin ollen jääkiekkoilijoiden haaveet ja niiden toteuttaminen ovat usein läsnä jokapäiväisessä harjoittelussa. Nuorten jääkiekkoilijoiden NHL-haaveet ovat kuitenkin tietyllä tavalla rationaalisia haaveita, joiden eteen nuoret harjoittelevat. Harjoittelun luonne niin jääkiekossa kuin urheilussa yleensäkin on hyvin tulevaisuussuuntautunutta. Päivittäisen harjoittelun tuloksia vedetään yhteen ottelu- tai kilpailutapahtumissa.

3.3 Toiminta nykyisyydessä ja tulevaisuustietoisuus

Yksi tulevaisuustutkimuksen lähtökohta on, että vaikka tulevaisuutta ei voi tietää eikä ennustaa niin siihen voi silti vaikuttaa. Tulevaisuuden ennustaminen tekisi elämän tylsäksi, jos tulevaisuuden voisi ennustaa, ja se muotoutuisi kaikista toimista huolimatta ennustetuksi. Kaikki nykyhetkessä tapahtuneet valinnat niin tiedostetut kuin tiedostamattomatkin päätökset vaikuttavat tulevaisuuteen. Tulevaisuus siis motivoi nykyistä toimintaamme. Tulevaisuuden odotuksiin taas vaikuttavat tietoisuudessamme olevat menneisyyden ainekset. Tämä menneisyyden ja tulevaisuuden vuorovaikutussuhde tuo tulevaisuustietoisuuden kehityksen kannalta keskeiseksi asiaksi historian opetuksen, jolla on paljon samoja piirteitä kuin tulevaisuuskasvatuksella. Historian opetuksen haasteeksi nousee yksittäisten henkilöiden tekemät ratkaisut ja niiden seuraukset. Lisäksi on tärkeää tarkastella erilaisia muita mahdollisia seurauksia, joita menneisyydessä olisi voinut tapahtua toisenlaisilla päätöksillä. Historian opetuksessa liian usein välitetään kuva menneisyydestä suoraviivaisesti etenevänä tapahtumien sarjana, jossa yksittäisten henkilöiden merkitys on lähes olematon. Tämä tuottaa nuorille kuvan, jossa tulevaisuuskin etenee määrättyä reittiä pitkin, johon yksittäisen ihmisen

toiminta ei vaikuta. (Pitkänen 1994, 52–53.)

Tulevaisuusajattelun kannalta menneisyyttä tulisi tarkastella toimintavaihtoehtojen varastona, potentiaalisten ja toteutuneiden mahdollisuuksien joukkona, jolloin nuoret näkisivät tulevaisuuden avoimena toimintavaihtoehtona. Historian tunneilla olisi hyvä tutkia menneitä tulevaisuuksia ja niiden erilaisia tulevaisuuden näkymiä. Lisäksi on tärkeää miettiä, että miksi tietty tilanne eteni juuri niin, niin kuin se eteni. Näin nuorille syntyisi ymmärrys siitä, että menneet tulevaisuudet ovat olleet avoimia aivan kuten tämän hetkenkin tulevaisuus. Tämän tapainen menneisyyden tarkastelu loisi pohjaa tulevaisuusoptimismille. Kyseinen tarkastelu nostaa tämän hetkisen toiminnan arvoonsa. (Pitkänen 1994, 52–53.)

Pitkänen (1994, 54) ymmärtää tulevaisuustietoisuudella sekä tiedollisia että eettisiä valmiuksia ottaa tulevaisuus huomioon tämän päivän valintatilanteissa. Aiheen keskiöön nousevat tilanteet, joihin yksilö uskoo omalla toiminnallaan pystyvän vaikuttamaan. Näin ollen ihmiset ottavat vastuuta ainoastaan sellaisista tilanteista ja asioista, joihin he kokevat itse pystyvänsä vaikuttamaan. Nuorten tulisi ymmärtää, että tulevaisuuden luonne määräytyy nykyhetkellä tapahtuvien valintojen ja tekojen pohjalta. Tulevaisuuteen voidaan siis vaikuttaa, tiettyjen reunaehtojen puitteissa. (Pitkänen 1994, 54.) Lähes jokainen pyrkii ongelmattomampaan tulevaisuuteen, joten tietoisuus siitä, että jokainen valinta ja sen seuraukset täytyy kantaa tulevaisuudessa, on tärkeää. Keskeistä on tiedostaa menneisyyden ja myös nykyhetken apu tulevaisuuteen varautuessa. Tulevaisuustietoisuudella siis tarkoitetaan menneisyyden ja nykyhetken merkityksen tiedostamista tulevaisuuden muotoutumisessa. (Antikainen 1986, 106–107.)

Historiatietoisuus tulevaisuustietoisuudessa

Hirsjärven (1984) mukaan tietoisuus on ihmiselle ominainen tajunnan korkeimmalle tasolle kehittynyt muoto, jolle on tyypillistä tahdonalainen kontrolli. Samoilla linjoilla on myös Niiniluoto (1999) jonka mukaan tiedonhankinta on ihmiselle peruspiirre, jolloin tietämättömyys herättää ihmisessä tyytymättömyyttä. Tietoisuus on käsitteenä yhdistetty eri aikaulottuvuuksia käsiteltäessä sekä menneisyyteen kohdistuvaksi historiatietoisuudeksi että tulevaisuuteen kohdistuvaksi tulevaisuustietoisuudeksi. Näillä kahdella käsitteellä eri aikaulottuvuuksista huolimatta, on monia yhteisiä yhtymäkohtia. Tämän vuoksi tulevaisuustutkimuksessa on havaittavissa paljon historiantutkimuksessa käytettyjä piirteitä ja lähtökohtia. Tulevaisuustietoisuudesta puhuttaessa on useaan otteeseen korostettu menneisyyden ja nykyhetken merkitystä. (Mikkonen 2000, 23.)

Historiatietoisuus on noussut esiin puhuttaessa maailmansodista, valtion sisäisistä tai

valtioiden välisistä konflikteista. Tulevaisuustietoisuus on sitä vastoin ajattelun rakentamisen keino ymmärtää jokapäiväisten tekojen, valintojen ja päätösten merkitystä tulevaisuuteen. Historian ja siinä tapahtuvien keskinäisten asioiden vaikutusten tuntemus on tulevaisuuden ymmärtämisen edellytys. Jokapäiväiset päätökset ja käsitykset voidaan siis pitää näkökulmana sekä tulevaisuuteen että menneisyyteen. (Rubin 1995, 3, 5.)

Historiatietoisuudella ymmärretään neljä ulottuvuutta, jotka ovat kulttuurinen, toiminnallinen ja yhteisöllinen sekä henkilökohtaisen merkityksenannon ulottuvuus. (Rüsen 1994, Mikkosen 2000, 25 mukaan). Nämä ulottuvuudet on löydettävissä myös tulevaisuustietoisuudesta. Yksilöllisellä ja kulttuurisella ulottuvuudella on pieniä eroja historiatietoisuudessa ja tulevaisuustietoisuudessa. Historiatietoisuudessa kyseiset asiat ajatellaan erillisiksi ulottuvuuksiksi, koska kulttuurisella ja yksilöllisellä ulottuvuudella saattaa olla suuriakin eroja. (Mikkonen 2000, 25) Esimerkiksi natsi-Saksassa, jossa yksilöhistoria voi olla täysin erilainen kuin yhteisön historia. Tulevaisuustietoisuudessa tulevaisuuskasvatuksen näkökulmasta on keskeistä orientoitua tulevaisuuteen niin yksilönä kuin osana pieniä yhteisöjä, omaa kansallisuutta ja koko globaalia yhteisöä. Tulevaisuuskasvatuksessa on mielekkäämpää tarkastella tätä yhteisöllistä ja kulttuurista ulottuvuutta yhtenä ja samana ulottuvuutena. Näin ollen kulttuurinen ulottuvuus sisältyisi yhteisölliseen ulottuvuuteen korostaen niitä yhteisötasoja, joiden pohjalta yksilö määrittelee oman identiteettinsä ja paikkansa nykyisyydessä ja orientoituu eri yhteisöjen jäsenenä tulevaisuuteen.

"Historiatietoisuuden henkilökohtaisen merkityksenannon ulottuvuutta korostettaessa raja historia- ja tulevaisuustietoisuuden määritelmien välillä lähes häviää. Mikäli lähestytään historiallista ainesta henkilökohtaisen merkityksenannon näkökulmasta, on lähtökohtana ajatus, että historiallisella tiedolla on merkitystä vasta, kun yksilö pitää sitä merkityksellisenä oman itsensä ja yhteisön tulevaisuuteen orientoitumisen kannalta. Tällöinhän näkökulma on tulevaisuudessa ja keskeinen tekijä tulevaisuustietoisuus, siis käsitys tulevaisuudesta ja tietoisuus siitä, että menneisyys ja nykyisyys siihen vaikuttavat". (Mikkonen 2000, 25.)

Toiminnallinen ulottuvuus nousee kuitenkin tulevaisuuskasvatuksen näkökulmasta merkittävimpään osaan. Toiminnallisuutta ja sen vastuu ymmärtämistä tulevaisuusnäkökulmasta korostetaan niin Rubinin (Remes & Rubin 1996, 14; Rubin 1995, 3, 5) kuin Pitkäsenkin (1994, 54) määritelmissä tulevaisuustietoisuudesta. Asenneteoriaan

pohjautuen toiminnallinen ulottuvuus voidaan jakaa aktiiviseen emotionaalistoiminnalliseen ja passiiviseen kognitiiviseen orientaatioon (Rüsen 1994, Mikkosen 2000, 25 mukaan). Kognitiivisella orientaatiolla ymmärretään tulevaisuuskasvatuksen näkökulmasta katsottuna sekä tietoa niistä keinoista, joilla tulevaisuuteen voidaan vaikuttaa että valmiuksia tulevaisuusajatteluun. Mikäli kognitiivista orientaatiota ei ole – siis tietoa siitä mitä pitäisi tehdä tulevaisuuden rakentamiseksi ja miten oma toiminta vaikuttaa tulevaisuuden rakentamiseen, ei varsinainen toimintakaan ole mahdollista. Toiminta perustuu siis tiedollisten elementtien varaan, johon myös aikaisemmat kokemukset vaikuttavat joko positiivisesti tai negatiivisesti. (Mikkonen 2000, 25–26.) Nuorten keskuudessa tulevaisuustietoisuudessa ja yleensä kiinnostuneisuudessa tulevaisuutta kohtaan on suuria eroja. On tärkeää, että kiinnostus omasta tulevaisuudesta on itsestä lähtenyttä, sillä koulukasvatuksella ei ole tällä hetkellä riittäviä keinoja kehittää nuorten tulevaisuusajattelua niin korkealle tasolle kuin nyky-yhteiskunta sitä vaatii. Peruskoulun viimeisillä luokilla opiskelevilla nuorilla ei ole kaikille muotoutunut selkeää kognitiivista orientaatiota opiskelun suhteen. Tässä työssä tutkitaan nuorten valmiutta tehdä päätöksiä peruskoulun jälkeisestä opiskelupaikasta ja sitä mistä nuoret ovat tulevaisuutta koskevat tiedot saaneet.

Tulevaisuustietoisuudella ei ole juuri merkitystä, ellei se sisällä myös arvorationaalista tietoisuutta siitä, miten ja millä tavoin tehdyt päätökset tällä hetkellä vaikuttavat tulevaisuuden muotoutumiseen. Ymmärrys tehdyistä päätöksistä johtaa tulevaisuusoptimismiin. Nykyisyydessä tehdyt päätökset perustuvat aina arvoihin, jolloin tulevaisuusnäkökulman huomioiminen nykyisyyden toimissa vaatii myös arvotietoisuutta ja arvoihin perustuvia eettisiä valmiuksia. (Pitkänen, 54.)

Tulevaisuustietoisuus sisältää siis emotionaalisia, toiminnallisia ja tiedollisia elementtejä, joihin kaikkiin koulukasvatuksen tulisi vastata. Erityisesti arvopohdintaa ja eettisen tietoisuuden vahvistamista ei sovi unohtaa, sillä kyseiset taidot usein unohtuvat tiedollisen oppiaineksen tieltä. Mikkosen (2000, 26) mukaan tulevaisuustietoisien yksilön oletetaan

- 1) olevan tietoinen tulevaisuudesta osana nykyisyyttä ja omaavan tulevaisuusajattelun kautta omaksuttua tietoa tulevaisuudesta (toiminnallisuuden kognitiivinen orientaatio); tiedollinen aines sisältää tietoja siitä, mitä keinoja on tulevaisuuteen vaikuttamiseksi, miten niitä voi käyttää ja miten ne vaikuttavat tulevaisuuden muotoutumiseen,
- 2) ymmärtävän omien valintojensa ja päätöstensä merkityksen tulevaisuudella ja tiedostavan entisen kokemustensa ja tunteidensa yhteyden omaan toimintaansa (emotionaalinen – toiminnallinen orientaatio) sekä

- 3) tiedostavan arvojen merkityksellisyyden valintoja ja päätöksiä tehtäessä (arvorationaalinen tulevaisuustietoisuus)

Tulevaisuustietoisuus ja tulevaisuusajattelu ovat siis kiinteästi yhteydessä toisiinsa. Määritelmän mukaan tulevaisuustietoisuus on arvorationaalista tietoutta, jossa tulevaisuutta koskevien päätösten takana tulisi olla tietoisuus omista arvoista. Tulevaisuusajattelun taidot nousevat välttämättömiksi siinä vaiheessa, kun eri vaihtoehtoja aletaan hahmottelemaan tai kehityslinjoja tarkastelemaan. (Mikkonen 2000, 29)

3.4 Tulevaisuusvalmius

”Tulevaisuuskasvatuksen tavoitteet sisältävät laaja-alaisesti ymmärrettyinä ensiksi vallalla olevan koulukasvatuksen tavoitteet, jotka pohjautuvat suurelta osin tulevaisuudentutkimukselliseen visiointiin niistä kyvyistä, joiden arvellaan olevan tarpeellisia ja merkityksellisiä tulevaisuudessa elämistä varten. Koulun tarjoamat toiminnot ovat suurelta osin yhteydessä niihin valmiuksiin, joita tulevaisuudessa tullaan tarvitsemaan.” (Mikkonen 2000, 37)

Nämä tavoitteet tulevat ilmi Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2004) sekä koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa. Huolimatta siitä, että tulevaisuussanaa ei juuri löydy Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa, löytyy sieltä paljon tulevaisuusorientoituneita elementtejä. Tulevaisuusajattelu nostettiin Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2004) esiin lähinnä ekologisesta, taloudellisesta, kulttuurisesta ja sosiaalisesta näkökulmasta. Tulevaisuusnäkökulma on kaikesta huolimatta vallannut jalan sijaa uusimmassa opetussuunnitelmassa. On kuitenkin todettava, että tulevaisuusnäkökulman huomioon ottaminen vaatii opettajalta kiinnostusta asiaan, sillä tulevaisuuskasvatus ei itsessään ole opetettava aine. Tulevaisuusnäkökulman esiin nostaminen on hyvin usein opettajan aktiivisuudesta kiinni, sillä valmista materiaalia on melko vähän.

Kasvatuksen ja yhteiskunnan vallitsevien olojen yhteensovittamisesta on puhuttu jo vuosikymmeniä sitten. Kasvatuksen tehtävänä onkin seurata jatkuvasti kiihtyvää kehitystä ja pyrkiä vastaamaan siihen. Tulevaisuuskasvatuksen mukaan kasvatus ei kuitenkaan voi vain sopeutua ja muuntautua muutoksiin vaan sen tulee tarjota yksilöille välineet myös muokata ja

luoda tulevaisuutta itse. On esitetty, että nuoren tulisi kasvaa niin omasta itsestään huolehtivaksi kuin yhteiskunnallisista asioista huolehtiviksi valveutuneeksi kansalaiseksi, joka omalla toiminnallaan kantaisi vastuun ihmiskunnan yhteisistä haasteista. (Patrikainen 1999, 151.) Tähän tulevaisuuskasvatus tarjoaa yhden mahdollisuuden antamalla yksilölle valmiudet vahvistaa tietoisuutta, jonka mukaan tulevaisuus on luonnollinen jatkumo nykyisyydelle ja korostaa omien henkilökohtaisten valintojen merkitystä tulevaisuuden rakentamisessa. Pohjimmiltaan kysymys on arvoihin liittyvistä valinnoista, jotka yksilö kokee itselleen oman arvomaailman kautta tärkeiksi. Tulevaisuuskasvatus korostaa arvokeskustelujen tärkeyttä, jotta nuoret tulisivat tietoisiksi omista arvoistaan. Tulevaisuuskasvatus painottaa eettisiä ja arvoihin liittyviä keskusteluja koulukasvatuksessa perinteisten oppiainekokonaisuuksien lisänä. (Mikkonen 2000, 38.)

Remes (1993a, 4-6) on määritellyt tulevaisuusvalmiuskäsitteen Bjerstedtiin nojautuen. Remes määrittelee käsitteen viiteen osa-alueeseen. Ensimmäinen osa-alue liittyy läheisesti kognitiiviseen valmiuteen, jolla Remeksen mukaan tarkoitetaan tietoa menneisyydestä ja nykyisyydestä sekä niiden tulevia kehityksen suuntaviivoja. Toiseksi tulevaisuuden osa-alueeksi hän määrittelee asenteet, joilla hän tarkoittaa idearikkautta ja joustavuutta kohdata tulevaisuus. Kolmas osa-alue liittyy arvoihin. Tietoisuus perusarvoista ja taito yhdistää mahdollisuuksia, todennäköisiä kehityksiä ja arvoja jotka voivat johtaa toivottuun lopputulokseen. Neljäs tulevaisuusvalmiuden osa-alue koostuu sitoutumisen valmiudesta, solidaarisuudesta ja itseluottamuksesta. Viimeisenä eli viidentenä osa-alueena on kriittinen arviointikyky. Kriittinen arviointikyky paranee usein vasta kantapäähän kautta tulleen kokemuksen jälkeen, sillä pohjimmiltaan ihminen luottaa toisen sanaan. (Remes 1993a, 4-6.)

Tulevaisuusvalmiutta ja sen osa-alueita voi tarkastella kahdelta eri kantilta. Ensinnäkin tulevaisuusvalmius ymmärretään valmiudeksi toimia nykyhetkellä niin, että tulevaisuudessa vastaan tulevat asiat ovat mahdollisia kohdata nykyisten valintojen pohjalta. Lisäksi tulevaisuuteen pitäisi pystyä valmistautumaan nykyisillä päätöksillä ja valinnoilla. Toisaalta tulevaisuusvalmius on valmiutta toimia tulevaisuudessa luontevasti omana itsenään. Tulevaisuuskasvatuksen päämäärinä ovat molemmat tasot. (Mikkonen 2000, 39.) Voidaan kuitenkin kysyä, että onnistuuko nykyinen koulukasvatus edellä mainituissa tavoitteissa? Tarjoaako joku muu taho kuten harrastus kyseiseen ongelmaan vastausta? On muistettava, että vaikka koulutusta ja sen merkitystä nuoren elämässä korostetaankin, saattaa joku muut taho olla nuorelle juuri sillä hetkellä merkittävämpi ja motivoivampi. Nuorelle merkittävä harrastus saattaa valmistaa häntä tulevaisuuden varalle ja lisätä tulevaisuusajattelua, joka myöhemmin auttaa myös koulutukseen liittyvissä kysymyksissä.

Remeksen (1993a, 5-6) jäsennyksessä tulevaisuusvalmiuden pääpaino on

kognitiivisissa taidoissa ja tiedoissa, jolloin asenteet ja asennoituminen nähdään yhtenä osana tulevaisuutta kohtaan. Asenneteoreettinen viitekehys luo soveltuvan lähtökohdan tulevaisuusvalmiuden tarkastelulle, koska tulevaisuuskasvatuksessa korostetaan tiedollisten valmiuksien ohella myös toiminnallisia valmiuksia tulevaisuuden muovaamiseksi. On huomioitava, että asenteet ja tätä kautta motivaatio ovat aina jollakin tavalla yhteydessä toimintaan.

3.4.1 Tulevaisuusvalmiuden tiedollinen näkökulma

Tulevaisuusvalmiuden tiedollisen näkökulman ymmärretään sisältävän tiedot nykyisyydestä ja tulevaisuudesta sekä taidot ja valmiudet hankkia ja käsitellä tietoa siten, että niiden avulla voidaan auttaa tulevaisuuden kohtaamista. (Mikkonen Anu 2000, 41)

Tässä työssä keskeiseksi asiaksi nousee nykyisyydessä tehdyt valinnat ja toiminta, joilla tulevaisuuteen voidaan vaikuttaa. Lisäksi tässä työssä pyritään selvittämään nuorten jääkiekkoilijoiden tulevaisuuden arvostuksen kohteita ja sitä kuinka paljon nuoret ovat valmiita tekemään omien päämääriensä eteen töitä.

Tieto nykyisyydestä ja tulevaisuudesta

"Tulevaisuuskasvatuksessa tiedollisilla tavoitteilla tarkoitetaan sekä spesifiä että kokonaisvaltaista ymmärrystä nykyisyydestä ja näihin perustuvaa, tulevaisuusajattelun avulla saatua tietoa tulevaisuudesta. Tiedollisilla tavoitteilla tarkoitetaan siis maailmankuvan tiedollisista representaatioista sekä menneisyydestä että nykyisyydestä, joiden pohjalta tulevaisuusajattelun taitoja hyväksi käyttäen luodaan ja kehitetään tulevaisuuskuva." (Mikkonen 2000, 41)

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa (2004, 3) asioiden syvälliseen ja kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen viitataan asettaen tavoitteeksi yleissivistämisen antaminen laaja-alaisesti ja monipuolisesti niin, että yksilö kykenee tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Tulevaisuuskasvatuksen näkökulmasta tällä tarkoitetaan vaatimusta siitä, että ympäröivää maailmaa ja sen tapahtumia pyritään ymmärtämään entistä syvemmin ja laajemmin. Opetussuunnitelman tulevaisuusnäkökulma on monilta osin hyvin selkeä. Yhtenä perusopetuksen tehtävänä mainitaan jatkuvuuden varmistaminen ja tulevaisuuden rakentaminen.

Ympäröivän maailman huomioon ottaminen on luonnollisesti koulukasvatuksen

tärkeimpiä tehtäviä, mutta tulevaisuuskasvatuksessa korostetaan kokonaisvaltaisuuden hahmottamisessa tulevaisuusnäkökulmaa. Tavoitteena on, että nykyisyyden ymmärtäminen syvenisi tasolle, jossa tulevaisuus ymmärrettäisiin jatkumona nykyisyydelle entistä paremmin, ja pystyttäisiin löytämään tulevaisuus nykyisyydestä ja mahdolliset hyvät ja huonot vaihtoehdot. (Mikkonen 2000, 41)

3.4.2 Tiedot tulevaisuutta koskevan tiedon hankkimiseksi ja arvioimiseksi

Tulevaisuutta koskevan tiedon hankkimiseksi ja käsittelemiseksi menneisyyttä ja nykyisyyttä koskevan tiedon pohjalta tarvitaan kognitiivisia, ajatteluoperationaalisia taitoja, joihin tulevaisuusajattelu määritelmän mukaisesti pohjautuu (Remes 1993b, 165). Remeksen (1993b, 165–166) mukaan tulevaisuusvalmius sisältää seuraavia kognitiivisia valmiuksia, asenteita ja arvostuksia sekä toimintalinjoja:

1) Tieto todennäköistä

- todennäköisten muutossuuntien havaitseminen keskeisillä alueilla
- muutosten hallinta kokonaisperspektiivistä käsin.
- johtopäätökset todennäköisistä vaikutuksista, jos toimenpiteet toteutetaan tai laiminlyödään

2) Joustavuus, idearikkaus kohdata mahdollinen

- taito itse kuvitella mahdollisia tulevaisuuksia
- luova vaihtoehtoisten ratkaisujen kehittäminen nykyisiin ja tuleviin ongelmiin.

3) Kytkeä perustaviin arvostuksiin

- tietoinen lähtökohtien sitominen perustavanlaatuisiin arvostuksiin
- taito kytkeä vaihtoehtoiset mahdollisuudet, todennäköinen kehitys ja arvostukset yhteen niin, että valitsimme toivottavia tulevaisuuksia.

4) Panostamisvalmius, itsetuottamus ja solidaarisuus

- toimintatahdon säilyttäminen "kaikesta huolimatta" toivottavan etsimiseen
- psykologinen turvallisuus, mihin liittyy avoimuus muutoksille ja epätoivottavan tulevaisuuden vastustaminen
- laaja solidaarisuusalue, vastuuntunto toimenpiteiden vaikutuksesta pitkällä aikavälillä ja myös oman lähipiirin ulkopuolisten asioiden näkeminen toiminnan arvoisina.

5) Etsintäkyvyn ja integraation käyttö sekä kriittisen arvioinnin taito

- kyky hankkia tiedot ja valmiudet tulevaisuustietoisten ratkaisujen toteuttamiseen
- kyky arvioida omia toimia systemaattisesti ja parantaa mahdollisia ratkaisuja.

Tulevaisuusajattelun taitojen avulla todennäköiset ja uhkaavat muutossuunnat ovat

havaittavissa keskeisten tulevaisuusaiheiden osalta, mutta samalla muutokset ja uhkaavat mielikuvat ovat kontrolloitavissa integratiivisen ajattelun avulla lähestyen niitä kokonaisvaltaisesti. Kognitiivinen valmius luo myös pohjan kyvyille johtopäätöksiä tehtäessä todennäköisistä vaikutuksista siinä tapauksessa että toimenpiteet toteutetaan tai laiminlyödään. Kognitiivisen valmiuden nähdään sisältävän myös uskomuksia kehityksen syistä ja seurauksista. (Remes 1993a, 4–5.) Luovuuden ja visiointikyvyn roolit korostuvat taidoissa luoda mielikuvia mahdollisista ja todennäköisistä vaikutuksista ja seurauksista sekä kehittää luovia ja monipuolisia vaihtoehtoisia ratkaisuja nykyisiin ja mahdollisiin tulevaisuuden haasteisiin. Visiointikyvyn kehittämiseksi lähtökohtana onkin mielikuvien ja erilaisten menetelmien käyttäminen tulevaisuudenvisioiden hahmottamiseksi. Onkin tärkeää huomata, että tulevaisuusajattelua voi kehittää harjoittelulla aivan kuten muitakin taitoja. Tulevaisuuskasvatuksessa keskeiselle sijalle nousee systeemiajattelu, jonka avulla pyritään kriittiseen ja kokonaisvaltaiseen ajatteluun, jossa pyritään löytämään perspektiiviä tapahtumille ja löytämään laajoja syy-seuraussuhteita. (Rubin 1995, 4-5.)

Useiden psykologisten tutkimusten mukaan optimistisella asenteella ja ajattelutavalla on vaikutusta kriisitilanteiden ratkaisemisessa ja käsittelemisessä. Tulevaisuusvalmiuden kognitiivisen komponentin ymmärretään kehittävän asennoitumista tulevaisuutta kohtaan. Moni tekijä puoltaa ajatusta, jonka mukaan koulutuksella on merkittävä vaikutus tulevaisuuden hallitsemisessa. Koulutetuilla ihmisillä tulevaisuutta koskeva tietomäärä eli tulevaisuustietoisuus on kehittyneempi kuin kouluttamattomalla ja näin ollen koulutettu yksilö kohtaa tulevaisuushokkeja huomattavasti harvemmin kuin kouluttamaton. (Nováky, Hideg & Kappeté 1994, 769–770.)

"Kognitiivisen osa-alueen komponentit luovat oman paineensa koulukasvatukseen. Perustaa tulevaisuusajattelulle luovat yleissivistys ja erityistiedot maailman tämän hetkisestä tilanteesta. Tässä on osin koulukasvatuksen heikkous, sillä useat oppiaineet keskittyvät menneeseen aikaan ja siihen mitä vuosikymmeniä sitten on tapahtunut. On tärkeää tietää menneisyyden tapahtumia ja mahdollisia virheitä, jotta voi ymmärtää nykyisyyttä ja tulevaa, mutta liian usein koulukasvatuksessa jää taka-alalle maailman tämän hetkinen tilanne jota ei oppikirjoissa tai opetussuunnitelmissa lue. Näin ollen tulevia muutossuuntia on vaikea havaita erityisesti kehittyvien nuorten, joilla ei ole suurta mielenkiintoa tutkia maailman tilannetta omalla ajalla." (Mikkonen 2000, 43)

Toiminnallinen näkökulma

Tulevaisuusvalmiuden toiminnallinen näkökulma sisältää kaikki ne taidot, kyvyt ja valmiudet, joiden kautta nykyisyydessä pyritään muokkaamaan ja muovaamaan tulevaisuutta. Lisäksi se sisältää ne taidot, kyvyt ja valmiudet, jotka liittyvät tulevaisuuden kohtaamiseen ja tulevaisuudessa elämiseen. Kyseessä on siis elämönhallinnalliset taidot käytännön tasolla. Kognitiivisesta näkökulmasta tarkasteltuna taidot ja valmiudet edellyttävät tietoa, jonka pohjalta toimia, mutta (esim. tietotekniikan käyttötaidot) taitojen ja valmiuksien taso tulee ilmi vasta käytännössä, toiminnan tasolla. (Mikkonen 2000, 45)

Näin ollen onkin perusteltua tarkastella erilaisia taitoja ja valmiuksia myös toiminnallisesta näkökulmasta. Tulevaisuusvalmiudessa niin kuin lähes kaikessa muussakin oppimisessa teoreettinen ja käytännön toiminnallinen puoli on syytä erottaa toisistaan, sillä muodollisesti pätevimmat työntekijät eivät läheskään aina ole parhaita työntekijöitä.

3.4.3 Toiminta nykyisyydessä tulevaisuuden muovaamiseksi ja valmiudet siihen

Tulevaisuuskasvatuksen näkökulmasta katsottuna koulukasvatuksen tulisi ottaa huomioon tietoja, taitoja ja keinoja joiden avulla on mahdollista vaikuttaa tulevaisuuteen. On tärkeää, että kasvattajat eivät käsittele ainoastaan tulevaisuuden ongelmia ja vaaroja, sillä tämä voi vieraannuttaa nuoren tulevaisuuden toimijana. Nuorten tulisi olla tietoisia niin todennäköisistä tulevaisuuden suuntauksista ja omista toiveistaan tulevaisuutta kohtaan. Nuoren tietoisuus näiden kahden asian eroavaisuuksista ja niiden merkityksistä, on osaltaan myös koulukasvatuksen tehtävä. (Hicks 1994b, 9–10.) Kyseisten taitojen käsitteleminen on selvästi vähentynyt viimeisten vuosien aikana, sillä kansalaisvaikuttamisella on samoja piirteitä tulevaisuuden muovaamisen kanssa. Vielä 1990-luvulla opetussuunnitelmassa oli annettu tilaa oppiaineelle nimeltä kansalaistaito. Kansalaistaito oppiaineena ei sinällään käsitellyt tulevaisuuskasvatusta, mutta tästä huolimatta oppilas nähtiin aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä.

Tulevaisuuskaiteen huomioon ottaminen ja yksilön näkeminen aktiivisena vaikuttajana tämän päivän koulussa on merkittävässä asemassa ajatellen nykyajan ihmiskäsitystä, jossa ihminen koetaan yksilönä ja oman onnensa seppänä. Kouluopetus pyrkii tuottamaan itseohjautuvia oppilaita, joiden päätökset ja ratkaisut ovat eettisesti perusteltuja. Tulevaisuustietoisuuden kehittäminen on yksi tulevaisuuskasvatuksen keskeisimmistä tavoitteista. Keskeiseksi asiaksi nousee myös niin oman toiminnan kuin toisten toiminnan tai

toimimattomuuden seuraukset, tietoisuus kaiken toiminnan vaikutuksesta tulevaisuuteen on merkittävää. Olemme kuitenkin huomattavasti kiinnostuneempia omasta tulevaisuudestamme kuin globaalista tulevaisuudesta. Lisäksi tietoisuus niistä asioista, joita emme halua toteuttaa tai tehdä tulevaisuudessa, on huomattavasti vahvempi kuin tietoisuus niistä asioista, joita haluamme tehdä. (Hicks 1994b, 9–10; Rubin 1995, 4.)

3.4.4 Tulevaisuuden kohtaaminen ja tulevaisuudessa eläminen

Taidot, kyvyt ja valmiudet tulevaisuuden kohtaamiseen ja tulevaisuudessa elämiseen on mahdollista jakaa tulevaisuudessa käyttökelpoisiksi oletettuihin käytännön toiminnallisiin taitoihin, joiden harjoittelu on peruskoulun yksi päätehtävä. Tämän lisäksi tulevaisuuskasvatuksessa puhutaan psyko-sosiaalisista selviytymistaidoista, joita kutsutaan myös elämönhallintataidoiksi (Mikkonen 2000, 46). Kasvattajien suurimmaksi haasteeksi tulevaisuuden kohtaamisessa nousee nk. elämönhallintataidot. Tämän päivän palveluyhteiskunnassa sosiaalisten taitojen merkitys on kokoajan kasvamaan päin. Koulutuksen räjähdysmäinen kasvu tarkoittaa sitä, että hyväkään koulutus ei takaa nykyään koulutusta vastaavaa työtä. Taistelu työpaikoista käydäänkin usein sosiaalisten taitojen avulla.

Tulevaisuuden tutkimusta on käytetty hyväksi määriteltäessä käytännön toiminnallisten taitojen tarpeellisuutta ja merkityksellisyyttä. Tulevaisuuden visioita luotaessa tulevaisuustutkimus on siis ollut merkittävässä roolissa. Toiminnallisista taidoista tietotekniset käyttötaidot ovat merkittävin yksittäinen taito, jonka merkityksestä keskustellaan tulevaisuutta silmällä pitäen. (Mikkonen 2000, 46.) Tietotekniikan merkitystä ja tulevaisuuden kuvia on rakenneltu jo 1980-luvulta lähtien. Markkinatalouden suuren vaikutuksen alaisena myös pörssikurssit perustuvat täysin tulevaisuuden odotuksiin ja ennakoimiseen. Huomionarvoista onkin, että todellisuudessa elämme tulevaisuudessa enemmän kuin lopulta arvaammekaan. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2004 on määritelty useita toiminnallisia taitoja koulukasvatuksen tavoitteiksi ja mikäli kehitys jatkuu samantyyppisenä, korostuu toiminnallisuuden merkitys jatkossakin.

Rubin (1995, 17) puhuu luovasta vastuullisuudesta, käsiteltäessä yhteiskunnan kehityksen muutoksesta ja siinä mukana pysymisestä. Uusi tietointensiivinen yhteiskunta edellyttää ihmisiltä yhä enemmän taitoja, tietoja ja teknisiä valmiuksia. Työn laadullisen kehityksen mukana työvälineet muuttuvat yhä teknisemmiksi ja monimutkaisemmiksi. Tärkeäksi asiaksi automatisoidussa yhteiskunnassa nousee erilaisten taitojen omaksumisen lomassa myös omien vaikutusmahdollisuuksien ymmärtäminen, uskallus ja halu todella

vaikuttaa, uskallus ja halu ottaa vastuuta. (Rubin 1995, 16–17.) Tavoiteltaviksi elämäntaitoiksi on nostettu myös itseluottamus, solidaarisuus ja sitoutuminen. Tulevaisuuskasvatuksessa korostetaan avoimuutta tulevaisuudelle, jossa pyritään toivotunlaiseen tulevaisuuteen ja vastustetaan epätoivottavaa tulevaisuutta. Esiin nostetaan myös psykologista perusturvallisuutta, jossa yksilö on avoin tulevaisuuden muutoksille. Lisäksi tavoiteltavaksi koetaan solidaarisuutta ja vastuun ottamista pitkänkin aikavälin toiminnasta, jonka vaikutukset näkyvät vasta myöhemmin. Tasapainoisuus ja itseluottamus luovat pohjan tämän suuntaiselle toiminnalle. (Remes 1993a, 5.)

3.5 Arvojen merkitys tulevaisuusvalmiudessa

Yksi tulevaisuusvalmiuden osa-alueista on arvot. Tässä työssä arvot ymmärretään kuitenkin enemmän tulevaisuusvalmiuden taustalla vaikuttaviksi tekijöiksi. Arvoja ei kuitenkaan voi pitää vähäpätöisenä elementtinä, sillä tulevaisuusvalmiutta käsiteltäessä arvot tulee ottaa korostuneesti esille.

Käsitykset nuorten perusarvoja koskevista kysymyksistä ovat pysyneet melko vakaina. Nuorten arvoja ja tulevaisuudenkuvia selvittäneet tutkimukset (Helve 1987, 1993) ovat päätyneet hyvin yhdenmukaisiin tuloksiin siitä, että suomalaisten nuorten arvomaailma on hyvinkin perinteinen ja tutut suomalaiseen elämään liitetyt hyvän ja onnellisen elämän määritteet ovat pysyneet samoina. Näihin lukeutuvat esimerkiksi terveys, työ, ydinperhe ja hyvä toimeentulo. Huomionarvoista on kuitenkin se, että niitä ei pystytä liittämään mihinkään laajempaan arvojärjestelmään kuten uskontoon tai poliittiseen ideologiaan. Havaittavissa onkin, että arvot esiintyvät toisistaan irrallisina eivätkä ne esiinny enää puhtaasti annettuina ja itsestäänselvästi. Tällaiset arvot ikään kuin kelluvat irrallaan ja uskonto ja poliittiset ideologiat ovat menettäneet roolinsa nuorten arjessa. (Rubin 2002, 34.)

Vaikka edellä esitin, että arvot muuttuvat hitaasti, jos lainkaan, voidaan niiden muutoksesta löytää yhteisiä tekijöitä niin yksilön kuin yhteiskunnankin tasolla. Ihmisen henkilökohtaiset arvot muuttuvat iän mukana. Tutkimusten mukaan ikääntyminen siten, että impulsiivisuus vähenee ja vastuuntuntoisuus lisääntyy. Toisaalta koko yhteiskunnan arvopohja saattaa muuttua yhteiskunnallisen murroksen seurauksen, näin kävi esimerkiksi entisessä Neuvostoliitossa. (Rubin 1995, 20.) Tämän mittaluokan arvomuutoksia tuskin kovin paljon voi enää tulla, sillä kuten jo edellä totesin, arvot alkavat olla irrallisia uskonnosta ja poliittisista ideologioista.

Tulevaisuuskasvatuksessa nähdään, että tietoisuus omista arvoista on oleellinen osa

tulevaisuutta. Jokainen ihminen määrittelee sen, mitä hyvinvointi merkitsee henkilökohtaisesti tai mitkä asiat nousevat tärkeimmiksi valintoja tehtäessä. Yhdeksi veden jakajaksi nähdään talouden merkitys arjessa, sillä taloudellisen hyvinvoinnin voi ymmärtää hyvinkin eri tavoin. Ihmisten erot tulevat myös esiin käsiteltäessä käsitteitä 'hyvä elämä', hyvinvointi ja rauha. (Remes 1993a, 5.)

Arvorationaalinen tietoisuus on yksi tulevaisuusvalmiuden keskeisiä tekijöitä. Tulevaisuusvalmiuden taustatekijänä ovat moraalisen ja eettisen näkökulman kehittyminen. Erilaisten visioiden luominen vaatii kriittisen tarkastelutavan lisäksi tietoisuutta erilaisista arvoista ja niiden lähtökohdista. Tulevaisuuskasvatuksen yksi tavoitteista onkin arvotietoisuuden lisääminen erilaisten arvokeskustelujen avulla. Arvoperustan selkeyttäminen on visioiden luomisessa kaksiteräinen miekka. Toisaalta omat arvot voivat olla pohjana itse luomille visioille. Toisaalta taas visio, joka on luotu vastoin sen hetkisiä arvoja saattaa avata täysin uudenlaisia mahdollisuuksia sen hetkisten arvojen tarkasteluun ja muuttamiseen. (Mikkonen 2000, 48.) Näin ollen sekä nykyisyyden että tulevaisuuden arvotarkastelu tulee mahdolliseksi ja mielekkääksi. (Rubin 1995, 4). Arvotietoisuus kehittyy luomalla erilaisia visioita tulevaisuuden varalle. Oman toivotunlaisen tulevaisuuden luominen kehittää sekä arvotietoisuutta, että testaa päätösten pohjana olleita arvoja ja niiden perusteluja. (Mikkonen 2000, 48.)

Tiedollisesta näkökulmasta tarkasteltuna yksilön arvot voivat ohjata tiedon hankkimisista, arvioimista ja arvottamista, vaikka nuorten koululaisten osalta tämä on melko vähäistä. Arvot ovat perustana tiedon kriittiselle arvottamiselle, tämä luo mahdollisuuden arvioida kirjoittajien erilaisia arvolähtökohtia ja näin ollen myös kirjoituksia ja niiden tarkoituksiperiä. Tiedostamattomina yksilön arvot voivat ohjata tiedon hankintaa omien arvojen suuntaisesti. Näin ollen saatua informaatiota ei ole edes tarvetta arvioida, sillä sehän on jo valmiiksi omaa ajattelua tukevaa, muunlainen informaatio on poissuljettu jo aiemmin informaatiota hankittaessa. (Mikkonen 2000, 48–49.)

"Koulukasvatuksessa tulevaisuusvalmiuden arvoihin liittyvien tavoitteiden piirteitä ovat kyky tunnistaa omat perusarvonsa ja pohtia niiden merkitystä tulevaisuuden rakentumiselle, tietoisuus myös muista kuin omista arvoista ja niiden merkityksestä tulevaisuuden rakentumiselle ja kyky arvottaa valintoja ja pohtia niiden vaikutuksia tulevaisuudelle" (Mikkonen 2000, 49)

Näiden taitojen kehittämiseksi on tärkeää, että koulukasvatus ottaa huomioon erilaiset eettiset keskustelut, jotka pohjautuvat arvopohjalle. Niiniluoto (1999, 8) korostaa, että

yksikertaisimmatkin päivän askareet edellyttävät maailman pysyvyyttä muutoksen keskellä, muistuttaen kuitenkin, että meidän on syytä ottaa eettisesti huomioon kaikki tekomme ja valitsemme, sillä teoillamme on vaikutusta tulevaisuuteen ja näin jopa seuraaviin sukupolviin.

Tietoisuus omista arvoista ei ole kovin vahva vielä peruskouluikäisellä nuorella. On kuitenkin syytä muistaa, että tiedostamattomina arvot kuitenkin vaikuttavat vahvasti nuorten valinnoissa. Puhuttaessa peruskouluikäisistä nuorista, on syytä muistaa, että vanhempien arvot ovat usein hyvin lähellä arvoja, joiden varaan nuoret tulevaisuuttaan rakentavat.

4 Tutkimuksen toteuttaminen

4.1 Tutkimuksen aineisto ja sen kerääminen

Tässä tutkimuksessa on kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillisiä piirteitä. Ensinnäkin ihminen nähdään tiedon keruun instrumenttinä, jolloin tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin kuin mihinkään mitattaviin asioihin. Toiseksi, tarkoituksena on käyttää induktiivista analyysia, jolloin tutkijan tarkoituksena on paljastaa odottamattomia seikkoja, eikä vain teorian tai hypoteesin paikkaansapitävyyttä. Kolmanneksi aineiston hankintametodit valitaan sen mukaan, että tutkittavien ääni ja näkökulmat pääsevät esiin. Haastattelujen osuus tällaisessa tutkimuksessa on merkittävässä roolissa. Neljänneksi, kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti eikä saatumanvarausteisesti. Viidenneksi, tapauksia käsitellään ainutlaatuisina tapauksina ja aineistoa tutkitaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997,165.) Tässä tutkimuksessa on tarkoituksenmukaisesti pyritty muodostamaan ainutlaatuisia tapauksia, joista on tarkoitus luoda esimerkkejä tyypeistä, joita jääkiekkon parissa toimii.

4.1.1 Fenomenologia

Edmund Husserl (1859–1938) on yksi fenomenologisen sosiaalifilosofian tärkeimmistä vaikuttajista. Husserlin mukaan todellinen maailma on olemassa ja sen sisällön ymmärtäminen on mahdollista. Todellisen maailman ymmärtäminen tavoitetaan kokemuksen ymmärtämisellä. Kaikki tieto perustuu kokemukseen jonka kautta erilaiset objektit esitetään. Keskeiseksi Husserlin epistemologiassa nousee se, että fenomenologisesti objektit ovat olemassa vasta siinä vaiheessa kun ne ovat tiedostettuja. Ihmiset pystyvät ajattelemaan maailmaansa jatkumona eikä pelkästään sen hetkisenä tapahtumana. Husserl näki fenomenologisen menetelmän niin, että sillä pyritään erottelemaan toisistaan eri kokemusten sisällöt. Käytännössä tämä tarkoittaa kokemusten johtamista pelkästään tiedostettuun tajuntaan ja sen ilmenemismuotoihin. (Grönfors 1982, 21.)

Durkheim katsoi kuitenkin, että koko kulttuurinen ylärakenne on ennalta määrätty yksilön omasta tahdosta huolimatta. Durkheimin ja monen muun tutkijan vuoksi fenomenologisesti suuntautuneet kenttätutkijat korostavat tiedon henkilökohtaista viitekehystä, jota ilman ei tätä tietoa pystytä sijoittamaan oikeisiin fenomenologisiin

puitteisiin. (Grönfors 1982, 22.) Tässä tutkimuksessa päämääränä on tutkittavien ilmiöiden ymmärtäminen, ei niiden selittäminen. Tavoittelen tässä tutkimuksessa enemmänkin vastauksia mikä-kysymysten avulla, en niinkään miksi-kysymysten avulla.

4.1.2 Haastattelu ja kuvaus aineiston keräämisestä

Tutkimuksen aineisto kerättiin vuoden 2006 keväänä. Aineisto koostuu neljästä noin yhden tunnin mittaisesta haastattelusta. Haastateltavia tutkimuksessa oli neljä. Yhteistä tutkimukseen osallistuvilla nuorilla oli se, että he kaikki olivat vuonna 1991 syntyneitä poikia ja he kaikki pelasivat Järvenpään Haukkojen C-juniorijoukkueessa. Tässä tutkimuksessa haastateltavia kutsutaan nuoriksi heidän ikänsä vuoksi. Haastatteluihin vaikutti minun ja tutkittavien läheiset välit. Tämän vuoksi haastattelu pidettiin minun kotona. Tiedostamattomana aineistona oli myös minun ennakkotiedot ja kokemukseni nuorten suhtautumisesta ja toiminnasta jääkiekkoon. Omat kokemukseni nuorista oli perustana myös nuorten valintaan tutkittaviksi.

Tutkimukseni on laadullinen tapaustutkimus, jossa aineisto on kerätty haastattelemalla. Haastattelun tavoitteena on saada selville haastateltavan ajatuksia. Haastattelu voidaan nähdä myös eräälaisena keskusteluna, joka tosin tapahtuu tutkijan aloitteesta ja on tutkijan johdatteleva. (Eskola & Suoranta 1998, 85.)

Haastattelun idea on hyvin yksinkertainen. Halutessamme tietää jotain ihmisestä ja hänen ajattelustaan, on haastattelun tarkoituksena kysyä asia suoraan tutkittavalta. Yksinkertaisesti määriteltynä haastattelu on tilanne, jossa tutkija eli haastattelija kysyy tutkittavalta eli haastateltavien. Huomionarvoista kuitenkin on, että haastattelun määritelmät ovat laventuneet huomattavasti viime vuosina perinteisestä. Nykyään haastattelutilanne on yhä useammin keskustelunomainen haastattelutyyppi. (Eskola & Suoranta 1998, 85.) Tässä tutkimuksessa tehdyt haastattelut ovat hyvin pitkälle keskustelunomaisia.

Hirsjärven & Hurmeen (1982, 41) mukaan haastattelutilanteelle vuorovaikutustilanteena on tyypillistä 1) ennalta suunnittelu; 2) haastattelijan alulle panema ja ohjaama 3) haastattelija joutuu usein motivoimaan haastateltavaa ja pitämään haastattelua yllä 4) haastattelija tuntee roolinsa ja haastateltava oppii sen 5) haastateltavan on luotettava siihen, että hänen kertomisiaan käsitellään luottamuksellisesti.

Yhtenä haastattelu muotona on ns. avoin haastattelu, jota kutsutaan myös teemahaastatteluksi tai etnografiseksi haastatteluksi. Tämän tyyppisessä haastattelussa haastateltavan annetaan puhua asiasta vapaasti. Tutkijan rooliksi jää ainoastaan se, että häntä kiinnostavat teema-alueet tulevat kartoitetuksi. Kenttähaastattelut voivat muodostaa

tutkimuksen yksinomaisen aineiston. (Grönfors 1982, 105-106.)

4.2 Tutkimuksen luotettavuudesta

Tutkimuksen empiirinen aineisto koostui neljän 15-vuotiaan nuoren jääkiekkoilijan haastattelusta. Haastattelut olivat toisin paikon enemmän keskusteluja, joissa haastattelut olivat melko vapaa muotoisia. Kuitenkin jokaisessa haastattelussa käytiin läpi tutkimukseen liittyvät aiheet. Tutkimuksen aineistona on osaltaan tiedostamattakin kaksi vuotta kestänyt pelaaja-valmentaja-suhde. Näiden kahden vuoden valmennustaustan ja sitä kautta pelaajien tuntemuksen kautta tutkimukseen valittiin juuri nämä neljä nuorta. Tutkimusaineiston keruu juuri haastattelemalla perustui siihen, että tunsin nuoret hyvin. Jo ennen tutkimusta olin keskustellut kaikkien haastateltavien nuorten kanssa useaan kertaan kuluneen kahden vuoden aikana ja jo silloin keskustelut olivat melko avoimia, vaikka olin nuorten valmentaja. Juuri haastattelun avulla tavoitteeni oli saada nuoret kertomaan rehellisesti omista suunnitelmistaan.

Tutkimukseen osallistuneet nuoret ovat olleet mielenkiintoinen otanta, sillä jokainen heistä rakentaa omaa tulevaisuuttaan eri lähtökohdista. Tutkimuksen edetesä kävi ilmi, että juuri nämä neljä nuorta edustaa suurtata joukkoa nuoria, jotka pelaavat jääkiekkoa tavoitteellisesti. Tutkimuksen tarkoituksena on muodostaa neljä erilaista tapaa joilla nuori jääkiekkoilija rakentaa tulevaisuuttaan. Tämän vuoksi tutkimus perustuu hyvin paljon suoriin lainauksiin haastatteluista, että lukijalle tulee ilmi neljä toisistaan riippumatonta nuorta. Tästä syystä suorat lainakset valtaavat suhteellisen suuren osan tästä tutkimuksesta.

On kuitenkin syytä miettiä nuorten rehellisyyttä juuri jääkiekkoa koskevissa kysymyksissä. Erityisesti haastattelujen aluissa nuoret suhtautuivat omiin tavoitteisiinsa ja odotuksiinsa jääkiekossa melko vaatimattomasti. Osaltaan varmasti sen vuoksi, että tavoitteita kertoessaan nuoret jääkiekkoilijat tuovat esiin omat käsitykset pelitaidoistaan jääkiekkoilijana. Olin kuitenkin kahden vuoden aikana päässyt selvyyteen siitä, minkälaiset tavoitteet kullakin nuorella on jääkiekon suhteen. Nuorten tavoitteellisuus näkyy erittäin hyvin heidän jokapäiväisessä harjoittelussaan ja suhtaumisessaan jääkiekkoon.

Aineiston keräämiseen vaikutti paljon myös se, että olin haastatellut samoja poikia jo edellisenä vuonna tehdessäni aiheesta proseminarityötä. Tämä oli osaltaan vaikuttamassa nuorten kommentteihin, sillä he olivat mielessään miettineet omia tulevaisuuden visioitaan. Edellinen haastattelu vaikutti positiivisesti ainakin siltä osin, että gradua koskevassa

haastattelussa nuoret olivat sanavalmiimpia kuin vuotta aiemmin. Tutkimuksen yleistettävyydestä ei voida puhua sen vuoksi, että otanta oli ainoastaan neljä nuorta. Kuten jo aiemmin totesin tutkimuksen tarkoituksena ei ole yleistettävyys. Tutkimuksen tarkoituksena onkin luoda ymmärrystä nuoria jääkiekkoilijoita ja heidän valintojaan kohtaan. Tutkimuksen tehtävänä on selvittää ajatuksia, joita lopullisten valintojen ja päätösten taustalla on.

4.3 Aineiston analysointimenetelmät ja kuvaus aineiston analysoinnista

Laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on selkeyttää ja näin myös luoda uutta tietoa tutkittavasta aiheesta. On tärkeää olla kadottamatta aineiston sisältämää informaatiota. Aineiston analyysin tarkoituksena on pikemminkin luoda uutta tietoa. (Eskola & Suoranta 1998, 137.) Haastattelujen purkaminen ja sen sekavuus ja epäsäännöllisyys oli pääosin seurausta haastattelun vapaasta luonteesta. Tästä johtuen haastattelut etenivät hyvin konkreettisten asioiden ympärillä. Tämä osaltaan kertoi merkitykselliset asiat nuorten elämässä. Keskustelun pääpainopiste muodostui hyvin luonnollisesti jääkiekon ja opiskelun ympärille. Näiden kahden aiheen lisäksi aineistosta nousi esiin tulevaisuuden kohtaaminen ja sen merkitys nuorille merkittävien asioiden yhteydessä.

Kvalitatiivisen tutkimuksen vaikein vaihe on aineiston tulkinnat. Ilman mitään muodollisia ohjeita tutkijan tulee käyttää tieteellistä mielikuvistusta. Fenomenologisessa menetelmässä, jota tässä tutkimuksessa on käytetty, edetään yksittäisten ilmiöiden seurauksena toisiaan seuraavien tutkimusvaiheiden kautta tilanteeseen, jossa on mahdollista nähdä ilmiöön liittyviä syvenempiä merkityksiä. Juuri fenomenologisessa menetelmässä ajatellaan, että yksityistapaus on esimerkki yleisestä. (Eskola & Suoranta 1998, 146.) Juuri tämän näkökulman kautta on tarkoitus ymmärtää tätä tutkimusta. Tutkimukseni tarkoituksena on luoda esimerkkitapauksia yksittäisistä tyypeistä jotka toimivat samassa kontekstissa. Tämän tutkimuksen tuloksena muodostui neljä erilaista esimerkkiä, joita voi kohdata nuorten jääkiekkoilun parissa. Esimerkkityyppinen tyypittely ja sen idea syntyi haastattelujen jälkeen, sillä nuorten kommentteja oli osaltaan vaikea tyypitellä ilman, että samassa yhteydessä mainitaan tutkittavien kuvittelliset nimet. Vastoin tavanomaista aineiston analyysiä, analysoin haastatteluaineisto suorien lainausten kautta. Näin ollen tutkimuksen empiria tulee esiin pääosin suorina lainauksina.

Uudemmissa laadullisten tutkimusten analyseissä keskitytään aineiston eroihin ja moninaisuuteen. Tällöin aineiston analyysi on luonnollisesti tarkempaa kuin aikaisemmin

käytetty lähestymistapa, jossa etsittiin yhtäläisyyksiä ja samalaisuutta. (Eskola & Suoranta 1998, 139.) Tässä tutkimuksessa pyritään nostamaan esiin nuorten erilaisia lähestymistapoja tulevaisuutta kohtaan erityisesti nykyisyydessä tehtyjen ratkaisujen ja valintojen puolesta.

4.4 Tutkimuksen lähestymistavat

Tässä tutkimuksessa on otettu lähestymistavaksi kuvaileva tyyli. Kuvailevalle tutkimusstrategialle on tyypillistä esittää tarkkoja kuvauksia henkilöistä tapahtumista tai tilanteista. Tutkimuksen tarkoituksena on erityisesti kuvailla uusia näkökulmia nuorten tulevaisuusorientaatiosta ja tulevaisuuden visioista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 136.)

Tutkimuksen tehtävän asettelu sisältää myös ymmärtäviä tavoitteita tutkimukselle. Tässä tutkimuksessa painotetaan ymmärtävää tutkimusotetta ja jokaisen tutkittavan yksilöllistä tulevaisuusajattelua. Osaltaan tulevaisuuteen kohdistuvat tutkimukset vaativat ymmärtävää otetta, sillä jokaisen yksilön suhtautuminen tulevaisuuteen on hyvin subjektiivinen. Tämänkin vuoksi tutkimusote on kvalitatiivinen.

Seuraavissa kolmessa luvussa käsittelen empiiristä aineistoa. Luvut on jaoteltu niin, että viidennessä luvussa käsittelen nuorten suhtautumista ja visioita jääkiekosta. Kuudennessa luvussa käsittelen nuorten ajatuksia opiskelusta. Empiirisen osan kolmas ja viimeinen osa koostuu nuorten konkreettisista odotuksista ja suunnitelmista lähitulevaisuutta kohtaan. Samalla luku 7 on empiirisen osan yhteenveto. Tämä jo osaltaan sen vuoksi, että luku koostuu konkreettisista suunnitelmista tulevaisuutta kohtaan kun taas luvut 5 ja 6 koostuvat enemmänkin odotuksista ja ajatuksista pääasiassa opiskelusta ja jääkiekosta. Tästä syystä luvuissa 5 ja 6 ei ole kovin laajaa yhteenvetoa haastatteluista.

5 Jääkiekon rooli nuorten elämässä

Tässä luvussa käsittelen nuorten visioita jääkiekosta. Luku käsittelee nuorten suunnitelmallisuutta ja tulevaisuusajattelua jääkiekosta ja sen tuomista haasteista tulevaisuudessa. Tämä luku koostuu empiria osuudesta, jonka laajempi yhteenvedo on luvussa 7, jossa käsitellään jääkiekkoa ja opiskelua kokoavasti tulevaisuuden näkökulmasta. Merkitykselliseksi jääkiekon roolin tekee juuri se, että haastatellut 15-vuotiaat nuoret eli C-juniorit ovat juuri nyt kilpakielikon kynnyksellä. Tässä vaiheessa ei enää ole voimassa Nuoren Suomen kaikki pelaa-periaate. Nuorten tulee siis päivittäin kamppailla pelipaikasta ja peliajasta tulevassa joukkueessaan. Nuorten joukkueet harjoittelevat kesällä neljästä viiteen kertaa viikossa ja talvella harjoitus ja ottelutapahtumia on viidestä kuuteen. On siis selvää, että juuri tämä 15-vuoden ikä on ratkaiseva tiennäyttävä; lähteekö nuori kilpakielkoon mukaan ja pelaako hän jääkiekkoa tavoitteellisesti vai lähteekö hän harrastekielkoon mukaan jossa kaikki saavat pelata, mutta harjoituksia on keskimäärin kahdesta kolmeen kertaan viikossa.

Tutkimukseen osallistuneet pojat ovat pelanneet jääkiekkoa noin seitsemän vuotta Järvenpään Haukkojen -91-syntyneiden joukkueessa. Joukkue on ollut koossa nyt seitsemän vuotta, mutta tulevalla kaudella kilpakielkkoa voi pelata Keski-Uudellamaalla vain Keskiuudenmaan jääkiekkoilun tuki ry:n joukkueessa eli KJT:ssa. Toinen vaihtoehto alueella on jatkaa pelaamista saman organisaation Team-joukkueessa, jossa kilpailullisuus ei ole niin suuressa roolissa. Kyseisten seuramuutosten vuoksi nuoret ovat pakotettuja miettimään omaa tulevaisuuttaan ja tavoitteitaan jääkiekkoilijana. KJT ry:n joukkue on Järvenpään Haukkojen, Tuusulan Kiekon ja Keravan Shakersin yhteinen hanke, joten pelaajia yritetään ohjata kaikissa kolmessa seurassa C-juniori-iässä KJT:n toimintaan. Monet pitävätkin Haukoista siirtymistä KJT:hen luonnollisena jatkeena pelaajauralla. KJT ei ole kuitenkaan ainoa vaihtoehto nuorille. Pääkaupunkiseutu kolmen liigaseuran voimalla on yksi hyvistä vaihtoehtoista lupaavilla nuorille. Etenkin Jokerit ja HIFK ovat olleet monen uusimaalaisen nuoren kiinnostuksen kohteena viime vuosina. Monet seuravaihtoehdot ovat osaltaan vaikeuttamassa nuorten valintoja jääkiekkoa ajatellessa. Pääkaupunkiseudulle suuntaavat pelaajat joutuvat kohtaamaan myös matkustamisen tuomat vaikeudet ja sitä kautta myös vapaa-ajan vähenemisen. Etenkin peruskouluikäisille nuorille toiselle paikkakunnalle siirtyminen on ongelmallista, sillä koulu on käytävä omalla paikkakunnalla. Yhtenä merkittävänä tekijänä tulevalla kaudella on myös ensimmäisen ikäkausimaajoukkueen kokoaminen. Juuri C-juniori-iässä alkaa niin sanottu leijonatie, joka käsittää

nuorisomaajoukkueet ja A-maajoukkueen. Lisäksi C-juniori-ikäisenä pelataan ensimmäistä kertaa SM-sarjaa, johon osallistuu kaikki Suomen parhaat C-juniorijoukkueet ja näin ollen myös kaikki Suomen parhaat –91-syntyneet pelaajat lukuunottamatta muutamia huippulahjakkuuksia jotka saattavat pelata jo vanhempien sarjaa.

Jääkiekkoilun vaikutusta opiskeluun ja koulunkäyntiin on näin turha väheksyä, sillä 15-vuotiaiden tavoitteellinen palaaminen vie todella paljon aikaa. Tuleva vuosi on myös opiskelun suhteen merkittävä, sillä tulevana vuonna suurimmalla osalla on edessä peruskoulun viimeinen vuosi, joka saattaa ratkaisevasti vaikuttaa tulevaan jatko-opiskelupaikkaan ja näin ollen myös mahdollisesti tulevaan ammattiin.

Seuraavissa kappaleissa käsitelen nuorten visioita jääkiekosta, NHL-odotuksista ja sen ympärillä liikkuvaan rahaan sekä jääkiekon vaikutusta nuorten elämään. Tulevissa kappaleissa esiintyneiden nuorten nimet ovat tekaistuja.

5.1 Nuorten visiot jääkiekosta

Nuorten suhtautuminen jääkiekkoon on erittäin ongelmallista. Toisaalta niin valmentajat kuin vanhemmatkin toivovat jääkiekossa menestymistä. He saattavat jopa salaa mielessään ajatella nuoren mahdollista ammattilaisuutta. Toisaalta taas niin vanhemmat kuin osa valmentajistakin painottaa opiskelun ja koulun merkitystä elämänkaaren aikana ja elämän hallitsemiseksi. Kärjistäen voidaan sanoa, että kaikki nuoren ympärillä olevat aikuiset toivovat kovaa jääkiekkoon panostamista, mutta toisaalta kouluun tulisi panostaa vähintään yhtä paljon, jolloin nuori asetetaan kovan paineen alle.

Jääkiekosta puhuttaessa on huomioitava se, että harrastus on sitä kalliimpi, mitä pidemmälle ura etenee kunnes koittaa aikuisikä ja mahdollinen ammattilaisuus tai puoliammattilaisuus. Tätä näkökulmaa vasten moni arvonsa tuntevat vanhempi vaatii kovalle rahalliselle panostukselleen vastinetta. Tätä vastinetta voi tiettyyn pisteeseen antaa urheiluseura hyvällä toiminnallaan, mutta moni vanhempi saa todellisen vastineen rahoilleen vasta kun he näkevät oman lapsensa antavan kaiken harrastukselleen ja menestyvän siinä. Tämän tyylliset kuvaukset ovat arkipäivää jäähallien kaukaloiden reunalla seisovista vanhemmista.

Niin vanhempien, valmentajien kuin opettajienkin ristipaineessa pyrkivät 15-vuotiaat nuoret jääkiekkoilijat luomaan oman käsityksensä jääkiekosta ja sen merkityksestä heidän elämässään. Lisäksi on otettava huomioon jääkiekon näkyvyys mediassa. Tämä on omiaan

vaikuttamaan nuorten mielipiteisiin omasta rakkaasta harrastuksesta. Toisaalta sanotaan, että jääkiekon varaan ei kannata rakentaa elämää, mutta toisaalta taas nuorelta vaaditaan lähes täydellistä sitoutumista jääkiekkoilijan elämään aina ravinnosta ja vapaa-ajasta lähtien.

Nuoren onkin tärkeää kysyä itseltä, että kuinka tosissaan hän saa ottaa harrastuksen, johon hän uhraa kaiken koululta jäävän vapaa-ajan ja välillä hieman enemmänkin. Jos lasketaan kaikki vapaat viikonloput kilpailukaudella eli välillä elokuu–huhtikuu, on jääkiekosta täysin vapaita viikonloppuja korkeintaan viisi. Tätä näkökulmaa vasten jääkiekkoa ei koetakaan pelkästään hauskana harrastuksena vaan pikemminkin elämäntapana ja joidenkin pelaajien kohdalla tavoiteammattina. Näin ollen ammattilaisuus sisältyy monen nuoren tulevaisuuden visioon.

Vision tulee sisältää konkreettisia toimintaehdotuksia ja positiivinen kuvaus, jotta visio on saavutettavissa. Hyvässä visiossa tuodaan kuitenkin esiin myös tulevaisuuden moniulotteisuus monine eri vaihtoehtoineen. Nämä hyvän vision piirteet tuntuvat välillä hieman ristiriitaisilta, sillä samalla kuin visio pitäisi olla voimakas, selkeä suunnannäyttävä, sen toisaalta tulisi sisältää luovia jopa yltiöpäisen rohkeita suunnitelmia tulevaisuudesta. On tärkeä muistaa, että vision tehtävänä on olla väline, jonka avulla voidaan hahmotella toiveita, pelkoja, uhkakuvia, arvioida erilaisia kehityslinjoja ja arvottaa ratkaisuja tulevaisuuden näkökulmasta. (Huusko & Haapala 2002, 90.)

Tulevissa kommentteissa nuoret jääkiekkoilijat pyrkivät selvittämään omaa suhdetta jääkiekkoon. On toki huomattava, että tulevissa kommentteissa nuoret ovat osaltaan oppineet aikuisten opit siitä, että jääkiekon varaan ei saa laskea tulevaisuuttaan juuri ollenkaan.

”No tuolla Pohjolaleirillä ei nyt oikeen kun en päässy edes siihen (maajoukkue)rinkiin, et oon ajatellu et jos haluaa päästä pidemmälle niin mä ajattelin et ei toi jääkiekko oikeen oo sit loppujen lopuks mun juttu oikein ammattina. Mulla on niin ku sit enemmän lahjoja koulussa, kun ei sielt (Pohjolaleiriltä) sit päässy jatkoon niin ei mulla sit hirveen hyvää ehkä tulevaisuutta loppujen lopuks jääkiekossa olis. Se olis sit varmaan aika paljon isomman työn takana kuin toi koulu” (Matias)

”Kyl se koulu sit loppujen lopuks menee edelle, kyl jääkiekkoonkin täysillä pelataan niin kauan kun sitä pelataan, et ei sitä puolilla valoilla kuitenkaan..., ei siinä oo mitään järkee.” (Matias)

Matiaksen puheesta kävi selvästi ilmi, että hän täysin tietoinen siitä, mitä jääkiekko ammattina vaatii. Toisaalta hän suhtautuu omiin mahdollisuuksiinsa melko kriittisesti, tyrmäämättä kuitenkaan täysin omia mahdollisuuksiaan jääkiekkoilijana. Hän kuitenkin pitää opiskelua huomattavasti parempana vaihtoehtona hänen tulevaisuudelleen. Lisäksi Matias on täysin tietoinen, että jääkiekkoammatillaisuus on yleisesti ottaen todella harvinaista. Hänen suhtautumistaan jääkiekkoon kuvaa hyvin kommentti, jossa hän toteaa, ettei jääkiekkoa ole mitään järkeä pelata puolivaloilla. Tämä tuo esiin tietynlaisen tavoitteellisuuden jääkiekkoa kohtaan.

”Melkein mitä vaan oon valmis tekeen jääkiekon eteen... Kesäharkoissa jos pitää esimerkiksi olla koko päivä niin se kyllä onnistuis, kyllä se on sillain suuri juttu, että olis tavoitteet ylöspäin että kaikki tehdään mitä on tehtävissä.” (Janne)

Jannen suhtautuminen jääkiekkoon tulee esiin erittäin hyvin yllä olevasta kommentista. Hän rakentaa tulevaisuuttaan vahvasti jääkiekon varaan. Hänen puheestaan käy ilmi, että tavoitteet ovat suuret jääkiekon suhteen. Myös ajatukset jääkiekon suhteen hän on ulottanut muutaman vuoden päähän.

”Kyllä ajatuksesta et jääkiekosta tulis ammatti niin kyllä se on siinä tavoitteen ja unelma välimaastossa on... Kokoajan se on enemmän tavoite.” (Petri)

Myös Petri nostaa esiin jääkiekon merkityksen omassa elämässään. Hänen puheessaan käy ilmi kovat tavoitteet jääkiekon suhteen, unohtamatta kuitenkaan koulun merkitystä. Petrillä onkin tavoitteet korkealla niin koulussa kuin jääkiekossa. Puheessa käy ilmi jääkiekon jatkuva epävarmuus ja sen huomioiminen tulevaisuusajattelussa. Tämän vuoksi puheet jääkiekosta ovat osittain hieman yleisiä. Petriltä puuttuukin osittain konkreettiset kiinnostuskohdat jääkiekkoa koskevissa suunnitelmissa. Toisaalta jääkiekosta puhuttaessa kaikki asiat ovat todella epävakaita. Tämän vuoksi hän ei välttämättä halua tuoda kaikkia ajatuksiaan esiin. Petri uskoo kovaan harjoitteluun, joka näkyy jo nyt omatoimisena harjoitteluna joukkueen harjoitusten lisäksi.

”En kauheesti miettiny jääkiekkoo eteenpäin, et kausi kerrallaan vaan... Ei mua ainakaan vielä oo alkanu kyllästyttää jääkiekko... Totta kai, varmasti

jokainen nuori pelaaja on miettiny kaikenlaisia unelmia, mutta en mä tiedä et kuinka tää tästä lähtee meneen... Toi Mestis olis ihan hyvä saavutus, sinne kun pääsis. Jos jaksaa vaan pelaa...” (Rami)

”...ei mulla mitään sen kummempia odotuksia oo ens kauden suhteen ku vaan kehittyä itte palaajana...” (Rami)

Ramin kommenteista käy ilmi, että hän ei ole vielä kovin paljon miettinyt omaa tulevaisuuttaan jääkiekkoilijana. Sitä vastoin kommenteista tulee esiin aikuisten jääkiekkoilijoiden hokemia. Kommenteista käy ilmi Ramin epämääräisyys tulevaisuuden mukaan. Haastattelussa kävi ilmi, että hän ei halunnut asettaa itselleen mitään erityisiä tavoitteita millään elämän alueella. Hänen suunnittelemattomuus ei kuitenkaan näy itse harjoittelussa tai peleissä, sillä asenne harjoitteluun ja pelaamiseen on Ramilla hyvä. Haastattelussa tuli esiin Ramin tietynlainen pelko tulevaisuudesta ja sen arvoituksellisuudesta. Pelko tulevaisuudesta heijastui osittain suunnittelemattomuutena ja tulevaisuuden kiinnekohtien puutteena. Rami nosti esiin myös monissa kommenteissa kyllästymisen mahdollisuuden jääkiekkoon, joka osaltaan saattaa selittää päämäärättömyyttä. Toisaalta tällä hän saattaa valmistella mahdollista epäonnistumista.

5.2 NHL – tavoite vai unelma

Jääkiekko lajina eroaa muista lajeista eniten siinä, että jo Suomen huiput SM-liigapelaajat tienaavat enemmän kuin useat muut ammattiryhmät. Jääkiekon SM-liigaa pidetäänkin Suomen ainoana ammattilaisliigana. Tämä näkyikin nuorten suhtautumisena jääkiekkoon. Moni nuori saattaa kuvitella, että jääkiekon kautta voisi saada helpolla rahaa. Tämä kuvitelma osoittautuu monessa esimerkissä vääräksi, mutta tulevien sukupolvien suhtautumiseen epäonnistumiset ja pettymykset tuskin vaikuttavat kovin paljon. Jääkiekon medianäkyvyys on erittäin laajaa. Nuoret eivät voi välttyä näkemästä NHL eli Pohjois-Amerikan ammattilaisliigan ja SM-liiga-tähtien palkkavertailuja. Taloudellisen hyvinvoinnin tavoittelu jääkiekon avulla saattaa vääristää elämän muut arvot ja näin ollen jääkiekosta tulee ainoa asia maailmassa.

Kuten tulevista kommenteista käy ilmi on NHL lähes jokaisen jääkiekkoilijan unelmana ainakin jossain vaiheessa peliuraa. Näin myös tämänkin tutkimuksen

haastateltavilla. Tyypillistä kuitenkin on, että mahdolliset unelmat joko jäävät iän myötä taka-alalle tai muuttuvat vähitellen tavoitteiksi. Vaarana on, että mahdollinen tuleva ammattilaisuus sokaisee nuoren jääkiekkoilijan silmät niin, että hän ei pysty kriittisesti arvioimaan omia taitojaan suhteessa muihin. Tällöin on pelkona, että omat unelmat jättävät tulevaisuuden yhden kortin varaan ja romuttavat optimismin tulevaisuudesta mahdollisen epäonnistumisen seurauksena. On selvää, että jos nuori panostaa kaiken jääkiekon varaan, on hänen vaikea suunnitella tulevaisuuttaan epäonnistumisen jälkeen.

Emotionaalinen näkökulma

Tulevaisuuskasvatuksen emotionaalista näkökulmaa korostettaessa sen ymmärretään sisältävän niin kokemuksiin kuin uskomuksiinkin sisältyviä asioita. Nämä ovat luonnollisesti läheisessä yhteydessä toimintaan ja innostuneisuuteen hankkia ja kehittää tietoja ja taitoja. Luottamus omiin kykyihin ja tahto toimia ovat toiminnan kannalta suuressa roolissa. Tulevaisuusvalmiuden emotionaalisen osa-alueen ymmärretään käsittävän kasvatuksen mukanaan tuomia aineksia, idean ohessa persoonalliset piirteet muodostavat yhdessä kokemuksia, elämyksiä ja emotioita. Nämä subjektiiviset kokemukset perustuvat tulevaisuuskasvatuksen laajempien tavoitteiden omakohtaiselle merkitykselle. (Mikkonen 2000, 43.) Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan aiemmat kokemukset luovat pohjan nykyisyydessä oppimiselle ja motivaatiolle. Tällöin keskeiseksi asiaksi nousee se, miten yksilö näkee vaihtoehtoisten tulevaisuuksien, haaveiden, unelmien ja utopioiden merkityksen omalle elämälleen (Rubin 1995, 4).

"Tulevaisuusvalmiuden emotionaalista näkökulmasta tarkastellaan erityisesti tulevaisuusorientoituneisuuden liittyviä sosio-psykologisia, Lewinin (1935) aikanaan esille nostamia aineksia kuten pelot, odotukset ja toiveet. Näiden pohjalta muodostuu kokonaisvaltaisempi suhtautuminen tulevaisuuteen akselilla optimismi – pessimismi. Tutkimusten mukaan (mm. Nurmi & Nuutinen 1987; Nurmi 1989) optimismi ja myönteiseksi odotettu päämäärä toimivat toimintaa ohjaavana tekijänä paremmin kuin pessimismi ja kielteiseksi koettu päämäärä. Tämä näkökulma korostaa myös aktiivisuuden ja passiivisuuden liittyviä tunnekokemuksia ja niiden yhteyttä toimintaan. Positiiviset kokemukset oman toiminnan mahdollisuuksista vaikuttaa ja miellyttävät mielikuvat tavoiteltavasta tulevaisuudesta toimivat

kannustimena tälle omanlaista tulevaisuutta luovalle ja muokkaavalle toiminnalle. Pessimistiset odotukset ja negatiiviset kokemukset puolestaan heikentävät tätä uskoa omia toimintamahdollisuuksia kohtaan.” (Mikkonen 2000, 44)

Yksi emotionaalisen ja kognitiivisen näkökulman yhteys on realismissa, koska aiemmat kokemukset ohjaavat myös tavoitteiden asettamista ja tulevaisuuden visioimista. Ylioptimismi saattaa kuitenkin johtaa negatiivisiin kokemuksiin ja jopa pessimismiin. Kognitiiviset elementit, tieto ja kyky reflektointiin ohjaavat entisten kokemusten kautta kohtaamaan ja jäsentämään uusia realistisia kokemuksia ja visioita, jotka toteutuessaan tuottavat mahdollisia uusia positiivisia kokemuksia. Kognitiivisen näkökulman korostamisen avulla pyritään vähentämään elämää ja päätöksiä rajoittavien ennakkoluulojen voimistumisen. (Mikkonen 2000, 44.) Remeksen (1993a, 4) tulevaisuusvalmius jäsenyyksessä ei tuoda esille varsinaisesti emotionaalista ulottuvuutta, mutta hän ymmärtää sen yhdeksi taustatekijäksi tulevaisuusvalmiudessa.

Koulukasvatuksessa emotionaalinen näkökulma tulisi ottaa huomioon muutenkin kuin esittämällä kauhuskenaarioita nuorille, jotka eivät juuri sillä hetkellä ole ahkeroineet. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että koulukasvatuksessa oppitunneilla ei kiinnitetä huomiota juuri ollenkaan tulevaisuuden visioihin tai suunnitelmiin. Kauhuskenaariot saattavat olla osittain heräte nuorille, jotta he ymmärtävät nykyisyyden merkityksen tulevaisuutta ajatellen, mutta käsittelemättöminä nämä skenaariot saattavat luoda ahdistusta ja pessimismia tulevaisuutta kohtaan. (Mikkonen 2000, 44.)

”Tietenkin pienenä sitä tuli haaveiltua NHL:stä. Nyt kun on vähän kasvanu niin ei oo kumminkaan niin paljon lahjoja jääkiekossa loppujen lopuks... Ei oo todellakaan realistista pelata joskus NHL:ssä.” (Matias)

Matiaksen kommentista tulee hyvin esiin kriittinen ajattelu jääkiekon suhteen. Matias on sisäistänyt jääkiekkoammattilaisuuden epätodennäköisyyden. Lisäksi hän viittaa iän tuomaan realismiin.

”En mä nyt ajattele, että nyt on pakko tehdä kaikki niin täysiä, se varmaan tulee automaattisesti se, että se mitä tehdään, niin tehdään kunnolla... Kyllä joskus tulee niitäkin hetkiä, että ajatuksissa pyörii NHL. Kun tekee esim. salilla viimesiä kertoja, niin ajattelee, että pakko jaksaa, jos meinaa pelata

jossain korkeemmalla...” (Janne)

Jannen kommenteista tulee esiin tavoitteellisuus ja jääkiekon merkitys elämässä. Lisäksi kommenteissa jääkiekkoammattilaisuus ei ole pelkästään unelma vaan myös tavoite. Tavoite on Jannen harjoittelussa läsnä, joka osaltaan lisää harjoittelun tehoa ja kurialaisuutta. Toisaalta haastattelussa kävi ilmi myös jonkinasteinen epävarmuus jääkiekosta. On kuitenkin huomioitava, että nuoret jääkiekkoilijat eivät välttämättä kehtaa myöntää todellisia NHL-tavoitteitaan, sillä jo pienestä pitäen painotetaan monissa seuroissa, että NHL-ammattilaisuus on erittäin epätodennäköistä eikä sen varaan kannata laskea mitään.

”Kyllä sitä jääkiekkoilijan ammatti on sellanen unelma josta unelmoi aina kun katoo netistä NHL-tuloksia.” (Petri)

”Kyllä mä ajattelen, että jos kaikki menee tosi hyvin, niin mä pelaisin silloin jääkiekko ammattikseni NHL:ssä. Jos kaikki menee hyvin niin mä pelaisin silloin SM-liigassa.” (Petri)

Petri rakentaa tulevaisuuttaan merkittävästi jääkiekon varaan. Hän yrittää tosissaan saada jääkiekosta ammatin, mutta toisaalta hänellä on myös jääkiekon ulkopuolisia suunnitelmia. Tulevaisuuden suunnitelmat eivät kuitenkaan perustu niinkään mihinkään alaan vaan pikemminkin yksittäisiin ammatteihin. Petri pitää NHL-unelmaa kuitenkin mahdollisena edellyttäen, että kaikki menee todella hyvin. Petri kommenteista on havaittavissa pääsy SM-liigaan ei vaadi edes täydellistä onnistumista. Hän näkee jääkiekon ammattilaisuuden hyvinkin mahdollisena asiana.

”Se voi olla unelma vielä tässä vaiheessa, parin vuoden päästä se sitten alkaa selviään, että mitä tosta jääkiekosta tulee... (Rami)

Ramin tulevaisuussuuntautuneisuus on melko vähäistä. Tämä käy ilmi epämääräisistä ja ympäröivästä suunnitelmista. Toisaalta hän pelaa jääkiekkoa hyvällä motivaatiolla, joten todelliset, tulevaisuutta koskevat suunnitelmat eivät välttämättä tulleet esiin tässä haastattelussa. Toisaalta Ramin kommenteissa on järkevää varovaisuutta. Voidaan tulkita, että Rami on erittäin tulevaisuustietoinen jääkiekon suhteen, sillä hän on oikeassa siinä, että tulevien kahden-kolmen vuoden kuluttua ratkeaa suurin osa niistä pelaajista, jotka tulevat pelaamaan jääkiekkoa kahdella ylimmällä sarjatasolla Suomessa. Ramin vaitonaisuus ei ole

siis ainoastaan tulkittavissa tietämättömyytenä tai välinpitämättömyytenä.

5.3 Jääkiekko osana elämää

Jääkiekko koetaan monellakin tavalla hyvänä harrastuksena, jonka avulla sosiaaliset taidot kehittyvät ja fyysinen kunto pysyy hyvänä. Tässä on varmasti tyypillisiä perusteluja sille, minkä vuoksi vanhemmat tuovat lapsen ensimmäistä kertaa jäähalliin ja jääkiekon pariin. Harrastuksen edetessä odotukset jääkiekkoa tai yleensäkin harrastusta kohtaan saattavat muuttua ensimmäisessä kappaleessa käsittelemääni suuntaan, jolloin jääkiekko on paljon enemmän kuin hauska harrastus. Aikuiset saattavat nähdä jääkiekon tai minkä tahansa muun harrastuksen elämän vaiheena, mutta juuri sitä hetkeä elävä nuori ei harrastustaan näe kovin usein aivan samalla tavalla. Monet nuoret näkevät jääkiekon merkityksen erittäin suurena jopa elämän tärkeimpänä asiana, vaikka he eivät sitä aina suoraan myönnäkään. Jääkiekko täyttää lähes kaiken vapaa-ajan, jota koululta jää, tavalla tai toisella. Nuoret eivät siis näe jääkiekkoa vain elämänvaiheena vaan enemmän elämäntapana. Tämä osaltaan vaikuttaa siihen, että moni panostaa jääkiekkoon lähes kaikkensa.

Olemme vaikeassa tilanteessa, sillä tulee hetkiä, jolloin innostus opiskeluun laantuu ja opiskelua ei osata nähdä tulevaisuuden mahdollisuuksia avaavana väylänä. Nuoret kokevat jääkiekon kautta omat tavoitteensa ja työtekonsa konkreettisena tulevissa otteluissa tai harjoituksissa. Jääkiekkoilija pystyy myös määrittelemään melko vaivattomasti oman kyvykkyytensä. Asia ei kuitenkaan ole aivan näin yksioikoinen, sillä niin jääkiekkoon kuin muuhunkin urheiluun liittyy merkittävänä osana harjoittelu. Harjoittelun avulla voidaan saada esiin urheilijan potentiaali. Jokainen tavoitteellisesti harjoitteleva ihminen uskoo omaan potentiaaliinsa ja sitä kautta myös omiin mahdollisuuksiinsa urheilussa. Ongelmallista onkin se, että jokaisella urheilijalla on oma yksilöllinen tarinansa omista nuoruusvuosista ja urheiluhistoria tuntee tuhansia esimerkkejä urheilijoista, jotka on tuomittu epäonnistumaan.

Näin tulemmekin lopputulokseen, että kovan motivaation omaava nuori jääkiekkoilija saattaa pystyä tulevaisuudessa minkälaisiin urotekoihin tahansa. Kukaan ei ole siis oikeutettu tuomitsemaan nuorta urheilijaa epäonnistumaan. Jääkiekon merkitys nuorelle on usein erittäin suuri, sillä kuten jo edellä mainitsin, jääkiekko saattaa täyttää kaiken mahdollisen vapaa-ajan. Usein lopettamispäätöksen jälkeen elämään jään valtava tyhjiö, jonka täyttäminen työteolla tai opiskelulla on lähes mahdotonta, sillä jääkiekko harrastuksena, mukaan lukien kaverit ja ystävät, on niin ainutlaatuista, että sen paikkaamiseen saattaa mennä useita vuosia. Elämänhalunsa menettäneitä entisiä huippu-urheilijoita on esimerkkeinä useita

aivan lähihistoriasta.

“Harrastus on tavallaan vapaa-aikaa kun se on vapaaehtosta.” (Matias)

*“En oo ollenkaan miettiny, et millasta olis elämä jos en olis alottanu jääkiekkoo, jos nyt täytyis lopettaa niin ei yhtään tietäis mitä tehdä...”
(Janne)*

“Kyllä jääkiekko pelinä on niin mukavaa, en mä jonkun käsipallon eteen vois kuvilla tekeväni näin paljon töitä, siinä on joku juttu vaan...” (Petri)

Mä tykkään jääkiekosta... Ei mulla olis mitään käyttöä sille ajalle jota jäis jos ei olis jääkiekkoa... (Rami)

Kaikkien nuorten kommentteista kävi ilmi jääkiekon suuri rooli heidän elämälleen. Ensimmäisenä esiin nousi jääkiekon kokonaisvaltaisuus, jolla he tarkoittivat niin ajankäyttöä kuin jääkiekon ympärillä olevaa ystäväpiiriä. Monien kommentteista kävi ilmi, että jääkiekko on paras mahdollinen ajanviete. Ilman jääkiekkoa monelle tulisi ongelmia kuluttaa siitä jäävä vapaa-aika. Toisaalta keskusteluissa nousi esiin jääkiekon sosiaalinen vaikutus kavereiden suhteen. Lähes kaikkien kaveripiiri koostuu pääosin pelikavereista. Nuoret kokivat jääkiekon myös hyvän kunnon takia hyvänä harrastuksena. He uskovat, että jääkiekon avulla he pysyvät fyysisesti hyvässä kunnossa.

Sen sijaan nuorten välillä eroja tuli jääkiekon kokemisesta harrastuksena. Niin Matias kuin Ramikin mainitsivat useamman kerran jääkiekon mukavana harrastuksena kun taas Janne ja Petri eivät niinkään maininneet jääkiekko harrastuksena. Osa syynä tähän on varmasti tavoitteellisuus. Jannen ja Petrin silmissä kiiksi enemmänkin jääkiekon ammattimaisuus ja tämän vuoksi he eivät puhuneet enää harrastuksesta.

5.4 Tapausten koonti

Jo haastateltavia valitessani, halusin tutkia enemmän tavoitteellisesti jääkiekkoa harrastavien nuorten suhtautumista jääkiekkoon, opiskelun ja niiden yhteensovittamiseen sekä tulevaisuuden kohtaamiseen. Kuten nuorten kommentteista kävi ilmi, näyttelee jääkiekko jokaisen nuoren elämässä suurta roolia. Mielenkiintoisempaa kuitenkin on se, kuinka

motivoituneita ja suunnitelmallisia nuoret todellisuudessa ovat jääkiekon suhteen. Huolimatta jääkiekon ammattilaisuuden epätodennäköisyydestä, nuoret todella tavoittelevat sitä. Kaksi haastatelluista on valmiita tekemään jääkiekon eteen lähes mitä vain, jotta he joku päivä tienaisivat jääkiekosta leipänsä. Arvostettavaa on jo pelkästään nuorten sitoutuminen johonkin asiaan näin totaalisesti, sillä se on jo arvo sinänsä. Jääkiekko tarjoaa useita eväitä tulevaisuuden kohtaamiseen, sillä jokainen palaaja joutuu taistelemaan oman paikkansa joukkueessa ja kantamaan siinä oman vastuunsa.

Toisaalta taas haastateltujen nuorten tavoitteellisuus ja päämäärätietoisuus saattaa olla myös vaarallista, sillä osa haastatelluista on rakentanut hyvin voimakkaasti elämänsä jääkiekon varaan. Näin ollen yllättävät vastoinkäymiset saattavat olla jopa kohtalokkaista nuorten lähitulevaisuutta koskeville suunnitelmille. Haastatelluista kävi kuitenkin ilmi, että jokainen nuori on tietoinen jääkiekon tuomista riskeistä ja sen tuomasta epävarmuudesta ja yllätyksellisyydestä. Jossain vaiheessa haastattelua jokainen mainitsi mahdollisista vastoinkäymisistä ja varasuunnitelman tarpeellisuudesta. Jääkiekon realiteetit ovat siis pääosin nuorten tiedossa, mutta toisaalta osan kohdalla into ja unelmat saattavat mennä rationaalisen ajattelun ohi. Seuraavassa luvussa käsittelen toista nuorten elämässä merkittävässä asemassa olevaa aihetta eli opiskelua ja sen yhteensovittamista jääkiekon kanssa. Opiskelun on monille nuorille vastakohta motivoituneelle harrastukselle. Opiskelu koetaan usein pakollisena ja tästä syystä motivoituminen siihen saattaa olla vaikeaa.

6 Opiskelun merkitys tulevaisuudelle

Jääkiekkoilijoiden koulutukseen ja sen heikkoon tasoon on alettu kiinnittämään huomiota niin Suomen jääkiekkoliiton kuin suomalaisten jääkiekkoilijoiden asioita hoitavan pelaajayhdistyksenkin suunnasta. Näiden kahden organisaation huoli on yhteinen – jääkiekkoilijoiden peliuran jälkeinen elämä. Tosiasia on, että jääkiekkoilijoiden ura päättyy viimeistään 40 ikävuoden paikkeilla. Huippupelaajien kovista palkoista huolimatta moni SM-liigapelaaja saattaa jäädä tyhjän päälle, sillä nykyajan yhteiskunnassa on vaikea saada työtä ilman mitään koulutusta ja työkokemusta.

Pelaajayhdistys ja Suomen jääkiekkoliitto ovat yhdessä palkanneet pelaajien käyttöön tarkoitetun opinto-ohjaajan ja järjestäneet useita ainoastaan pelaajille tarkoitettuja koulutusohjelmia kilpailukauden ulkopuolelle. Suomen jääkiekkoliitto kiinnittää SM-liigapelaajien ja Mestis-pelaajien lisäksi huomiota myös nuorisomaajoukkueissa pelaaviin nuoriin. Jokaiseen nuorisomaajoukkueen leiritykseen kuuluu opiskelujaksoja, jolloin pelaajat saavat hoitaa maajoukkueleireistä johtuvia opiskeluun liittyviä rästitehtäviä. Lisäksi nuorisomaajoukkueiden joukkueenjohtajat seuraavat pelaajien koulunkäyntiä ja kouluarvosanoja jokaisella maajoukkueleirillä. Näin maajoukkueet pyrkivät kannustamaan nuoria jääkiekon ohella myös opiskelussa, tiedostaen jääkiekkoilun arvaamattomuuden. Suomen jääkiekkoliitolla on epävirallinen tavoite, että jatkossa kaikilla 20-vuotiaiden MM-kisajoukkueessa pelaavilla pelaajilla olisi toisen asteen koulutuksen tutkinto valmis. Opiskelumenestyksellä tuskin kuitenkaan on roolia maajoukkueiden pelaajavalinnoissa jatkossakaan. Huolimatta siitä, että jääkiekkoliitto kannustaa pelaajia opiskeluun niin lopullinen vastuu opiskelusta on kuitenkin yksilöllä itsellään. Lähes täysikäisiä nuoria ei voi pakottaa opiskelemaan. Tukitoimien tarkoituksena on mahdollistaa opiskelu jääkiekon sallimissa rajoissa.

Suomen jääkiekkoliitto on pyrkinyt kantamaan oman yhteiskuntavastuun lajiliittona, jotta nuoret jääkiekkoilijat eivät rakentaisi tulevaisuuttaan pelkästään jääkiekon varaan. Tällä hetkellä SM-liiga pelaajien koulutustaso on hiljalleen nousussa, mutta edelleen suurin osa pelaajista on ilman mitään ammatillista koulutusta. Mahdollisen taloudellisen hyvinvoinnin lisäksi jääkiekkoilijoiden kouluttautumiseen vaikeuttavana asiana on talviaikaan sijoittuva kilpailukausi. Kuten jo edellä on käynyt esiin, jääkiekon harrastaminen jo 15-vuotiaana on niin kokonaisvaltaista, että sen saa kokea myös koulutyö. On toki huomioitava, että opiskeluun panostaminen on jokaisen yksilön oma valinta ja kaikkea syytä ei saa vierittää

jääkiekon kontolle, vaikka kansanvälisellä huipulla pelaavan nuoren tulee panostaa jääkiekkoon lähes ammattimaisesti. Suurempi ongelma on kaikesta huolimatta jo todettu rahanvalta jääkiekossa ja sen tuomat motivaatiovaikeudet opiskeluun. Muutamat 18-vuotiaat SM-liigakiekkoilijat saattavat tienata saman verran kuin aloitteleva luokanopettaja. Tämän vuoksi on turha ihmetellä, minkä vuoksi jääkiekkoilijat jättävät opiskelun jo aikaisessa vaiheessa. Suurimmat haasteet jääkiekkoilijoiden kouluttamattomuudessa on lopulta asenteissa. Mikäli asenteet opiskelua ja jääkiekon jälkeistä elämään kohtaan saataisiin muutettua, alkaisi myös jääkiekkoilijoiden koulutustaso nousta.

Kuten nuorten kommentteista käy ilmi, on jääkiekkoilijan elämä arvaamatonta ja epävarmaa. Tästä syystä huippupelaajienkin koulutus on tarpeellista. Huolimatta siitä, että kaikki tietävät jääkiekon epävarmuuden, on monien vaikea löytää motivaatiota opiskeluun. Jääkiekkoilijat, niin kuin monet muutkin ammattimaisesti urheilevat ihmiset, elävät elämäänsä jatkuvassa paineessa. He ovat uhranneet elämänsä urheilulle. Tavoitteellisen ja motivoituneen jopa täysipäiväisen harjoittelun mukana moni on myynyt sielunsa jääkiekolle. Kuten nuorten kommentteista edellisessä luvussa kävi ilmi, osa valmis tekemään kaikkensa saavuttaakseen unelmansa. Näin ollen opiskelu voi menettää merkityksensä jääkiekon rinnalla. Tämä on osaltaan syynä siihen, minkä vuoksi niin moni uran päättänyt huippu-urheilija syrjäytyy yhteiskunnasta ja menettää jopa elämänhallinnan. Huomion arvoista on, että harva siviiliammatti tai opiskelupaikka tarjoaa samanlaista mielenkiintoa ja painetta kuin tulevan vuoden sopimustaan havitteleva ammattiurheilija. Haluan tuoda esiin tässä tutkimuksessa ajatuksen, jossa pyritään ymmärtämään jääkiekkoilijoiden opiskelemattomuutta, koska opintonsa keskeyttäneiden nuorten urheilijoiden tuomitseminen on kovin helppoa. On siis tärkeää nähdä asia myös urheilijan näkökulmasta.

Tarkasteltaessa keinoja, joilla yksilö selviää erilaisista muutostiloista ja haasteista, nousee yksi yli muiden, sopeutuminen (Mikkonen 2000, 46). Ihminen on luonteeltaan erittäin sopeutuvainen, sillä esimerkiksi erilaisten luonnonkatastrofien jälkeenkin elämä jatkaa raiteillaan tavalla tai toisella sopeutumisen avulla. Sopeutuvaisuudesta kertoo osaltaan myös unohtaminen. Maailman historian mustat hetket, sodat, näyttävät uusiutuvan tasaisin väliajoin edellisistä kuolonuhreista välittämättä.

Tulevaisuuskasvatuksen lähtökohdat eivät kuitenkaan myötäile täysin edellä mainittua kaavaa. Tulevaisuuskasvatuksen tavoitteena ei ole ainoastaan kasvattaa passiivisia sopeutujia vaan pikemmin aktiivisia toimijoita. Tilanteen haltuun ottaminen aktiivisella toiminnalla vähentää usein muutoksen tuomaan stressiä, mutta saattaa vaikeuttaa myös sosiaalista kanssakäymistä ja tosiasioiden hyväksymistä. (Mikkonen 2000, 46.) Tavoitteeseen päästä tilanteen hallitsijaksi, tulisi pyrkiä työskentelymuotojen avulla kehittämään

itseohjautumisvalmiutta. Tällä tarkoitetaan oppijoiden sisäisen tajunnan muutosta, siirtymää ulkoa ohjautuista oppilaista itseohjautuviksi oppilaiksi ja jossa reflektointitaidot ovat yksi keskeisimmistä harjoiteltavista taidoista. Tärkeintä on, että oppija ymmärtää olevansa itse päätekijä omassa oppimisessaan. (Patrikainen & Myller 1997, 182–183.) Itseohjautuvuuden avulla sopeutumaan pyrkivän yksilön on pyrittävä muodostamaan tilanneanalyysi ja hyväksymään jatkuva muutos. Tämän lisäksi yksilöllä tulee olla valmius käsitellä murroksen epävarmuutta ja ennakoimattomuutta. Näiden tavoitteiden toteutuessa nuoresta tulee passiivisen sopeutujan sijasta tulevaisuuden tekijä. (Remes & Rubin 1996, 19.) Tämä tavoite on toissijaisesti löydettävissä Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista 2004, jossa nostetaan esille ajattelutaitojen merkitys opiskelunvalmiuksien kehittämiseksi. Esille nousee erityisesti erilainen tiedon konstruoiminen ja tiedonhankintakeinot.

Tässä vaiheessa on kuitenkin hieman syytä miettiä, että mistä johtuu jatkuva tarve sopeutua muutokseen ja kehityksen murrokseen. Vielä 1900-luvun alkupuoliskolla ihmisten ei tarvinnut varautua jatkuviin työpaikan muutoksiin tai työttömyyteen. Meidän onkin tunnustettava, että markkinatalous on tällä hetkellä vienyt voiton ja näin ollen myös kasvatuksen on sopeuduttava tähän muutokseen. Tämä nostaakin tulevaisuustutkimuksen ja tulevaisuuskasvatuksen uuteen arvoonsa. Tulevaisuudessa eläminen vaatii sopeutumista ja valmiutta käsitellä jatkuvaa murrosta. Seuraavassa kappaleessa käsitelen opiskelun merkitystä nuorten tulevaisuuden rakentamisessa ja sitä, rakentavatko nuoret tulevaisuuttaan opiskelun varaan. Koska nuoret elävät jääkiekon suhteen murroksen aikaa, on tärkeää miettiä, kuinka paljon he turvaavat tulevaisuuttaan opiskelulla.

6.1 Opiskelun merkitys tulevaisuutta rakentaessa

Opiskelun merkitys on merkittävässä asemassa nykypäivän nuorille ihmisille. Nykypäivän yhteiskunnassa edes korkeakoulutus ei takaa oman alan työpaikkaa. Näin ollen kouluttamattomien ihmisten on vaikea saada työpaikkaa. Nykyajan nuorille koulutus on luonnollinen asia, jonka vuoksi peruskoulun jälkeen lähes kaikki jatkavat opiskelua. Ongelmana ei nykyään ole siis opiskelemattomuus vaan pikemminkin opiskelujen keskeyttäminen. Yhä useampi nuori ei ole vielä peruskoulun tai lukion jälkeen valitsemaan alaa joka oikeasti kiinnostaa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ole niinkään tutkia nuorten jääkiekkoilijoiden jatko-opiskelupaikkoja vaan enemmän sitä, että kuinka paljon nuoret todella suunnittelevat tulevaisuuttaan ja kuinka tulevaisuustietoisia nuoret ovat.

Kuten jo mainitsin, on luonnollista, että kaikki nuoret jakavat opintoja peruskoulun jälkeen. Tässä työssä pyrin selvittämään sitä kuinka paljon nuoret jääkiekkoilijat laskevat tulevaisuuttaan opiskelun varaan ja kuinka tavoitteellista ja motivoitunutta opiskelu on. Seuraavassa nuoret kertovat omista ajatuksistaan opiskelua kohtaan. Käsittelen tässä kappaleessa muutenkin haastattelussa esille tulleita asioita opiskelun suhteen.

”No itte mä ainakin koen, et mulla on potentiaalia opiskelussa, mun mielestä olis tyhmää jättää käyttämättä sitä.” (Matias)

”Se on mun mielestä iso osa, et oon ymmärtäny et koulutus on kuitenkin ittee varten. Tietenkin ainakin opettajat yrittää tässä vaiheessa painottaa et kaikki on ittee varten... Mun mielestä se on iso asia et mä oon ymmärtäny ainakin sen...” (Matias)

Matias rakentaa tulevaisuutensa täysin opiskelun varaan. Hän on löytänyt omat kiinnostuksen kohteensa elämässä. Matiaksen tulevaisuustietoisuus tulee esiin selvästi keskustelun edetessä. Hän on selvittänyt jopa lukion jälkeisiä opiskelumahdollisuuksia. Hänestä huokuu terve itseluottamus ja aito kiinnostus opiskelua kohtaan. Matias korostaa moneen kertaan haastattelussa monien mahdollisuuksien pitämistä avoinna mahdollisimman pitkään. Hän kokee hyvin käydyn lukion parhaana mahdollisena vaihtoehtona pitää erilaiset opiskelualat mahdollisina. Osaltaan Matiaksen kommentit kuulostavat hyvin pitkälle ajatelluilta, missä moni aikuinenkin jää sanattomaksi. Syynä Matiaksen perehtymiseen ja uskottaviin suunnitelmiin on se, että hän on itse ottanut kiinnostuksen kohteistaan selvää. Hän ei siis toista aikuisten hänelle sanomia asioita. Matiaksen tulevaisuusajattelu ja tätä kautta myös tulevaisuustietoisuus on muihin haastateltaviin nähden kehittyneempää. On kuitenkin huomioitava Matiaksen huomattavasti motivoituneempi ote opiskeluun.

”Välillä koulu ei oikein innosta, vaikka se pitäisikin hoitaa...” (Janne)

Janne kommentti kertoo, hyvin paljon hänen suhtautumisestaan kouluun. Periaattessa hän on kiinnostunut opiskelusta ja koulunkäynnistä osaltaan jääkiekon arvaamattomuuden vuoksi, mutta sisäinen motivaatio koulunkäyntiin on melko heikko. Janne kuitenkin korostaa, että koulu olisi tärkeä hoitaa edes välttävästi, jotta jatkossa olisi koulutusta vastaava työpaikka. Haastattelussa kävi kuitenkin ilmi, että Janne ei tiennyt jatko-opiskelupaikoista juuri mitään. Suurin osa kommentteista oli lähinnä aikuisten ihmisten ihmisten hokemia opiskelusta ja

koulunkäynnistä.

”Kaikkiin ammatteihin joita mä oon miettiny tarvii olla hyvä terveys ja ei siitä hyvin hoidetusta lukiostakaan haittaa voi olla, se pitää monia ovia raollaan jos vaikka mä haluankin johonkin oppilaitokseen esim. liikealalla tai johonkin sellaseen. Niin sit on mahdollisuus päästä sinne.” (Petri)

Haastattelun perusteella Petrin motivaatio opiskeluun on melko hyvä. Huolimatta kovasta panostuksesta jääkiekkoon, hän kertoo panostavansa paljon myös koulunkäyntiin. Hänen tulevaisuuden suunnitelmat eivät kuitenkaan ole kovin hyvin perusteltuja ja osaltaan hänen suunnitelmansa ovat melko ehdottomia. Suunnitelmista kävi esiin, että hänellä ei ole tiettyä alaa, josta hän on kiinnostunut. Tästä huolimatta Petri nimesi useita spesifejä ammatteja. Amatit olivat kuitenkin toisistaan kovin kaukana. Tästä nouseekin esiin epäily siitä, että kuinka kattavasti ja eri kanteilta Petri on toiveammattajaan miettinyt. Kaikesta huolimatta opiskelu on merkittävässä roolissa hänen tulevaisuuden suunnitelmiaan. Petrin kommenteista tulee esiin kiinnostus tulevaisuuttaan kohtaan, mutta hänen tulevaisuusajattelutaitonsa eivät ole kehittyneet niin paljon, että hän pystyisi hallitsemaan kaikkia kiinnostuksen kohteitaan opiskelun osalta. Tämä tulee esiin erityisesti opiskelusta ja toiveammattiin vaadittavista ponniteluista keskustaessa.

Ei sitä vaan kiinnosta ajatella vielä noita valintoja kun tulee vaan turhia paineita. Sais vaan käydä rauhassa tän peruskoulun loppuun ilman noita muiden vauhkotusta, kattoo sitten sen jälkeen mihin menee.” (Rami)

Rami tuntee opiskelun suhteen pientä ahdistusta. Useista kommenteista käy ilmi hänen oma tyytymättömyys omaan koulunkäyntiin. Hän kokee myös ahdistusta sukulaisilta kohdistuvista odotuksista. Oma tyytymättömyys ja ulkopuoliset paineet näkyvät osaltaan hänen suunnittelmattomuutena. Rami sanookin, että hän ei halua tehdä suunnitelmia ennen peruskoulun päättymistä. Hänen kommenteistaan käykin ilmi, että hän ei todella tiedä sitä mitä hän tulevaisuudeltaan haluaa. Ramin tulevaisuusajattelutaidot ja tämän vuoksi myös tulevaisuustietoisuus on niin heikolla tasolla, että hän ei osaa kertoa omista toiveistaan tai tavoitteistaan juuri mitään.

6.2 Tavoitteet opiskelussa

Tavoitteet kertovat hyvin usein ihmisten suhtautumisesta tietyihin asioihin. Tämän vuoksi selvitin nuorten tavoitteita opiskelun suhteen. Tavoitteet kertovat paljon siitä kuinka paljon nuoret ovat valmiita panostamaan opiskeluun. Huomionarvoista kuitenkin on, että korkeakoulutus ei ole itsearvoisen tärkeää. Moni ihminen ei halua korkeasti koulutettuun ammattiin, mutta voi silti suhtautua opiskelun positiivisesti. Harvoin tunnustetaan, että peruskoulun jälkeen kolmen vuoden ammatillinen koulutus saattaa olla väylä tärkeään hyvin palkattuun ammattiin. Nykypäivänähän määritellään usein ammatin hyvyys usein taloudellisesta näkökulmasta ajatellen. En kuitenkaan aio tässä määritellä sen enempää ”hyvä ammatti”-käsitettä. Usein vain kuvitellaan, että yliopistokoulutuksen saaneet pääsevät parhaimpiin ammatteihin. Näin ei kuitenkaan ole ja tämä on syytä tunnustaa. Koulutuksen arvostus tulee esiin hyvin kommentteista, joiden mukaan nuorten vanhemmat tekevät lähes kaikkensa, että heidän lapset menevät lukioon. Monet näkevät lukion ainoana oikeana vaihtoehtona, vaikka lukuhaluja ei olisikaan. Vanhempien mielipiteet lukioista onkin hyvin havaittavissa nuorten kommentteista. Lukion merkitystä tulevaisuuden ammatin kannalta ei aina kovin paljon mietitä, sillä kolme haastatelluista pojista haluaa toiminnalliseen ammattiin, mutta silti heidän ainoa vaihtoehto on peruskoulun jälkeen lukio. Opiskelun tavoitteista puhuttaessa on syytä suhtautua nuorten kommentteihin todella kriittisesti, sillä vanhempien vaikutus tulevaa opiskelupaikkaa valittaessa on erittäin suuri. Vanhempien suuri rooli on silti ymmärrettävä, sillä harva 15-vuotias on valmis tekemään itsenäisesti omat valinnat jatko-opiskelupaikasta. Seuraavaksi käsitelen nuorten ajatuksia jatko-opiskelusta.

”Ei tässä mikään oo pakko. Mulla on siis tavoitteena, et kaikki olis tavallaan auki ainakin tän lukioajan ja sit on pakko tehdä se valinta minne menee.

(Matias)

”Pystyä hoitaa lukio sillain tosi hyvin ja sit päästä opiskeleen johonkin ulkomaille, yliopistoon, Harvard tai Oxford siintää jossain mielessä.”

(Matias)

Matias suhtautuu opiskeluun todella kypsästi. Hän pyrkii pitämään tulevaisuudessakin mahdollisimman pitkään kaikki vaihtoehdot auki ja pitää mielen avoimena kaikille vaihtoehdoille. Toisaalta Matiaksen puheesta käy ilmi, että hän pohtii jatkuvasti eri vaihtoehtoja niin lukioita kuin yliopistojakin ajatellen. Mielenkiintoista on myös se, että

Matiaksella on opiskelua kohtaan samanlaisia unelmia kuin muilla pojilla jääkiekkoa kohtaan. On tärkeä huomata, että kaikkien jääkiekkoilevien nuorten tavoitteet eivät ole NHL:ssä. Toki Matias on harvinaisuus jääkiekkoilevien nuorten keskuudessa, mutta on tärkeää, että heidät huomioidaan muiden ohella. Matiaksen kommentit kertovat paljon hänen suhtautumisesta ja motivaatiosta opiskeluun. Kuten jo edellä olen todennut, Matias eroaa muista siinä mielessä, että vanhempien mielipiteet eivät paista puheesta juuri ollenkaan.

”Vaikka se nyt sillain tietenkkin on aika tärkeetä hankkia se ammatti niin kun saa sen homman hoidettua aika nopeesti pois alta niin sit vois keskittyä enemmän jääkiekkoon.” (Janne)

Jannen kommentista paistaa eniten ajatus siitä, että opiskelu on enemmänkin varasuunnitelma jääkiekon varalle kuin tavoite itsessään. Jannen suhtautumisessa on kuitenkin pelkona, että menestys jääkiekossa saattaa keskeyttää opiskelun hetkenä minä hyvänsä, sillä jos opiskelun ja ammatin hankinnan kokee välttämättömänä pahana jääkiekon ohessa, on opiskeluun motivoituminen pidemmän päälle todella vaikeaa.

”Kyllä mulla on aika kovat tavoitteet koulussakin, ei sillain mee et jos jääkiekossa menestyy niin panostus kouluun laskee... sillain et vaikka mä menestyisin jääkiekossa niin kyllä mä pidän koulussa semmosen kasin tason, et jos vaikka loukkaantuu niin ei oo ihan tyhjän päällä... Mun tavoitteena on saada hyvä ammatti, jonka takia mun kouluun tarvii panostaa.” (Petri)

Petrin ajatukset opiskelusta ovat mielenkiintoiset. Toisaalta hän korostaa koulutuksen tärkeyttä, mutta toisaalta hän pitää opiskelua jääkiekon varasuunnitelmana. Suunnitelmat kovasta panostamisesta ovat kunnioitettavat, mutta mielenkiintoista on seurata millä tavalla mahdollinen menestyminen jääkiekossa todella vaikuttaa koulunkäyntiin ja opiskeluun. Mielenkiintoiseksi asian tekee se, että Petri on valmis tekemään jääkiekon eteen lähes mitä tahansa. Kovin moni ihminen ei pitkällä tähtäimellä ole valmis panostaan varasuunnitelmaan kovin paljon. Jääkiekon parista tämän tyyllisiä esimerkkejä on useita. Moni lahjakas nuori on päässyt lukioon huippukeskiarvolla, mutta jääkiekossa menestymisen vuoksi lukio-opiskelu on jäänyt kesken. Nuorten tavoitteita ei kuitenkaan saa väheksyä millään tavoin, sillä jokainen kohtaa tulevaisuuden omalla henkilökohtaisella tavalla.

”Olisihan se hieno saada se valkolakki... En mä oikein tiedä muuten mitä hyötyä siitä on... En mä oo edes miettiny sitä kun kaikki sitä nyt niin hehkuttaa että pitäis mennä sinne lukioon.” (Rami)

Ramin kommentti tavoitteista ja lukiosta on rehellinen. Hän ei tiedä mitä hyötyä lukiosta on ja tästä syystä hän myös kyseenalaistaa lukion merkitystä. Tämä päämäärättömyys on havaittavissa tällä hetkellä myös Ramin koulutyössä. Toisaalta Rami kokee ulkopuolisen paineen ahdistavana ja osaltaan tämän vuoksi ei edes tahdo suunnitella tulevaisuuttaan. Haastattelussa käy kuitenkin ilmi, että Rami on huolestunut omasta tulevaisuudestaan ja suunnitelmattomuudestaan. Ramin kaltaiset nuoret kaipaavat apua tulevaisuuden suunnitelmille, mutta ohjeiden annossa tulee olla varovainen, ettei ohjeistus käy liian päällekkäyväksi. Ramin kommentteista käy ilmi, että hänen sisäinen motivaationsa ei ole kovin vahva lukion suhteen.

6.3 Tapausten koonti

Kaikista nuorten kommentteista on havaittavissa, että kaikki pitävät opiskelua tärkeänä asiana. Tästä ovat kaikkien vanhemmat ja opettajat osaltaan pitäneet huolen. Tärkeämmäksi kysymykseksi nousee nuorten sisäinen motivaatio, tulevaisuusajattelu ja tulevaisuustietoisuus opiskeluun. Kommentteissa oli havaittavissa vanhempien rooli opiskelusta puhuttaessa. Nuoret toistivat vanhempien hokemia opiskelun tärkeydestä. Eroja haastattelussa tuli myös siinä, että koetaanko opiskelu varasuunnitelmaksi vai pääsuunnitelmaksi tulevaisuudelle. Ne nuoret jotka kokevat jääkiekkoammattilaisuuden enemmänkin tavoitteeksi kuin unelmaksi, eivät panosta sataprosenttisesti opiskeluun. Tämä on täysin luonnollista, sillä emotionaalinen puoli tulevaisuuden suunnitelmissa on yllävänkin suuri. Harva ihminen panostaa asiaan jota ei todella halua. Nuorten kommentteissa oli myös eroja siinä mielessä, että kuinka paljon kukin haluaa panostaa tähän niin sanottuun varasuunnitelmaan. Opiskelumahdollisuuksien ja tätä kautta myös ammattien laaja kirjo vaatii nuorelta erittäin vahvoja tulevaisuusajattelun taitoja. Opiskelu tarjoaa nuorille hyvin moninaisen potentiaalien kentän tulevia vuosia ajatellen. Tämän vuoksi vain yhdellä haastateltavista on valmiudet hallita opiskelun tuomat mahdollisuudet tulevaisuutta ajatellen.

Yleisesti ottaen nuorten ajatukset opiskelusta ovat mielenkiintoisia. Muutamissa

kommenteissa on kuitenkin havaittavissa, että jo nyt peruskoulussa jääkiekko säätelee koulunkäyntiä ja vapaa-aikaa. Näin ollen mahdollinen pienikin menestyminen jääkiekossa voi vaikuttaa opiskelumotivaatioon ja opiskeluun suhtaudutaan vähätellen. Tämä ongelma on tiedostettu myös Suomen jääkiekkoliitossa, sillä esimerkiksi vuoden 2005 Nuorten MM-kisajoukkueessa pelasi lähes kymmenen koulunsa keskeyttänyttä pelaajaa. Kriittisenä vaiheena onkin nuorisomaajoukkueiden tuoma usko mahdollisesta menestyksestä. On kuitenkin todettava, että nuorisomaajoukkueista on vielä pitkä matka jääkiekko-ammattilaisuuteen. Tilanne on monin paikoin haastava siinä tilanteessa kun opiskelu on jo varhain pelkkä varasuunnitelma tulevaisuudelle. Tässä vaiheessa niin vanhemmat kuin opettajatkin ovat täysin aseettomia, sillä jos nuori päättää, että hänestä tulee ammattiurheilija niin siihen ei ole muilla juuri sanottavaa. Lisäksi huomion arvoista on myös aikuisen roolin pienentyminen nuoren elämässä vuosi vuodelta. On täysin ymmärrettävää, että opiskelu jää taka-alalle kun neuvottelut ensimmäisistä sopimuksista ovat ajankohtaisia, mutta peruskouluikäisenä tämä saattaa vaarantaa jo toisen asteen koulutuksen.

On tärkeää huomata nuorten kommentteista opiskelun merkityksen. Kommenteissa mainittuun opiskelun merkitykseen on syytä suhtautua kriittisesti, sillä lähes kaikille nuorille jääkiekkoilijoille painotetaan opiskelun merkitystä jääkiekon rinnalla. Myös nuoret ymmärtävät periaatteessa opiskelun merkityksen, mutta tästä huolimatta motivaatio opiskeluun saattaa olla heikko. Opiskelusta on vaikea löytää sellaista loistoa ja kokemuksia, mitä jääkiekko on valmis tarjoamaan omine onnen ja epäonnen hetkineen. Pitkällä tähtäimellä opiskelusta saattaa myös olla apua myös jääkiekkoilulle. Siinä vaiheessa kun jääkiekkoilu menee täyspäiväiseksi, niin opiskelu tarjoaa vastapainoa urheilulle, antaen välillä muuta ajateltavaa kuin jääkiekko. Seuraavassa luvussa käsitelen nuorten tulevaisuuden kohtaamista. Tämän vuoksi käsitelen paljon jo luvuissa 5 ja 6 käsittelemiäni asioita. Luku 7 voidaan nähdä yhteenvedona edellisille luvuille, koska käsitelen kootusti nuorten tulevaisuuden visioita.

7 Tulevaisuuden kohtaaminen

Tulevaisuus ja sen kohtaaminen ovat suuressa roolissa jokaisen ihmisen elämässä. Tulevaisuus on omalla tavallaan läsnä jokaisessa nykyisyydessä tehdyssä päätöksessä ja valinnassa. Ihminen tekee elämänsä aikana suuria päätöksiä, jotka vaikuttavat tavalla tai toisella lähes koko loppuelämään. Ensimmäisten suurien valintojen eteen ihminen joutuu yksilöstä riippuen noin 15-vuotiaana, koska silloin lähes jokainen päättää peruskoulun. Peruskoulun jälkeen voidaan sanoa, että pakollinen koulunkäynti on ohi ja tästä eteenpäin kukin vastaa itse omasta opiskelustaan. Nykypäivänä peruskoulun jälkeen työelämään siirtyviä on todella vähän, joten opiskelu on ainoa vaihtoehto peruskoulun jälkeen. Peruskoulun jälkeen nuoret joutuvat tekemään ensimmäisen merkittävän päätöksen koskien loppuelämää. Yli puolet nuorista kuitenkin valitsee lukio-opinnot, jotka useat nuoret kokevat luonnollisena jatkeena peruskoululle. Huolimatta lukion yleispätevästä luonteesta, on lukion kurssivalinnoilla merkittävä rooli tulevan jatko-opiskelupaikan saamisessa. Esimerkiksi pitkän matematiikan tai fysiikan valitsematta jättäminen sulkee auttamattomasti monen jatko-opiskelupaikan oven. Näin ollen on toivottavaa, että nuorella olisi jokin kuva toivealastaan jo lukioon mentäessä.

Nuoret luovat tulevaisuudestaan suunnitelmia, joihin sekoittuu osaltaan myös unelmat. Tulevaisuuden kannalta suunnitelmien kriitistä pohdintaan tärkeämpää on, kuinka pitkälle suunnitelmat ajoittuvat ja kuinka se soveltuu nykyiseen elämäntilanteeseen. Tulevaisuuden hallitsemiseksi on tärkeä ymmärtää, että osa asioista saattaa muuttua hetkessä, jonka jälkeen on syytä tarkistaa omia suunnitelmia. Nuoren onkin syytä tunnistaa oma elämäntilanteensa ja suunnitella elämäänsä sen mukaan. Esimerkiksi jääkiekossa muuttuvia tekijöitä on niin paljon, etteivät yksityiskohtaiset suunnitelmat viiden vuoden päähän ole kovin mielekkäitä. Myös opiskelussa on tärkeä tunnistaa sen jaksollisuus, sillä toisen asteen tutkinto kestää keskimäärin kolmesta neljään vuoteen, joten tämä on tärkeä ottaa huomioon suunnitelmia tehdessä. Tähän kun lisätään vielä jääkiekon ja opiskelun vaikutukset toisiinsa, on suunnitelmissa nuorilla riittävästi haastetta.

Tulevaisuus jo itsessään luo jokaiselle ihmiselle oman epävarmuuden. Nuorille tulevaisuus ei käsitä ainoastaan peruskoulun jälkeistä opiskelu- ja pelipaikkaa, sillä monien mielessä pyörii jo aikuisuus ja tulevat merkittävät valinnat elämässä. Elämässä menestyminen ja omat hyvän elämän kriteerit alkavat vähitellen selkiytyä. Näin ollen nuoret punnitsevat omaa arvomaailmaa, jonka varaan he lopulta elämänsä rakentavat. Arvot ovat tavallan jo läsnä siinä päätöksessä, että onko kukin nuori valmis käyttämään suuren osan vapaa-aikaansa

jääkiekkoon. Toisaalta nuoret miettivät omaa riittävyttään kovien paineiden alla, mitkä tulevat pääosin koulun ja jääkiekon suunnalta.

Tulevaisuuden suunnitelmia tehtäessä on syytä myös tiedostaa menneisyyden merkitys tulevaisuuden kannalta. Tulevaisuustietoiset nuoret pystyvät punnitsemaan tulevaisuuden potentiaaleja, joista koostuu tulevaisuuden nykyisyys. Tulevaisuuden eri vaihtoehtojen rationaalista käsittelemistä auttaa merkittävästi menneisyyden käsitteleminen ja sen potentiaalien tiedostaminen. Seuraavassa kappaleessa käsittelemme nuorten ajatuksia menneisyyden potentiaaleista ja siitä kuinka nuoret tiedostavat menneisyyden edes sisältävän eri potentiaaleja. Menneisyyden kohtaaminen ja eri vaihtoehtojen tiedostaminen avaa myös uusia näkökulmia tulevaisuuden kohtaamiselle.

7.1 Menneisyyden potentiaalit tulevaisuuden rakentamisessa

Tulevaisuutta käsiteltäessä usein puhutaan tämän hetken merkityksestä. Nykyisyydessä tehdyt valinnat koetaan merkittävimmiksi. Osaltaan menneisyydessä tehdyt valinnat koetaan myös tärkeiksi, sillä ne vaikuttavat nykyisyyden lisäksi osittain myös tulevaisuuteen, mutta usein korostetaan vain tulevaisuuden merkitystä. Tulevaisuusajattelun merkittäväksi osaksi nousee myös monet potentiaaliset tulevaisuudet jotka ovat yksilön valittavissa. Tärkeään rooliin nousee vain potentiaalien tunnistamisen. Tässä taidossa menneisyyden potentiaalien tunnistaminen on keskeisessä roolissa.

Seuraavaksi pyrin selvittämään nuorten tulevaisuussuunnitelmien kokonaisvaltaisuutta selvittäen nuorten menneisyyden potentiaalien tunnistamista. Osaltaan tämä vaatii hyvin pitkälle kehittyntä ajattelua, sillä kaikki eivät tunnista nykyhetkenkään potentiaaleja. Toisaalta jälkeenpäin pääsee selville mahdollisista muista vaihtoehdoista, joita olisi aiemmin voinut valita.

Aikaulottuvuuksien monimuotoisuus vaatii usein ajattelutavan muutosta ja osaltaan mielikuvitusta. Mikäli nykyisyydessä vallitsevien asioiden lisäksi ei huomioida todellisuutta, mikä sisältää sekä sen, mikä on jo tapahtunut että potentiaalisuuden siihen mitä olisi voinut tapahtua, jossain toisissa olosuhteissa, on vaarana, että ihminen alkaa ajatella yksipuolisesti ja näin ollen vaarana rajoittunut kyky hahmotella tulevaisuutta luovasti. Näin ollen nykyisyyttä voidaan pitää eri asiana kuin rikkaampaa todellisuutta, jolloin tulevaisuudesta saatava tieto on monipuolisempaa kuin vain nykyisyyden pohjalta hahmoteltu kuva todellisuudesta. (Mikkonen 2000, 19.) Tulevaisuuskasvatuksen keskeisimmäksi lähtökohdaksi nousee

monimuotoisuuden ymmärtäminen. Haasteena voidaan pitää mahdollisten tulevaisuuksien tunnistamista varhain jotta tulevaisuuden suunnitelmia voi muokata riittävän aikaisin tulevaisuutta silmällä pitäen. Haastetta voidaan kuitenkin pitää erityisen vaikeana, sillä mahdollisia tulevaisuuksia saattaa olla elämän alueilla, jotka ovat usean ihmisen tavoittamattomissa niin fyysisesti kuin ajatuksellisestikin. Koulukasvatuksessa tämän ajattelutavan perusteella nykyisyyteen liittyviä oppisisältöjä tarkastellaankin tällöin vain yhtenä toteutuneena vaihtoehtona, minkä lisäksi samasta aikaulottuvuudesta on löydettävissä useita muitakin potentiaalisia lähtökohtia tulevaisuudelle tarkastelemalla ajankohdan todellisuutta. Nämä potentiaalit saattavat usein olla parempia vaihtoehtoja toivotunlaiselle tulevaisuudelle kuin nykyisyydessä tehdyt valinnat. Haasteeksi nouseekin potentiaalien tunnistaminen riittävän aikaisessa vaiheessa ja toimittaminen niistä lähteviä kehityslinjoja tukevasti. (Mikkonen 2000, 18.) Historian tutkijat ovat pitkään käyttäneet menneisyyteen liittyvää monimuotoisuutta korostavaa ajattelutapaa. Suomen itsenäisyydestä puhuttaessa nostetaan esiin Risto Rydin rooli maamme etujen puolustajana. Usein tähän liittyy myös ajatuksia, että mitä jos Ryti olisikin tehnyt toisin, miten se olisi vaikuttanut Suomen tilaan. Aivan samaa monimuotoisuutta voidaan käyttää myös arjen valinnoissa, joissa on kyse yksilön omasta tulevaisuudesta. Menneisyyteen liittyvä monimuotoisuus ja sen ymmärtäminen luo vankan pohjan myös tulevaisuuden monimuotoisuuden ymmärtämiselle, vaikuttaen näin tulevaisuusajatteluun.

Ihmisten erilaisuus on suuri haaste tulevaisuuskasvatuksesta puhuttaessa. Jotkut ihmisistä suunnittelevat ja analysoivat tulevaisuutta huomattavasti enemmän kuin toiset. Eroavaisuuksia tulee esiin myös siinä kuinka pitkälle ihmiset suunnittelevat tulevaisuutta. Myös elämän vaiheet vaikuttavat siihen kuinka paljon lähitulevaisuutta on syytä ajatella. Tässä tutkimuksessa tarkasteltavien nuorten elämänvaihe on ehkä tulevaisuutta ajatellen mielenkiintoisinta aikaa, sillä tulevan viiden vuoden aikana tehdyt ratkaisut vaikuttavat merkittävästi loppuelämään. On toki muistettava, että nykyään aikuiskoulutusmahdollisuudet ovat entistä paremmat, jotka mahdollistavat elämän muutokset aiempaa helpommiksi. Näin ollen nuoruutta ja sen aikana tehtyjä valintoja ei nähdä nykyään niin lopullisina totuuksina kuin vielä muutama vuosikymmen sitten.

Tulevaisuuteen katsomisessa on ainakin kaksi ulottuvuutta: miten paljon ja miten pitkälle tulevaisuuteen. Princetonin yliopistossa työskentelevän sosiologin Stephen L. Klinebergin ja muutaman muun tutkimuksen mukaan normaalien teini-ikäisten kypsymiseen kuuluu "lisääntyvä kiinnostus etäisen tulevaisuuden tapahtumiin. Tämän mukaan, kuten jo edellä mainitsin näyttää siltä, että eri ikäkausiiin kuuluu eri määrä huomion kiinnittämistä tulevaisuuteen. Tulevaisuuden suunnittelu ei kuitenkaan johdu pelkästään iästä vaan myös

kulttuuritekijöiden ja -olojen vaikutus on merkittävä. Yhdeksi suurimmista kulttuuritekijöitä tässä yhteydessä on yhteiskunnan muuttumisen nopeus. (Toffler 1972, 437.)

Yksilön tulevaisuudentaju nouseekin merkittävään rooliin siinä, miten hän onnistuu selviytymään asioistaan ja käsittelemään ympäristöään. Elämäntahdin kokoajan nopeutuessa (ks. Masini 1993, 2–3), on huomattava, että myös tulevaisuus tulee kiihtyvällä vauhdilla. Niinpä siihen varautuminen vaatii voimavarojamme yhä enemmän ja enemmän. Huomion arvoisia ovat kuitenkin myös ihmiset jotka haihattelevat tulevaisuudessa ja näin pakenevat tulevaan maailmaan, kohtaamatta missään vaiheessa nykyisyyttä. Suurempi haaste tällä hetkellä on ihmiset jotka luovat tulevaisuuden kannalta hataria suunnitelmia aivan lähitulevaisuuteen ja näin tulevat yllätetyiksi kerta toisensa jälkeen. (Toffler 1972, 438.)

Tulevaisuusajatteluun kohdistuu nykyään monia vaatimuksia, jotka johtuvat monista maailmanlaajuisista tapahtumista. Kyvyttömyys on usein syynä siihen, miksi ihmiset eivät halua ajatella maailmanlaajuisesti tapahtumista. Toivottomuus ja avuttomuuden tunne ovat tyypillisiä silloin kun kohdataan hyvin monimutkaisia tilanteita, jotka usein näyttävät päässeen täysin käsistä. Ongelmallisissa tilanteissa monet ihmiset tiedostavat maailmanlaajuisen lähestymis- ja ajattelutavan, koska asiat ovat usein sellaisia, mutta ongelmaksi nouseekin maailmanlaajuisen lähestymistapojen, mekanismien ja instituutioiden puute. Maailmanlaajuinen ajattelutapa nousee usein esiin sellaisissa tapauksissa, joissa aiemmat kokemukset tai hienostuneet analyttiset keinot eivät auta. (Hirsjärvi & Remes 1987, 120.) Tämän tutkimuksen kohderyhmänä oleville yläkouluikäisille nuorille maailmanlaajuiset tapahtumat ja niiden vaikutus tulevaisuusajatteluun on varmasti vähäistä. On kuitenkin tiedostettava maailmanlaajuisen tapahtumien lisäksi nuorten elämän jaksollisuus, sillä nuoret kohtaavat monia erilaisia muutoksia peruskoulun jälkeen. Ilman oikeanaikaisia ja pituisia suunnitelmia nuoren on vaikea onnistua tekemään parhaita ratkaisuja tulevaisuutensa varalle.

”Ei noi menneisyydessä tehdyt ratkasut vaikuta mitenkään koulumaailmaan, ei mun osalta oo ratkastu ainakaan mitään, kun kaikki tuntuu sen verran helpolta vielä, mut sit noista lajeista ehkä, harrastuksissa on joskus miettiny, et jos oliski harrastanu joita aikasemmin.” (Matias)

Matias kokee, että häneltä ei ole jäänyt käyttämättä juurikaan menneisyydessä tarjottuja potentiaaleja. Hän kertoo olevansa tyytyväinen omiin valintoihinsa koulun suhteen, etenkin hän on tyytyväinen tapaan jolla hän koko peruskouluikänsä opiskellut. Toisaalta hän Matias kokee, että jääkiekollisesti hän voisi olla eri tasolla jos hän olisi aloittanut harrastamisen aiemmin. Päällimmäisenä ajatuksena Matiasella nousee kuitenkin se, että hän on tyytyväinen

omiin valintoihinsa.

”En oo ollenkaan miettiny, et millasta olis elämä jos en olis alottanu jääkiekkoo, jos nyt täytyis lopettaa niin ei yhtään tietäis mitä tehdä, vielä kun asuu aika kaukana ja kaikki kaverit asuu kauempana niin ei oo voinu esimerkiks hengaila täällä (kaupungissa) kun pitää aina polkee tänne. Jääkiekon kautta on melkein tullu kaikki kaverit paitsi koulusta.”(Janne)

Janne nostaa esiin jääkiekon ja sen mielekkyyden menneisyyden erilaisista ratkaisuista puhuttaessa. Hän ei puhu koulunkäyntiä koskevistä potentiaaleista vaan puhuu pääasiassa jääkiekkoa koskevistä. Tässäkin asiassa nousee esiin jääkiekon rooli Jannen elämässä. Janne pitääkin jääkiekkoa enemmän elämäntyylinä kuin harrastuksena. Jääkiekon kautta hän peilaa myös osaltaan ne asiat, jotka ovat vaikuttaneet hänen nykyhetkeen. Asiat, jotka olisi voineet olla menneisyydessä toisin, ovat loukkaantumiset, joita Janne on peliuran aikana kokenut. Muuten hän ei ole peilannut nykyisyyttä menneisyyden kautta.

”Jääkiekossa olis voinu olla panostus menneisyydessä kovempi, mut sillon ei olis varmaan näin paljon visioita tulevaisuudesta, mut en mä usko, et mä hirveesti olisin voinu vaikuttaa nykyhetkeen.” (Petri)

Petri nostaa esii menneisyydessä tehdyt ratkaisut moniulotteisemmin esiin. Pelkästään jääkiekkoa ajatellen Petri kokee, että hänen harjoittelunsa olisi voinut olla kovempaa, mitä se oli. Hän toi kuitenkin mielenkiintoisen ajatuksen esiin siitä, että totaalinen panostus pelkästään jääkiekkoon olisi saattanut kaventaa hänen urasuunnitelmiaan. Maltillinen panostus harrastuksen alkaessa toi Petri tietoiseksi erilaisista uravalinnoista etenkin opiskelun puolella.

*”Toi koulu vähän harmittaa, että jos olis alottanu jo vähän aikasemmin opiskelemaan kunnolla. Kun kyllä mä ainakin pystyisin sen opiskelemaan ihan hyvin, kun sitä lähtee noiden muiden sekoiluihin mukaan koulussa.”
(Rami)*

Rami kokee tyytymättömyyttä omaan opiskeluunsa. Hän uskoo, että hänen välinpitämätön suhtautuminen koulunkäyntiin, on vaikuttanut hänen tämän hetkisiin suunnitelmiin ja

mahdollisuuksiin opiskelun suhteen. Toki Rami myöntää mahdollisuuden edelleen panostaa koulunkäyntiin, mutta osaltaan hän kokee vieraantuneensa opiskelusta. Näin hän ei täysin usko omiin mahdollisuuksiinsa opiskelun saralla.

7.2 Tulevaisuus täynnä mahdollisuuksia ja uhkakuvia

Kuten aiemmin on jo todettu tulevaisuus asettaa monia avoimia kysymyksiä ihmisten elämään. Tulevaisuudessa selviämiseen vaaditaan niin aktiivista toimintaa kuin sopeutumista. Menneisyyden kokemukset muokkaavat suurelta osin tulevaisuuden odotuksia ja suunnitelmia. Menneisyydellä on myös suuri rooli siinä kuinka positiivisesti tulevaisuuteen yleensä suhtaudutaan. Tässä kappaleessa käsittelemme nuorten suhtautumista yleensä tulevaisuuteen.

Tulevaisuusajattelun tärkeimpiä piirteitä on luoda tulevaisuutta koskevia visioita ja laatia niiden mukaan suunnitelmia, sekä reagoida odottamattomiin muutoksiin ja näin muokata omia visioita. Ongelmien ja niiden tunnusmerkkien havaitseminen varhaisessa vaiheessa on tärkeää mielekkäiden suunnitelmien tekemisessä. On tärkeää myös arvioida jo tehtyjä päätöksiä ja niiden vaikutuksia ja seurauksia erityisesti pitkällä tähtäimellä. Tulevaisuusajattelun tärkeimmiksi piirteiksi Botkin, Elmandjra & Malitza (1981, 25) näkevät systeemiajattelun ja vaihtoehtoja luovan ajattelun taidon tärkeäksi erityisesti murroksen keskellä. Systeemiajattelun taidolla tarkoitetaan kykyä nähdä asiat kokonaisuuksina ja osatekijöinä. Tämä mahdollistaa ilmiöiden yhä kattavamman syy-seuraussuhteiden tarkastelun ja kyvyn havaita eri asioiden riippuvuussuhteita ja arvioida niiden merkitystä.

”Kaikki on tavallaan auki, et kaikki mitä vaan itte haluaa tehdä niin on mahdollista, kaikki tiet on auki. Tulevaisuus on täysin mun käsissä.”
(Matias)

”Itse asiassa ei oo mitään pelkoja tulevaisuutta ajatellen, ehkä uskomus itse on liiankin vahva. Näen kuitenkin tulevaisuuden tosi positiivisena...”
(Matias)

”No tietenkin mahdollinen työttömyys on epävarmuus tekijä, mut kuitenkin jos sais nää asiat hyvin hoidettua... huippuosaajista on aina pula mut mä en

tietenkään tiedä et oonks mä sellanen huippuosaaaja... En mä oon hirveesti miettiny et mä olisin työtön... tai siis ei oo oikeestaan yhtään käyny mielessä... Tietysti sitä pitäis mieltää enemmän mut siihen mä en oikein usko.” (Matias)

Matias kokee tulevaisuutensa erittäin positiivisena, uskoen omiin mahdollisuuksiinsa. Huomioitavaa on Matiaksen kypsä tapa ajatella omaa tulevaisuuttaan. Hän on suunnitellut tulevaisuutaan jaksoittain. Hänen kommenteistaan tulee esiin terve itsevarmuus. Matias nostaa esiin kommentissaan lukion, jonka kautta hän pystyy omaan tulevaisuuteensa vaikuttamaan. Matias mainitsee muutamia toivealoja, joiden parissa hän haluaisi työskennellä, mutta yleisesti puheesta tulee esiin avoin suhtutumisen tulevaisuuden ammatteja ajatellen. Matias mainitsee, että paras keino päästä unelma-alalle on ensin käydä lukio hyvin ja tehdä tämän jälkeen vasta lopulliset ratkaisut jatko-opiskelupaikoista. Matiaksen luottamus tulevaisuuteen on osaltaan seurausta hyvästä tulevaisuustietoisuudesta. Turvaa luo myös se, että hän rakentaa tulevaisuutta opiskelun varaan eikä jääkiekon joka sisältää huomattavasti enemmän epävarmuustekijöitä.

”No sillain innolla odotan tulevaisuutta, et ei oo tullu sellasia ajatuksia et käy huonosti. Et jos en lukioon pääse niin en oo sitä ajatellu, et amikseen pitää sit mennä ja valita sieltä joku. Tulevaisuus ei kuitenkaan pelota.”
(Janne)

”Totta kai tulevaisuudesta puhuminen koulussa auttais vähä enemmän, et olis valmiimpi kun pitäis muuttaa omaan asuntoon ja hoitaa omia juttuja...”
(Janne)

”Kyllä mä uskon että mä saan ainakin jollain tavalla tulevaisuuden omaan haltuuni ja pystyn sopeutuun tuleviin muutoksiin, kyllä sitä ainakin yrittää ajattelee mahdollisimman positiivisesti. Varmaan se on ittestä kiinni lähinnä että pystyykö sitä tulevaisuudessa elään.” (Janne)

Jannen usko tulevaisuuteen on positiivinen, mutta samalla vielä hieman epäselvä. Janne tulevaisuuden suunnitelmat ulottuvat ainoastaan peruskoulun päättymiseen saakka, sillä hänen puheestaan käy ilmi, että tulevaisuus on monin paikoin vielä avoin. Janne panostaa

jääkiekkoon niin paljon, että hän on valmis alistamaan koulun jääkiekon ehdoilla. Näin ollen jääkiekon tuoma epävarmuus heijastuu myös opiskeluun ja sen suunnittelemiseen sekä tulevaisuuteen yleensä. Toisaalta taas hyvin harvalla 15-vuotiaalla nuorella on kovin tarkkoja suunnitelmia vielä pitkälle tulevaisuuteen tai edes lähitulevaisuuteen, jolla tarkoitan tulevaa kolmea vuotta.

”Ei mulla tulevaisuuden kannalta oo päällimmäisenä tunteena epävarmuus tai pelko, mut sitä vaan toivois et vois edetä pikku hiljaa, ettei tuu nopeesti mitää lopullisia päätöksiä, mut positiivisina mä näen tulevaisuuden.”
(Petri)

”Ehkä tieto puolella mä oon valmiimpi tulevaisuuteen kun henkisesti, tuntuu et oon jotenkin puolivalmis tulevaisuuteen et pieni pelko tulevaisuudesta on kuitenkin.” (Petri)

Petri kommenteissa tulee esiin jonkin asteinen epävarmuus tulevasta. Tämä on luonnollista, sillä etenkin Petrillä on meneillään mielenkiintoiset ajat erityisesti jääkiekon suhteen. Puheesta heijastuukin epävarmuus jääkiekosta, mikä luonnollisesti vaikuttaa myös yleiseen tulevaisuuskuvaan. Huomionarvoista kuitenkin on, ettei Petri missään nimessä ajattele tulevaisuudestaan pessimistisesti. Poikkeuksellista Petrin kommenteissa oli se, että hän kokee olevansa tiedollisesti valmis tulevaisuuteen, mutta kokee henkisesti olevansa vielä puolivalmis. Tämä kertoo osaltaan epävarmuudesta ja osaltaan sopeutumattomuudesta sen hetkiseen tilanteeseen. Petri oli juuri haastatteluhetkellä aloittanut uudessa joukkueessa, joten on luonnollista, että tämä luo epävarmuutta.

”Vähän jännittää oma tulevaisuus, että miten siinä tulee käymään...” (Rami)

”Jos käy hyvin ja käy tuuri niin saan hyvän työpaikan, mä en kyllä osaa sanoa, että mikä on hyvä työpaikka. Siihen en oo kyllä yhtään valmistautunu, että jos kaikki menee pieleen.” (Rami)

Rami elää tällä hetkellä osittain epävarmuuden aikaa, sillä hän ei ole tehnyt juuri ollenkaan suunnitelmia tulevaisuutensa varalle. Tämä heijastuu osittain myös siinä kuinka Rami suhtautuu tulevaisuuteen. Syynä Ramin epävarmuuteen ja epätietoisuuteen tulevaisuutta kohtaan on suunnitellemattomuus. Hän kokee ulkopuolisia paineita koulunkäynnin suhteen ja

nämä ovat osaltaan lisäämässä paineita tulevaisuutta ajatellen. Rami kuitenkin kokee tulevaisuutensa positiivisena.

7.3 Tulevaisuuden suunnitelmallisuus ja suunnitelmien jaksollisuus

Tulevaisuusajattelun tärkeänä kriteerinä mielletään suunnitelmien rationaalisuus. Useiden jääkiekkoilijoiden vanhempien suurin huolenaihe on nuorten haihattelu ammattilaisuudesta. Moni vanhempi pelkää, että nuorten suunnitelmat eivät ole realistisia. Toisaalta tulevaisuuden suunnitelmia arvioidaan tulevaisuustietoisuuden kautta. Toiset nuoret ovat enemmän kiinnostuneet omista suunnitelmistaan kuin toiset. Tärkeää suunnitelmissa on, että nuori pitää vaihtoehtoisia mahdollisuuksia tulevaisuuden suhteen mahdollisimman pitkään auki. Avoin suhtautuminen eri työ- ja opiskelumahdollisuuksiin auttaa näkemään oman tulevaisuuden eri näkökulmista. Eri vaihtoehtojen eli potentiaalien monipuolinen tarkastelu auttaa nuorta miettimään omia kiinnostuksen kohteita ja osaltaan muuttamaan tarvittaessa suunnitelmia tulevaisuudesta. Hirsjärven ja Remeksen (1987, 120) mukaan ihmisten erot tulevaisuusajattelun kannalta tulevat kahdella eri tavalla esiin. Ensimmäkin eroja syntyy siitä miten paljon ihmiset ajattelevat tulevaisuutta ja toisaalta eroja tulee siinä kuinka pitkälle ihmiset ajattelevat omaa tulevaisuutta. (Hirsjärvi & Remes 1987, 120.) Toffler (1972, 438) toteaa, että sopeutumiskykyinen ihminen ilmeisesti kykenee näkemään tulevaisuuden juuri "oikeaan" hetkeen saakka, lisäksi hän pystyy tutkimaan ja arvioimaan omia mahdollisuuksiaan ennen lopullista omaa ratkaisua.

"Tulevat kolme vuotta on aika selvää... tai no, ei täysin selvää siis.. no kumminkin luokio on selvä... (Matias)

"En oo hirveesti ajatellu 10 vuoden päähän elämää, varmaan jossain yliopistossa, vaikee kuvitella mitään työelämää kun koulukin on käymättä." (Matias)

"Ehkä nyt ei sitten kovin älyttömästi et enemmän mä teen niin kun tuntuu oikeelta, kyllä noi tulevaisuuden visiot on tavallaan pidempää mietittyjä ja ne tavallaan perusta, mut en mä kovin kauaa oo tienny et mitä mä

elämältäni haluan.” (Matias)

”Nyt mulla tuntuu vähän jo et mä teen lukiossa vasta hyvin töitä, et kun tää tuntuu aika helpolta tää yläaste tavallaan siihen tavoitteeseen mikä mulla on... Mä haluaisin kuitenkin olla tyytyväinen niihin tekemisiin mitä mä teen... nyt mä oon ihan tyytyväinen tähän peruskouluun mitä mä oon suorittanu... Ei mun vanhempien odotukset vaikuta yhtään, itte mä oon tehnyt nää omat odotukset... Ei niillä oikeestaan oo mitään odotuksia, et jos nyt meen lukioon... kaikki on tavallaan mun oma tekemää ja omasta päästä et ei ne oo kenenkään muun...” (Matias)

Matiaksen tulevaisuuden suunnitelmista tulee hyvin esiin se, mitä hän pitää tärkeänä. Tulevaisuuden visioista puhuttaessa keskustelu kääntyi lähes yksinomaan opiskeluun. Tämä vankistaa opiskelun merkitystä Matiaksen elämässä. Pitemmän ajan suunnitelmista Matias oli melko vaitonainen. Matiaksen puheesta kävi ilmi suunnitelmien realistisuus ja jaksollisuus. Tämän vuoksi Matias korosti vain kolmen vuoden päähän eli lukion päättymiseen ulottuvia suunnitelmia, sillä lukiolla on niin suuri vaikutus jatko-opiskelupaikkoihin. Hän kertoi useista kiinnostuksen kohteistaan ja siitä hän pyrkii olemaan avoin kaikille uusille virikkeille. Puheessa nousee esiin ajatus, jonka mukaan Matias pyrkii viimeiseen asti välttämään urautumista vain yhteen ammattiin tai alaan. Matiaksen puheesta nousi esiin hyvin vahvasti oma halu vaikuttaa omaan tulevaisuuteen. Hän korosti moneen kertaan, että kaikki suunnitelmat ovat hänen omiaan eikä esimerkiksi vanhempien toiveita. Tässä yhteydessä hän nosti esiin halunsa tehdä juuri sitä asiaa mitä hän itse haluaa ja mikä tuntuu hänestä itsestä oikealta.

”B:hen asti mä oon ajatellu mun omat tavoitteet, et siitä eteenpäin mä en oo vielä ajattellu.” (Janne)

”Kyllä koulu ehkä vähän jääkiekon ehdoilla menee kun jos siellä Helsingissä pelais niin sen vuoksi vois yrittää jonkun lukiopaikan saada sieltä Helsingistä. Tai jostain tästä läheltä, ettei se mistään kaukaa olis. Lukion jälkeen en oon ajatellu kovin paljoo vielä, kattoo nyt miten toi ens vuosi lähtee tosta meneen, et jollain tavalla tässä jääkiekon ehdoilla mennään.” (Janne)

”En oo vielä miettiny tulevaisuutta. Et ens vuonna tulee koulussa paljon niitä et mitä jatko-opiskelumahdollisuuksia on esim. lukion jälkeen.”
(Janne)

Jannen ajatukset tulevaisuudestaan kietoutuvat hyvin voimakkasti jääkiekon ympärille kuten jo tässä vaiheessa on käy ilmi. Kaikissa tulevaisuutta koskevissa suunnitelmissa jääkiekolla on erittäin suuri rooli. Osaltaan tästä syystä Jannen suunnitelmat etenevät vuosi kerrallaan, sillä jääkiekon suhteen pitkälle vievät suunnitelmat eivät ole kovin mielekkäitä juuri sen arvaamattomuuden vuoksi. Tämän tiedostaminen tulee selkeästi esiin Janne suunnitelmissa. Janne puheesta nousee esiin odotukset muiden neuvoja kohtaan. Janne mainitsee useaan kertaan, että tulevana vuonna koulussa kerrotaan tulevaisuuden vaihtoehtoista opiskelun suhteen. Janne kuuntelee paljon muiden ihmisten kuten omien vanhemiensa ja opettajien mielipiteitä useista opiskeluun liittyvistä asioista. Tämä tulee esiin esimerkiksi jatko-opiskelupaikkoja valittaessa.

”Jos kaikki olis menny hyvin niin mä pelaisin jääkiekkoo viiden vuoden päästä, jos olis menny hyvän ja ok:n välissä niin mä olisin varmaan lentäjä ja olis menny kohtalaisesti niin mä olisi varmaan joku palomies tai joku, ehkä mua vähän pelottaa tulevaisuus, koska jos mä en saavuttais noita kahta ekaa vaihtoehtoa kyllä mun tarvis miettiä tarkaan mitä mä tekisin jatkossa.” (Petri)

”Ei nää tän hetken valinnat ja ratkasut koulun suhteen tunnu kovin merkittävilä, et lukion jälkeen noi ratkasut on tosi paljon merkittävämpiä, mut jääkiekon suhteen tulevat vuodet on tosi ratkasevia.” (Petri)

Haastattelun edetessä Petri toi esiin erilaisia potentiaaleja joita hänen tulevaisuus voi tuoda tullessaan. Hän nostaa esiin toivottuja vaihtoehtoja, mutta myös vaihtoehtoja epäonnistumisen sattuessa. Näin hän käsittelee tulevaisuuttaan monesta eri näkökulmasta. Toisaalta eri tulevaisuuden vaihtoehdot ovat hyvinkin toisistaan irrallisia, joten ajatusten tarkkaa punnitsemista voidaan hieman kyseenalaistaa. Erityisesti Petri puhui opiskelun sijaan jo varsinaisista ammateista. Menneisyydessä tehdyille valinnoille Petri ei juuri anna painoarvoa. Hän korostaa, että vasta lukion jälkeiset vuodet ovat opiskelun suhteen merkitseviä. Sen sijaan jääkiekon puolelle Petri pitää tulevia vuosia ratkaisevina. Konkreettisia asioita Petri ei

juuri tuonut esiin ja nostaa esiin epävarmuuden, jonka tulevaisuus tuo tullessaan.

”No en mä oo oikeestaan siis... Mä en edes ajattele tästä pidemmälle noita et mitä mä haluaisin tehdä aikuisena, et mä meen nyt päivä kerrallaan. Tuleehan noissa kouluissa niitä kaiken maailman valintalappuja kun niitä tunteja lisää ja kerrotaan et mitä vois tehdä koulun jälkeen, mutta ei mulla oo mitään hirveitä odotuksia vielä noista työpaikoista... Pääsis eka kesätöihin niin se on ihan hyvä...” (Rami)

”Nyt mä koen, että on aika ratkasevia aikoja, et kuinka sitä jaksaa hoitaa loppuun ton peruskoulun... Peruskoulun jälkeiset päätökset on mun mielestä jo aika ratkasevia loppuelämän kannalta.” (Rami)

”Mä tykkään jääkiekosta enemmän kun koulusta... Jääkiekkoo voi pelata vaikka kuinka vanhaks vaan vaikka jossain kaveriporukassa esimerkiksi siitä on helpompi tehdä suunnitelmia, kun taas koulussa pitää... miten sen nyt vois sanoo... Koulussa on vaihtoehtoja niin paljon ja ne ei oo kovin tuttuja...” (Rami)

Ramilla ei ole juuri mitään konkreettisia suunnitelmia tulevaisuuden suhteen. Etenkin opiskelun suhteen hän on erittäin epävarma. Epävarmuutta luo osaltaan se, että opiskelua koskevat suunnitelmat ovat usein henkilökohtaisia valintoja, jotka tehdään omien kiinnostuksen kohteiden perusteella. Rami pyrkii pakenemaan tulevia valintojaan eikä näin ollen tahdo edes miettiä niitä. Sen sijaan jääkiekko tarjoaa tuttuja konkreettisia vaihtoehtoja joita helpompi miettiä. Osaltaan hän tuo esiin kaveriporukan roolin tulevia pelipaikkoja miettiessä. Huomion arvoista kuitenkin on, että hän ei ainakaan kovin tietoisesti ole miettinyt tulevaisuuttaan sen enempää jääkiekossa kuin opiskelussakaan.

7.4 Opiskelun ja jääkiekon yhdistäminen lähitulevaisuudessa

Opiskelun ja jääkiekon yhteen sovittaminen ei ole aivan niin yksioikoista kuin sitä ensin voisi ajatella. Huippu-urheilijaksi tuleminen vaatii sekä lahjakkuutta, erittäin kovaa työntekoa että tuuriakin. Kymmenien tuhansien pelaajien joukosta seuloutuminen SM-liiga tai NHL-pelaajaksi vaatii päättäväistä asennetta, jota eivät pienet vastoinkäymiset saa häiritä.

Olemmekin hieman paradoksaalisen tilanteen edessä opiskelun ja jääkiekon kanssa, sillä monen huippupelaajan menneisyyden taustalla on sumeilematon usko itseensä ja omaan tekemiseensä. Tämä yhdistettynä yliverlaiseen harjoittelumäärään luo pohjan tulevalle ammattilaisuralle. Voimmekin kysyä, että jos nuori uskoo sataprosenttisesti omaan tekemiseensä ja on täydellisen varma, että hän aikoo ammattijääkiekkoilijaksi, niin mahtuuko tähän arkeen motivoitunutta opiskelua ”pahan päivän varalle”. Mikäli nuori epäilee hetkenkään omia mahdollisuuksiaan jääkiekkoilijana, antaa hän jo etulyönti aseman toisille kilpailijoille. Voimme jopa miettiä kysymystä, että jos pelaaja suunnittelee peliuran aikana jo tulevaisuuttaan peliuran jälkeen, onko hänen toiminnastaan lähtenyt se suurin kipinä lajia kohtaan pois.

On helppo arvostella nuorta pelaajaa joka panostaa täysillä jääkiekkoon ja jättää opiskelun vähemmälle, sillä vain harvasta jääkiekkoilijan alusta tulee ammattilainen. On kuitenkin todettava, että jokaisen huippu-urheilijan taustalla on päättäväinen ja kova usko omiin mahdollisuuksiin. Nuoren tuomitseminen lahjattomaksi urheilijaksi saattaa olla virhe, sillä 15-vuotiaasta nuoresta ei voida sanoa, että tuleeeko hänestä huipputason jääkiekkoilija vai ei. Kovalla työnteolla lähes kaikki on mahdollista.

Suomalaisia jääkiekkoilijoita kiekkoilee amatikseen Suomessa SM-liigassa noin 300 pelaajaa ja NHL:ssä noin 50. Pääasiassa pelaajat ovat iältään 20 ja 40 ikävuoden välissä, jolloin pelaajien lukumäärään sisältyy monta ikäluokkaa. Voidaan huomata, että yhdestä ikäluokasta SM-liigaan tai NHL:ään pääsee korkeintaan 20 pelaajaa. Lisättynä tähän yhden ikäluokan lisessipelaajien määrä, on todettava, että tungos huipulle on todella kova. Tätä taustaa vasten opiskelun merkitystä ei voi liikaa korostaa nuoren jääkiekkoilevan tulevaisuuden kannalta. Tässä kappaleessa käsitelen nuorten ajatuksia opiskelun ja jääkiekon yhdistämisestä. Sivuan myös nuorten ajankäyttöä tulevalle kaudella ja tästä muutamia vuosia eteenpäin. Toisaalta käsitelen ongelmaa; miten jääkiekko vaikuttaa koulunkäyntiin sekä miten koulunkäynti vaikuttaa mahdollisesti jääkiekkoiiluun.

Jotta ihminen pystyisi selviämään tämänhetkisessä murrosvaiheessa tasapainoisena ja onnellisena, on hänen pystyttävä rakentamaan elämän irrallisista palasista mielekkäitä kokonaisuuksia ja näkemään näiden välisiä yhteyksiä. Etsiessään omaa elämäänsä koskevia tekijöitä, ihmisen on otettava nämä asiat haltuunsa ja pyrittävä vaikuttamaan niihin. On siis tärkeää, että ihminen onnistuu säilyttämään elämänsä kiinnekohtia epävarmuuden ajassa. Ihminen säilyttää oman elämänsä avaimet käsissään, jos hän pystyy määrittämään ajan, toimintaympäristön ja oman paikkansa siinä. (Rubin 1995, 17.)

Juuri 15-vuoden iässä monet nuoret ovat elämänsä kannalta tärkeiden valintojen edessä. Jääkiekkoilevien nuorten tilannetta ja päätöksen tekoa vaikeuttaa myös ratkaisevasti

opiskelun ja jääkiekon haasteiden koventuminen. Nuorten tulee miettiä etukäteen yhä tarkemmin omaa ajankäyttöään, sillä koulupäivät voivat helposti venyä neljään asti. Tämän lisäksi harjoitustapahtumaan käytettävä aika on kolmesta neljään tuntia. Näin ollen tavallisena arkipäivänä kotitehtävien teon ja ruokailujen jälkeen vapaa-aikaa ei juuri jää. Näitä arkipäivän palasia nuoret pyrkivät sovittamaan omaan ja vanhempien arkeen, sillä kuljetus ja ruuanlaitto vastuu on kuitenkin viimekädessä vielä vanhemmillla.

”Mää en viel tiedä kun en tiedä mihin lukioon mä pääsen, varmaan Helsinkiin, se on vähän vaikeempaa (jääkiekon ja koulun yhteen sovittaminen). Kyl mä ens kauden pystyy vetään ihan hyvin, ei se nyt kumminkaan kovin paha oo, 45 minuuttia vaan pois siitä tavallisesta ajasta.” (Matias)

”Oon miettiny jo vähä ajatuksellisesti mitä ens vuosi tu tullessaan” (Matias)

”En oikeen tiedä miten se toimii, mut kyllä mä ainakin painetta kestään... Niin kauan mä sitä ajattelin tehdä kun se tuntuu hyvältä ja riittää kiinnostusta, ei sit oo mitään järkee sitä tehdä kun kiinnosta...” (Matias)

Matiaksen kommentteista käy ilmi, että hän on miettinyt melko tarkkaan tulevaa vuottaan. Hänen puheestaan käy ilmi toisin paikoin erittäin tarkkakin suunnittelutyö aina juna- tai linja-autoaikatauluja myöden. Kaikissa kommentteissa puheesta käy kuitenkin ilmi pieni varautuneisuus jääkiekkoon ja tulevan vuoden suunnitelmiin. Matias haluaa pysyä kokoajan tilanteen hallitsijana ja on valmis tekemään päätöksiä tulevien kokemustensa kautta tarvittaessa hyvinkin nopeasti. Tulevaisuusajattelun näkökulmasta Matiaksen valmius tulevaisuuteen on hyvä kun tarkastellaan jääkiekon ja opiskelun yhteensovittamista. Etenkin tuleva vuosi on Matiaksella selkeästi hallussa.

”No ens vuonna pelipaikka ei ainakaan vaikuta kovin hirveesti koulunkäyntiin, kun kotonakin asun vielä” (Janne)

”Jos niitä harkkoja tulee viikolla niin se on varmaan sitten suoraa koulusta junalla Helsinkiin, jos pelais KJT:ssa niin sit pitäis saada aina kyyti tai

pitäis ostaa mopo ja mennä sit sillä... Ainakin periaatteessa se olis helpompi mennä tonne Helsinkiin.” (Janne)

”Kyllä kai se koulu pitäis aina eka hoitaa siitä, et jos on vaikka on neljään koulua ja sitten harkat niin kyllä siellä koulussa pitää olla.” (Janne)

Jannen kommentteista tulee selkeästi esiin tavoitteet jääkiekossa. Hänen kommentteistaan käy ilmi kiinnostus tulevan vuoden tarkkaankin suunnitteluun, jossa pääosassa on jääkiekko. Toki Janne suhtautuu melko vakavasti myös opiskeluun, mutta suunnitelmat hän tekee hyvin pitkälti jääkiekon kautta. Tarkka suunnitelmallisuus tulee esiin myös jääkiekon eri vaihtoehtojen huomioonottamisena. Näin hän pyrkii valmistautumaan erilaisiin tulevaisuuksiin ja toisaalta välttämään suuria yllätyksiä, jotka luovat taas omalta osaltaan epävarmuutta. Janne tuo hyvin esiin oman tulevaisuusajattelun ja tätä kautta tulevaisuusvalmiutensa tulevan vuoden kannalta. Janne pystyy rakentamaan omaa tulevaisuuttaan silloin kun kyseessä on konkreettiset asiat. Hänellä on selkeät ajatukset tulevan vuoden haasteista. Osaltaan haastattelussa tulee ilmi myös se, että Janne on vanhempiensa kanssa miettinyt tulevaa vuottaan jääkiekon ja koulun yhteensovittamiseksi.

”Tulevaisuudessa pitää käyttää aikaa paljon hyödyllisemmin. Kun lukee kokeisiin, niin sitten lukee kokeisiin, ettei vaikka mee tietokoneelle palaamaan. Ja sieltä suoraan harkkoihin, aikaa pitää käyttää tehokkaammin.” (Petri)

”Kyllähän se vähän pelottaa et kuinka ens kausi menee, tuleehan se oleen aika rankka mut kyllä mä siitä selviän, onhan siitä muutkin selvinny.” (Petri)

Petri suhtautuu vakavasti tuleviin vuosiin. Hänen puheestaan käy ilmi pieni epävarmuuskin, sillä hän haluaa panostaa koulunkäyntiin paljon. Petri uskoo, että järkevällä ajankäytöllä täysipainoinen panostaminen niin jääkiekkoon kuin opiskeluunkin on täysin mahdollista. Hänen kommentteissaan ei esiinny vaihtoehtoa, jossa joko opiskelu tai jääkiekko kärsisi. Petrin kommentteista tulee esiin myös jonkin asteinen keskustelu vanhempien kanssa. On havaittavissa, että vanhemmat ovat valmistelleet Petriä tulevaan vuoteen. Petrillä ei kuitenkaan ole konkreettisia ajatuksia, joiden avulla hän aikoo sovittaa aikataulunsa jääkiekon

ja opiskelun kannalta.

”Vapaa-aikaa menee pois vaan lisää ens vuonna, jos yrittää siihen kouluun panostaa enemmän... Ens vuonna jääkiekkoon täytyy kuitenkin panostaa enemmän ja koulu sit siihen väliin...” (Rami)

”Harjoituksia tulee kokoajan enemmän ja koulutöitä tulee enemmän niin vapaa-ajasta pitää karsia jatkossa enemmän. Ei jääkiekon ja koulun yhteensovittaminen pelota yhtään kun en nytkään vapaa-ajalla muuta oo tehnyt, kun koneella kokoajan vaan... Vaikeetahan toi yhteen sovittaminen voi olla...” (Rami)

Ramin ajatukset tulevasta vuodesta ja jääkiekon ja koulun tulevista haasteista ovat hyvin samansuuntaiset kuin muillakin haastatelluilla. Ramin kommentteista tulee epämääräiset suunnitelmat, joista tulee esiin vähäinen panostus koulunkäyntiin. Rami ei koe jääkiekon ja koulun yhteensovittamista ongelmallisena, sillä hänen panostus koulunkäyntiin ei ole ollut yhtään parempaa pelikauden ulkopuolella. Rami kuitenkin tiedostaa tulevan vuoden tärkeyden niin jääkiekossa kuin opiskelussakin tulevia vuosia ajatellen joten ajankäyttö luo pientä epävarmuutta, sillä tulevan vuoden vaatimustaso sekä koulussa, että jääkiekossa ei ole täysin tiedossa.

7.5 Tapausten koonti

Kaikille haastatteleville yhteistä oli tulevaisuuden kokeminen positiivisena ja mielenkiintoisena. Eroja sen sijaan tuli luottamuksesta omaan tulevaisuuteen. Yhtenä tekijänä näkyi suunnitelmallisuus, sillä suunnitelmalliset nuoret epäilivät omaa tulevaisuuttaan vähemmän kuin ne, jotka ei ole miettineet sen enempää omaa tulevaisuuttaan. Osaltaan epävarmuutta tulevaisuuteen koki ne nuoret jotka luovat tulevaisuuttaan jääkiekon varaan.

Nuoret jotka kertovat koulun menevän jääkiekon ehdoilla, saattavat olla tulevaisuuden kannalta vaikeassa asemassa. Mikäli koulu menee jääkiekon ehdoilla niin samalla moni muukin asia elämässä on alisteinen jääkiekolle. Näin ollen tulevaisuutta koskevia suunnitelmia on todella vaikea tehdä, sillä pitkälle vietyjä suunnitelmia ei voi tehdä jääkiekon suhteen kuin vuosi kerrallaan. Tämän ovat sisäistäneet myös nuoremmatkin

jääkiekoilijat, sillä he tiedostavat jääkiekkoilun arvaamattomuuden. Apuna suunnitelmien tekemiselle on nuorten kohdalla sopeutuminen. Ensinnäkin sopeutuminen jatkuvaan epävarmuuden tilaan on jo taito sinänsä, mutta toisaalta tärkeää on myös sopeutuminen uuteen elämäntilanteeseen, niin että elämässä on aina jonkin asteinen valmius myös siviilielämään ilman jääkiekkoa. Näin jo nuori, tulevaisuuden lahjakkuus, pystyisi vuosi kerrallaan rakentamaan elämäänsä eteenpäin jääkiekon ohella. On kuitenkin muistettava jo edellä käsitelty ristiriita kovasta panostamisesta jääkiekkon tai urheiluun yleensä ja epäonnistumisen ennakoimisesta ja siitä kuinka se vaikuttaa suoritukseen.

Tulevaisuuden visioissa nuorten kommenteissa löytyy suuriakin eroja. Tulevaisuuden suunnitelmista nousee kuitenkin selkeästi esiin asiat, joita nuoret pitävät itselleen tärkeinä ja merkityksellisinä. Karkeimman eron nuorissa tekee se, että nouseeko puheenaiheeksi vapaassa keskustelussa jääkiekko vai opiskelu ja mahdollinen tuleva ammatti. Nuorten arvostuksia heijastavat hyvin myös se kuinka hyvin he tiedostavat mahdolliset tulevaisuuden potentiaalit. Osa nuorista kokee jääkiekon tärkeäksi osaksi tulevaisuutta ja näin ollen ovat tietoisia seurojen tarjoamista mahdollisuuksista, harjoittelumääristä ja -paikoista. Toisaalta taas yksi haastatelluista nuorista oli erittäin tietoinen opiskelun tuomista mahdollisuuksista ja vaihtoehtoista. Hän korosti myös tulevaisuuden turvaa ja opiskelun merkitystä hänen tulevaisuudessa. Jo yleistä olemuksesta paistoi päättäväisyys ja kova itseluottamus. Jääkiekon varaan tulevaisuuttaan rakentavat nuoret kertoivat omista visioistaan huomattavasti epävarmemmin, sillä he tiedostivat jääkiekkoilun epävarmuuden ja arvaamattomuuden. Toisaalta heistä paistoi päättäväisyys ja kova halu harjoitteluun, mutta tästä huolimatta monessa lauseessa nousi esiin sanat ehkä ja kai.

Jääkiekon kokonaisvaltaisuus ja ammattimaisuus yhä nuoremmissa ikäluokissa ovat luoneet ilmapiiriä, jossa nuori on pakotettu miettimään perusteellisesti omaa suhdettaan jääkiekkoon ja opiskeluun. Moni nuori on luonut harhakuvan, jonka mukaan opiskelu ja jääkiekkoilu on toisiaan pois sulkevia asioista. Tämä tulee osaltaan esiin siinä, että vai yksi haastatelluista korostaa sekä opiskelun että jääkiekon roolia omassa tulevaisuudessaan. Hänenkin kommentteihin on syytä suhtautua kriittisesti, sillä opiskelua koskevat suunnitelmat olivat melko hataria ja ympäripyöreitä. Kommenteista oli havaittavissa osaltaan myös vanhempien rooli suurena mielipidevaikuttajana.

7.6 Tutkimuksen johtopäätöksiä

Tutkimuksessa tulee hyvin esiin erilaiset malliesimerkit jääkiekkoilevista nuorista. Tutkimus tuo esiin esimerkin nuoresta, joka panostaa jääkiekkoa enemmän opiskeluun, toisaalta tutkimuksessa tulee esiin nuori, joka selkeästi panostaa koulua enemmän jääkiekkoiluun. Lisäksi tutkimuksessa on esimerkki nuoresta, joka yrittää panostaa sekä kouluun että jääkiekkoon. Tutkimukseen tuo myös oman näkökulman nuori jonka tulevaisuus on täysin hämärän peitossa. Etenkin viimeksi mainitun kaltaisia nuoria on useita, jotka yrittävät sukkuloida koulun, jääkiekkoilun ja omien vanhempiensa paineen alla.

Opiskelua koskevissa visioissa nuoret olivat hyvin eri tasoilla. Suurimpana syynä tähän on motivaatio ja kiinnostus opiskelua ja jääkiekkoa kohtaan. Matiaksen kanssa suurin osa haastatteluajasta kului opiskelun ja sen tuomien mahdollisuuksien tarkastelemiseen. Haastattelun aikana kävi ilmi hänen omat henkilökohtaiset suunnitelmat opiskelusta. Tässä suhteessa Matias erosi muista haastatelluista, sillä muiden suunnitelmissa paistoi selkeästi nuorten omien vanhempien mielipiteet ja vaikutus. Haastattelun aikana Matias selvästi nautti keskustelusta, koska hän pääsi kertomaan omista ajatuksistaan, etenkin opiskelun suhteen. Muiden haastateltavien kohdalla opiskelu ei ollut niin suuressa roolissa kuin Matiaksen kohdalla. Haastelujen aikana nuorten asenteet opiskelua kohtaan tulivat hyvin nopeasti esille. On hyvin luonnollista, että henkilökohtaisesti merkityksellisistä asioista on miellyttävä ja innostava puhua. Vaitonaisuutta ja lyhyitä kommentteja esiityi taas aiheissa, joista nuorella ei ollut joko mielipidettä tai riittävästi tietoa.

Yleisesti nuorista nousi esiin epätietoisuus ja epävarmuus opiskelun suhteen. Haastatteluista oli havaittavissa omien valintojen ja toiveiden hakemista. Visioissa esiintyi suuriakin ristiriitoja juuri toiveammatin ja opiskelun suhteen. Erityisesti tässä suhteessa vanhempien vaikutus tuli esiin, koska kaikki nuoret haikailivat lukioon, mutta sen mielekkyyttä ei aina osattu nähdä. Toisaalta nuoret olivat hyvin tietoisia opiskelun merkityksestä, mutta todellinen motivaatio ei ollut kovin korkealla jos sitä mitataan tulevaisuustietoisuudella. Lukio koettiin parhaana vaihtoehtona peruskoulun jälkeen, mutta sen hyödyistä ei osa osannut sanoa mitään.

Tulevaisuuskasvatuksen rooli erityisesti nuorten jääkiekkoilijoiden kohdalla korostuu, sillä nuoret tekevät ainakin mielessään jonkin asteisia valintoja opiskelun ja jääkiekon suhteen jo 15-vuotiaina. Opiskelua kohtaan ilmenevää kiinnostusta ei kuitenkaan voi arvioida pelkästään visioita tutkimalla, sillä on hyvinkin selvää, että jääkiekkoa koskevat visiot ovat hyvin selkeämmät. Tämä jo pelkästään sen vuoksi, että jääkiekkoa koskevat visiot ovat konkreettisesti nähtävissä. Nuoret pystyvät näkemään tulevien vuosien potentiaalit

omissa muutamia vuosia vanhemmissa kavereissa. Lisäksi nuoret keskustelevat huomattavasti enemmän jääkiekkoa koskevista suunnitelmista. Näin ollen nuoret tietävät paremmin omien valintojensa seuraukset. On sanomattakin selvää, että valtaosa nuorista kokee jääkiekon koulua mielekkäämmäksi. Näin ollen jääkiekolla voi olla kahdenlaisia vaikutuksia nuorten tulevaisuusajatteluun. Osaltaan jääkiekko pakottaa nuoret ajattelemaan omaa tulevaisuuttaan hyvinkin paljon, sillä ajankäytöllisesti jääkiekko on niin kokonaisvaltaista, että ilman hyvää suunnittelua harrastuksen ja koulun yhteen sovittaminen on vaikeaa. Lisäksi moni nuori miettii tarkkaan juuri tässä iässä mitä tulevaisuudeltaan haluaa, sillä kaikki harjoittelu ei ole enää pelkästään kivaa vaan myös erittäin työlästä.

Opiskelun suhteen tehdyt valinnat koetaan yleisesti ratkaiseviksi ja koko loppu elämää koskettaviksi. Tämä osaltaan luo nuoriin epävarmuutta. Olennaista ei kuitenkaan ole se, että nuoret olisivat täysin tietoisia omasta toivealastaan tai työpaikastaan vaan se, että nuoret yleensä miettivät omaa tulevaisuuttaan ja sen tuomia mahdollisuuksia. On tärkeää, että nuori pystyy kertomaan omasta opiskelustaan ja sen merkityksestä, sillä ilman selkeää tavoitetta työskentely nykyhetkessä on epämielikästä.

Lähteet

- Antikainen, A. 1986. Koulutuksen tulevaisuus ja koulutuspolitiikka. Jyväskylä: Gaudeamus
- Bjerstedt, Å. 1986. Lära för framtid. F 86:1. Stokholm:Liber Utbildningsförlaget.
- Botkin J.W., Elmandjra, M. & Malitza, M. 1981. Oppimisen uuden haasteet. Raportti Rooman klubille. Suom. A. Vahtera. Espoo: Weilin+Göös.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino
- Fisher, R. 1990. Teaching Children to Think. Herts: Simon and Schuster Education.
- Grönfors, M. 1982. Kvalitatiiviset kenttätöyömenetelmät. Porvoo: WSOY
- Haapala, A. 2002. Tutusta tukea koulukasvatukseen. Teoksessa Tulevaisuuskasvatus Haapala,A.(toim.) Opetus 2000. PS-kustannus, 5-12 Haapala, A. 2002. Mitä on tulevaisuuskasvatus? Teoksessa Tulevaisuuskasvatus, Haapala, A. (toim.) Opetus 2000. PS-kustannus, 125-140
- Helve, H. 1997. Nuorten muuttuvat arvot ja maailmankuvat. Teoksessa H. Helve (toim.) Arvot, maailmankuvat, sukupuoli. Helsinki: Yliopistopaino, 140-172.
- Hicks, D. 1994a. Educating for the Future. A Praktical classroom Guide. Godalming World Wide Fund for Nature UK: Surrey UK Raymond Printers.
- Hicks, D. 1994b Reclaiming the future: What every Edcatior Needs to Know. Teoksessa D. icks (toim.) Preparing for the future. Notes and Queries for Concerned Educators. London : Kogan, Page, 1-4
- Hicks, D. & Holden, C. 1995. Vision of the Future. Why We Need to Teach for Tomorrow. Stoke-on-Trent: Trentham Books.
- Hirsjärvi, S. Hurme, H. 1982. Teemahaastattelu. 2. painos. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S. & Remes, P. 1987. Suomalaisen koulutuksen tulevaisuudenkuvat. 1.-2. painos. Keuruu: Otava
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 1997. Tutki ja Kirjoita. Helsinki: Tammi
- Huusko, J. & Haapala, A. Visionäärinen koulun kehittäminen. Haapala, A. (toim.) Opetus 2000. PS-kustannus, 85-101
- Ketonen, O. 1981. Tulevaisuudesta tietäminen. Tulevaisuuden tutkimuksen seuran julkaisu A1. Turku.
- Kotkavirta, J. & Sironen, E. 1986. Modernin maailman tuleminen. Teoksessa J. Kotkavirta & E. Sironen (toim.) Moderni/ Postmoderni. Lähtökohtia keskusteluun. Helsinki: Tutkijaliitto, 7-36.

- Malaska, P. 1993. Tulevaisuustietoisuus ja tulevaisuuteen tunkeutuminen. Teoksessa M. Vapaavuori (toim.) Miten tutkimme tulevaisuutta? Kommunikatiivinen tulevaisuudentutkimus Suomessa. Acta Futura Fennica n:o 5. Helsinki: Painatuskeskus, 6-12.
- Mannermaa, M. 1988. Tulevaisuustutkimuksellinen tulevaisuus. Teoksessa A. Kajanto (toim.) Rakennamme tulevaisuutta: utopiasta vai uhkakuvista totta? Helsinki: Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö, 71-89.
- Mannermaa, M. 1991. Evolutionaarinen tulevaisuudentutkimus. Tulevaisuuden tutkimuksen paradigmojen ja niiden metodologisten ominaisuuksien tarkastelua. Acta Futura Fennica n:o 2. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Masini, E. 1993 Why Future Studies? London: Grey seal.
- Mikkonen, A. 2000. Nuorten tulevaisuuskuvat ja tulevaisuuskasvatus. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteellisiä julkaisuja 57
- Niiniluoto, I. 1999. Voidaanko tulevaisuudesta tietää? Tieteessä tapahtuu. 17 (1), 5-9.
- Nováky, E., Hideg, E. & Kappetér, I. 1994. Future Orientation in Hungarian Society. Futures 26 (7), 579-770.
- Patrikainen, R. 1999. Opettajuuden laatu. Ihmiskäsitys, tiedonkäsitys ja oppimiskäsitys luokanopettajan pedagogiossa ajattelussa ja toiminnassa. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteellisiä julkaisuja 36.
- Patrikainen, R. & Myller, L. 1997. Opettajan pedagogisen ajattelun peruspilareita. Teoksessa M-L. Julkunen (toim.) Opetus, oppiminen, vuorovaikutus. Juva: WSOY, 182-201.
- Pitkänen, P. 1994. Tulevaisuuskasvatus. Teoksesta Pitkänen, P. (toim.) Katse kohti tulevaa. Tulevaisuuskasvatuksen suuntaviivoja. Tulevaisuuskasvatussarja 3. Tulevaisuuden tutkimuksen seura. Helsinki painatuskeskus, 48-55
- Peruskoulun Opetussuunnitelman perusteet. 2004. Helsinki: Opetushallitus
- Remes, P. 1993a. Future Readiness in Vocational Adult Education. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. Julkaisusarja A. Tutkimuksia 52.
- Remes, P. 1993b. Aikuisen positiivinen koulutusvalinta: työssä vai koulussa oppiminen? Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. Julkaisusarja B. Teoriaan ja käytäntöä 78.
- Remes, P & Rubin, A. (toim.) 1996. Tulevaisuutta etsimässä. Tulevaisuusteema kouluopetuksessa. Opetushallitus, Helsinki: Hakapaino.
- Rubin, A. 1995. Ote huomiseen. Tulevaisuustietoisuus opetuksessa. Tulevaisuussarja 5. Tulevaisuuden tutkimuksen seura. Helsinki: Painatuskeskus

- Rubin, A 1996. Näkökulma tulevaisuuteen- koulukokeilun tavoitteet ja eteneminen. Teoksessa P. Remes & A. Rubin (toim.) Tulevaisuutta etsimässä. Tulevaisuusteema koulukasvatuksessa. Opetushallitus. Helsinki: Hakapaino, 13-19
- Rubin, A. 2002 Nuoren ohjenuorat. Tulevaisuusnäkökulman avaamisen merkityksestä. Teoksessa Tulevaisuuskasvatus A. Haapala (toim.) Opetus2000. PS-kustannus, 125-140
- Rüsen, J. Geschichtsbewusstsein von Schülern und Studenten in internationalen und Interkulturellen Vergleich. Teoksessa B. van Borrien (toim.) Geschichtsbewusstsein im interkulturellen Vergleich: Zwei empirische Pilotstudien. Pfaffenweiler: Gentauros-Verlagsgesellschaft, 79-206, A. Mikkonen 2000 Nuorten tulevaisuuskuvat ja tulevaisuuskasvatus. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteellisiä julkaisuja 57, mukaan
- Siljander, P. 1988. Hermeneuttisen pedagogiikan pääsuuntaukset. Oulun yliopiston. Kasvatustieteiden laitoksen tutkimuksia 55.
- Toffler, A. 1972. Future Shock. New York: Bantam Books.